

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI**

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE RUS KÜLTÜRÜNDE
DÜĞÜN TÖRENLERİ**

**Hazırlayan
Kristina PARLAK**

**Danışman
Prof. Dr. İlkay ŞAHİN**

Yüksek Lisans Tezi

Temmuz 2022, KAYSERİ

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI**

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE RUS KÜLTÜRÜNDE
DÜĞÜN TÖRENLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Kristina PARLAK**

**Danışman
Prof. Dr. İlkay ŞAHİN**

Temmuz 2022, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: Kristina PARLAK

İmza:

T.C.

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Kültürel Çalışmalar

Program Adı : Yüksek Lisans

Tez Başlığı : Geçmişten Günümüze Rus Kültüründe Düğün Törenleri

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Önsöz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 86 sayfalık kısmına ilişkin 26.07.2022 tarihinde *Turnitin* intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 1' dir.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 26.07.2022

Danışman: Prof. Dr. İlkay ŞAHİN

Öğrenci: Kristina PARLAK

İmza

İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

“Geçmişten Günümüze Rus Kültüründe Düğün Törenleri” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Kristina PARLAK

Danışman

Prof. Dr. İlkey ŞAHİN

Kültürel Çalışmalar ABD Başkanı

Prof. Dr. Ali SELÇUK

İmza

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE RUS KÜLTÜRÜNDE DÜĞÜN TÖRENLERİ

Kristina PARLAK

**Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2022
Danışman: Prof. Dr. İlkey ŞAHİN**

ÖZET

Bu çalışmanın konusu, Rus düğün törenlerinin tarihsel süreçteki gelişim ve değişim aşamalarıdır. Amacı ise geçmişten günümüze Rus düğün törenlerinin nasıl değiştiğini literatüre dayalı olarak ortaya koymaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için tarihi yazılı kaynaklara erişilmiş ve değerlendirilmiştir. Literatür taraması ile toplanan veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Hıristiyanlık öncesi pagan dönem, Hıristiyanlık, Çarlık, SSCB ve günümüz düğün törenleri arasında belli sürekliliklerin bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca sayılan dönemlerin ideolojik, kültürel, sosyal ve ekonomik yapısına göre düğün törenlerinde farklılıkların ve değişimin de yaşandığı görülmüştür. İnsan hayatında yer alan gelenek, bayram ve önemli anlara insanların özel önem arz etmeleri ve bu anları göz kamaştırıcı merasimlerle kutlayıp hafızalara kazımaları alışılmalıdır. Düğün, doğum, ergenlik gibi birçok an insanlar için dönüm noktalarını oluşturur ve bu anlar onun çevresi ile olan ilişkilerini etkileyip ona yeni haklar kazandırır. Aynı zamanda da kendisinden yeni davranışlar talep eder. Elbette insan yaşamında yer alan bu tür dönüm noktalarının nesilden nesle aktarılan görkemli törenler ile kutlanması bu dönüm noktalarına gösterilen özel önemin anlamını bizlere göstermektedir. Ayrıca, toplumsal yaşamda gelenek ve yenilik arasında dinamik bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkiyi Slav halklarından Rus düğün töreninin gelişim evrelerinde görebiliriz. Rus düğün törenleri dinsel, ekonomik, toplumsal ve tarihi koşullara göre yeni görünümlere bürünse de belli bir sürekliliği de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rus düğün törenleri, düğün gelenekleri, ritüeller, merasim

WEDDING CEREMONIES IN RUSSIAN CULTURE FROM PAST TO PRESENT

Kristina PARLAK

Erciyes University, Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, July 2022

Supervisor: Prof. Dr. İlkay ŞAHİN

ABSTRACT

The subject of this study is developmental stages of Russian wedding ceremonies in the historical process. This study aims at revealing how Russian wedding ceremonies have changed from past to present by means of literature review. In order to achieve this aim, historical written sources were accessed and evaluated. Data collected through literature review was analyzed. As a result of the study, it was revealed that there were certain continuities between the pre-Christian pagan period, Christianity, Tsarism, the USSR and today's wedding ceremonies. In addition, it was seen that there were differences and changes in wedding ceremonies depending on the ideological, cultural, social and economic structure of mentioned periods. It is customary for people to attach special importance to traditions, holidays and important moments of life, to celebrate them with dazzling ceremonies and keep these memories alive. Many moments such as weddings, births and puberty time become turning points for people, affect their relations with environment, give humans new rights and make them generate new kinds of behavior at the same time. Of course, celebration of such turning points with magnificent ceremonies handed down from generation to generation shows us special importance given to these events. In addition, there is a dynamic relationship between tradition and innovation in social life. We can see this relationship in the developmental stages of the Russian wedding ceremony of Slavic peoples. Although Russian wedding ceremonies take on new appearances depending on religious, economic, social and historical conditions, they still have a certain continuity.

Keywords: Russian wedding ceremonies, wedding traditions, rituals, ceremony

İÇİNDEKİLER

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE RUS KÜLTÜRÜNDE DÜĞÜN TÖRENLERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RUS DÜĞÜN TÖRENLERİ. X-XVII. YÜZYIL ARASI ORTAÇAĞ RUSYASI'NIN TOPLUM HAYATINDAKİ DÜĞÜN TÖRENLERİ

1.1 Rusya'daki Düğün Töreni Oluşumunun Tarihsel Gelişimi.....	5
1.2. Düğün Törenleri ve Sembolleri	20

İKİNCİ BÖLÜM

XVIII. - XX. YÜZYIL ARASI DÜĞÜN TÖRENLERİ VE TÖRENLERDEKİ DEĞİŞİMLER

2.1. XVIII. Yüzyılda Düğün Törenlerinde Meydana Gelen Değişimler	26
2.2. XIX. Yüzyıl Rus halk düğünlerinin özellikleri	37
2.3. XIX. Yüzyıl Sonu XX. Yüzyıl Başı Şehir Düğünleri	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOVYETLER BİRLİĞİ ZAMANINDA VE SOVYETLER BİRLİĞİ SONRASI DÖNEMDE DÜĞÜN TÖRENLERİNDEKİ DEĞİŞİMLER

3.1 Sovyetler Birliği Zamanındaki Gelenekler Ve Yenilikler	61
--	----

3.2. Sovyetler Birliği Sonrası Dönemde Günümüz Düğün Törenlerinin zellikleri Ve Kültürel Anlamları.....	66
SONUÇ	77
KAYNAKÇA	87
EKLER	92

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu, Rus düğün törenlerinin tarihsel süreçteki gelişim ve değişim aşamalarıdır. Amacı ise geçmişten günümüze Rus düğün törenlerinin nasıl değiştiğini literatüre dayalı olarak ortaya koymaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için tarihi yazılı kaynaklara erişilmiş ve değerlendirilmiştir. Literatür taraması ile toplanan veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Hıristiyanlık öncesi pagan dönem, Hıristiyanlık, Çarlık, SSCB ve günümüz düğün törenleri arasında belli sürekliliklerin bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca sayılan dönemlerin ideolojik, kültürel, sosyal ve ekonomik yapısına göre düğün törenlerinde farklılıkların ve değişimin de yaşandığı görülmüştür. İnsan hayatında yer alan gelenek, bayram ve önemli anlara insanların özel önem arz etmeleri ve bu anları göz kamaştırıcı merasimlerle kutlayıp hafızalara kazımaları alışlageldik bir durumdur. Düğün, doğum, ergenlik gibi birçok an insanlar için dönüm noktalarını oluşturur ve bu anlar onun çevresi ile olan ilişkilerini etkileyip ona yeni haklar kazandırır. Aynı zamanda da kendisinden yeni davranışlar talep eder. Elbette insan yaşamında yer alan bu tür dönüm noktalarının nesilden nesle aktarılan görkemli törenler ile kutlanması bu dönüm noktalarına gösterilen özel önemin anlamını bizlere göstermektedir. Ayrıca, toplumsal yaşamda gelenek ve yenilik arasında dinamik bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkiyi Slav halklarından Rus düğün töreninin gelişim evrelerinde görebiliriz. Rus düğün törenleri dinsel, ekonomik, toplumsal ve tarihi koşullara göre yeni görünümlere bürünse de belli bir sürekliliği de bulunmaktadır.

“Sosyal hayatımızı büyük ölçüde etkileyen geleneklerden biri düğündür. Düğün, insanın geçiş dönemi kabul edilen evlilik hareketinin getirdiği önemli bir geleneğin adıdır. Gelenek ve göreneklerimiz içerisinde böylesine büyük yer işgal eden ve önemli bulunan “düğün” nedir, nereden gelmektedir? Bu konuda çeşitli görüşler bulunmaktadır” (Yakıcı, 1991, s.33).

Düğün denince akla ilk olarak evliliğin getirdiği eğlencelerin ve törenlerin geldiği belirtilmektedir. Şemseddin Sami ve Ahmed Vefik Paşa “düğün” kelimesinin “toy günü” ya da “tü günü”nden bozma olduğunu ileri sürmektedirler. Buna açıklık getirmek ve “düğün”le ilgili kurmak için de şöyle bir açıklama yapmaktadırlar: Düğün günü herkesin doya doya yiyip içmesinden dolayı “toy günü”, Türklerin o günde evlerini kuş tüyüyle süslemelerinden dolayı da “tüy günü”dür (Yakıcı, 1991, s.33).

Yakıcı’ya göre düğün için yapılan bu açıklamaların mantıklı olmakla birlikte yeterli olmadığı görüşü hâkimdir. Konuya daha yakın kabul edilen bir başka açıklama ise şu şekildedir:“Düğün kelimesi düğmek mastarından gelmektedir. Düğmek, bağlamak, düğümlenmek demektir” (Yakıcı, 1991, s.33).

Rusçada ise düğün (свадьба) kelimesi anlam olarak evliliğin yapılması, erkeğin kadın alması ve kadının erkeğin arkasından gitmesi, tüm düğün törenleri ve ziyafetlerinin gerçekleştirilmesi anlamında izah edilmektedir (Dal, 1882, s.152).

Düğün törenleri Rus toplumsal yaşamının merkezinde yer alan uygulamalardan birisidir. Düğün törenlerinden daha renkli, daha neşeli ve coşkulu başka bir tören bulmak oldukça zordur. Elbette ki bu durum tesadüf değildir, çünkü düğün töreninde kutlanan olgu çiftler arasındaki aşk ve yeni aile hayatının başlangıcıdır. Rus halkının günümüz yaşamında birçok yeni değişim olmuştur. Bu değişimlerden dolayı Rus toplumunun farklı törenler ile kutladığı önemli anlar olsa da düğün törenleri merasimsel yapısı ile herkesin ilgi odağı konumundadır. Aynı zamanda bu düğün törenlerinde geçmiş zamanlardan gelen gelenekler bulunuyorsa bu tören daha da anlamlı hale gelmektedir. Ayrıca Rus düğün töreni kutsal anlam içeren antik çağ aile geleneklerinden birisidir. Düğün töreni her şeyden önce bir ritüeldir. Ritüeller insanları gündelik yapıdan uzaklaştırıp insanın yakınları ile olan ilişkilerini güçlendirmektedirler (Yablakov, 2002, s.468). Anlaşılan o ki ritüellerin her ögesi kendi zamanı için büyük önem arz etmektedir. Ritüel katılımcısı her bir şahsın üslendiği rol ise birbirinden önemlidir. Günümüzde geleneklerde gözlemediğimiz tüm öğeler geçmişimizin kalıntılarıdır. Ama yinede tüm geleneklerde olduğu gibi düğün törenlerinde de uyduğumuz gelenekler kısmen de olsa değişim gösterebilmektedir. Bununla birlikte törenlere verilen önem ve tarihsel gelişim içerisinde yapılan eklemelere bakmaksızın düğün törenleri ve gelenekleri halkın soysal yaşamında çok büyük öneme sahiptir.

Düğün töreni Rus sosyal yaşamının en ilgi çeken faaliyetlerinden birisidir. Bu törenlerde insanlar bir yandan hayatın neşeli yönünü görürken diğer yandan ise halkın ruhunun inceliklerine dokunan duygusallığı ve dini gelenekleri de yaşamaktadırlar. Bu törenlerde mutluluk hüznle, eski yeni ile dini kavramlar ise paganizm ile ilişkili kavramlar ile birlikte yaşanmaktadır. Bu bakımdan düğün töreni günlük yaşamın en karmaşık olaylarından da birisidir. Rus düğün törenleri farklı özelliklere sahip semboller, oyunlar, sözlü ve müzikli folklorik olgular, kıyafetler, başörtüsü, kişisel süsler, düğün konvoyu gibi kültürün somut öğelerini içeren bir dize faaliyetten oluşmaktadır.

Çok çeşitli olan düğün folkloru düğün törenlerinin organize edilmesini sağlayan en önemli yapıyı oluşturmaktadır. Rus düğün folkloru sözlü halk şiir geleneklerinin en parlak yapılarını içermektedir. Rus şehirlerinde yapılan çağdaş düğün törenleri şahsın modern dünyadaki sosyoekonomik durumu ile manevi kültürü de içinde barındıran dilekleri, fikirleri, törensel faaliyetleri kapsayan bir yapıya sahiptir.

Eski Slav halklarının düğün geleneklerini içinde barındıran çağdaş Rus düğün törenleri bu renkli ve karmaşık yapısından dolayı tez çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Rus düğün törenlerinin oluşumu, tarihsel gelişimi ve günümüze kadar olan evrimi çalışmamızın temelini oluşturmuştur. Rus kültürünün ve düğün törenlerinin çok farklı bir yapıya sahip olması konumuzu güncel kılmaktadır. Düğün törenlerindeki gelenekler Rusya'nın farklı bölgelerinde farklı özelliklere sahiptir. Rusya'nın geniş coğrafyasında yaşanan farklı halkların hepsinin düğün törenleri ve geleneklerine karşı kendine has bakış açısı bulunmaktadır.

Rus düğün törenlerinin tarihsel süreçteki gelişim ve değişim aşamaları konumuzun içeriğini oluşturmaktadır. Tez çalışmamızı hazırlarken yaptığımız incelemeler:

- Orta çağ Rusya'sında düğün törenlerinin oluşum süreci;
- Düğün ritüelleri;
- XVIII. yüzyılda I.Petro'nun etkisi ile Rus soyluları arasında yapılan düğün törenlerindeki değişimler;
- XIX. yüzyıldaki Rus halk düğünlerinin kültürel özellikleri;

- XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyıl başı Rus şehir düğünlerinin kültürel özellikleri;
- Sovyetler Birliği döneminde Rus düğün törenlerindeki gelenek ve yenilikler arasındaki ilişkiler;
- Rusya'daki modern düğün törenlerinin özellikleri ve kültürel içerikleri;

Rus toplumunun eski çağlardan günümüze kadar olan gelişimi esnasında Rus düğün törenlerindeki gelenek ve yenilikler arasındaki bağlantılar da araştırmamızın temelini oluşturan konular arasındadır.

Çalışmamızın yazımı için Rus düğün törenlerinin işlendiği birçok kaynak taranmıştır. Taramasını gerçekleştirip çalışmamızda kullandığımız kaynakların birçoğunun nadir eserler olması ve kütüphaneden çıkarılmalarına müsaade edilmemesinden dolayı Azerbaycan Milli Kütüphanesinde yaptığımız uzun çalışmalardan sonra çalışmamıza son halini vermiş bulunmaktayız. Rus düğün törenleri konusu Rus tarihi ve kültürünü inceleyen N.M. Karamzin “Rus Devlet Tarihi”, N.İ.Kostomarov “Eski Çağlardan İtibaren Rusya Tarihi”, V.İ.Dal “Rus Halkının İnançları, Batıl İnançları ve Ön Yargıları” ve bunun gibi daha birçok tanınmış araştırmacının eserlerinde de görülmektedir.

Çalışmamız giriş, üç bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Rus düğün törenlerinin tarihsel gelişim bağlamında incelenmesi, kültür içerisindeki anlamı, tarihsel süreç içerisinde edindiği gelenekler ve yenilikler, farklı sosyal tabakalardaki ve coğrafi bölgelerdeki farklılıkları, günümüze kadar gelen sembolik öğeleri ve canlı yapısı ise konumuzun güncelliğini oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

RUS DÜĞÜN TÖRENLERİ. X-XVII. YÜZYIL ARASI ORTAÇAĞ RUSYASI'NIN TOPLUM HAYATINDAKİ DÜĞÜN TÖRENLERİ

1.1 Rusya'daki Düğün Töreni Oluşumunun Tarihsel Gelişimi.

“Düğün Töreni” hem düğün anını hem de düğün anına gelene kadar olan zamanı, aynı zamanda da düğünden sonraki dönemi kapsayan, gelenek ve görenekler de dâhil olmak üzere dini değerleri de içerisine alan çok geniş kapsamlı bir kavramdır.

Doğu Slav halklarının düğün törenleri hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Tarihi verilere göre ilk Slav toplumlarının oluşumu esnasında ataerkil aile yapısının topluma hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Bu tip bir aile yapısında çok eşlilik ön planda iken eğer halkın büyük çoğunluğu tek eşliliği benimsemiş ise bu durum şahısların mülkiyet edinmeleri ve sosyal farklılıkların gelişmesi ile izah edilmekte idi. Bu yüzden ataerkil aile yapısı geçişli ve tek eşli bir içeriğe sahipti (Stolin, 1997, ss.70-74).

Tarihçi keşiş Nestor'un sözlerine göre paganizm döneminde Radimiç ve Vyatic denilen Slav topluluklarında düğün törenleri yerine “Cinsler Arası Oyun” denilen ve beklide önceden yapılan bir anlaşma uyarınca erkeklerin kendilerine gelin seçip eş olarak götürdükleri oyunlar bulunmaktaydı. Rus dilindeki “düğün çalmak (oynamak)” ifadesi erkeklerin kendilerine gelin seçtikleri paganizm döneminin oyununu hatırlatmaktadır(Adrianova-Peretts, 1950, s.92).

Paganizm dönemindeki düğün törenleri soytarılar, dansçılar, kavalcılar ve çalgıcıların katılımları ile neşeli ve eğlenceli şenlikler halinde geçmekteydi. Düğünün yapıldığı yerdeki neşeli topluluk düğün törenine baştan sona eşlik ederdi. Yalnız Hıristiyanlığın kabulünden sonra ise düğünlerin neşeli ve eğlenceli şenlikler halinde

geçmesine din adamları hoşnutsuzluklarını açık bir şekilde ifade etmişlerdir. Kilisenin de baskısı ile Stoglav Katedralinin kurallarına 1551 yılında: “Düğün öncesi soytarılar ve tantanacılara gitmeyin, kutsal değerler barındıran bir olay için rahipleri büyük bir yasakla yasaklıyoruz ki, böyle bir rezalete asla çağrılmamalıdır.” şeklinde bir kural eklenmiştir (Papova, 1881, s.176).

Slav paganizm döneminde düğün törenlerinde geçen halaylar, danslar ve şarkıların yanı sıra başka halkların gelenekleri de Slav düğün törenlerine dâhil olmuştur. Örneğin birçok halk geleneğinde gelin ve damadın başına buğday, pirinç gibi tohumlar serpilmiştir. Bu geleneğin amacı bereket ve şans getirme dileğidir. Buğday ve pirinç serpilme geleneği hiç şüphesiz ki paganizm dönemine ait bir gelenektir. Rus düğün geleneklerinde ise yeni evli çiftin üzerine şerbetçi otu tohumları da serpilirdi. İnsanlar bu geleneği yerine getirirken evliliğin sağlam olması dileklerinin yanında genç çiftin üzerine düşen tohumların büyülü güçlerinin yeni kurulan aileye geçirerek gençlerin mutlu, zengin ve tok bir hayat sürmeleri dilerlerdi. Yeni evlenenler üzerine şerbetçi otu tohumları, buğday ve para serpilmesi antik Yunan, Roma ve Prusyalılarda da olan bir gelenektir. Karavay denilen Rus düğünlerine has somun ekmeği antik Roma’da yeni evlenen çiftlerin yemesi için hazırlanan un, su, tuz ve baldan yapılan pastaya benzemektedir. Geleneğe göre bu somun gelin ve damadın başı üzerinde bölünür, genç çiftin mutluluklarına ortak olma umudu besleyen misafirler ise düşen kırıntıları toplarlardı (Sumtsov, 1886, ss.17-40).

Eski zamanlarda düğün esnasında gelinin damadın ayağından çizmesini çıkartması alçakgönüllülük ve kocaya tamamen boyun eğme anlamına gelmekteydi. Bu gelenek ileriki zamanlarda prens ve soylu düğünlerinde de görülmektedir, ayakta çizme çıkarılması, kamçı ile geline üç defa vurulması ve bunun için kullanılan kamçının da tüm çeyiz ile beraber gelin sandığına konulması adettendi. Bu gelenek Rus tarihçiler tarafından X.yüzyılda da gözlemlenmiştir: Polotsk prensesi Rogneda düğün esnasında Vladimir Svyataslaviç’in çizmesini çıkarmayı kesin bir dille reddetmiştir. Kocanın ayağından çizmenin çıkarılması onun evdeki hâkimiyetini kabullenmeyi gösteren düğün geleneğidir.Çıkarılan çizmenin bir tanesine para saklanır ve eğer gelin tahmin edip ilk önce içinde para olan çizmeyi çıkarırsa bu da kadının ev bütçesini kontrol altında tutan taraf olacağı anlamına gelirdi. Uygulanan tüm düğün gelenekleri gençleri ve onların ilerideki yaşamlarını nazardan ve büyüden koruyan bazı eşyalar eşliğinde

yürütülürdü.Bu uygulamalar için ise düğün törenine şifacı adı verilen şahıslar davet edilirdi (Zabilin, 1880, s.556).

Günümüzdeki Rus düğün geleneklerinde geçmişin izini taşıyan adlar hala kullanılmaktadır; örneğin: damat ve geline prens ve prenses “Knyaz ve Knyagina” denilmekte, düzenlenen ziyafetlerdeki masalara Prens ziyafeti, Prenses masası denilmekte, Tısyatski denilen düğün yöneticisi, Svatı denilen arabulucular v.b. adlara günümüzde de rastlanmaktadır. Slav halkının tüm düğün töreni baştan sona şarkılar eşliğinde yürütülmekte idi. Yeni evlilere yatak odalarına kadar şarkılar ile eşlik edilirdi. Düğün öncesi “Devişnik” denilen ve Türk geleneklerindeki kına gecesini andıran törende gelinin kız arkadaşları ve özel olarak davet edilen kadınlar gelini ağlatacak şarkılar söylerdi, hüngür hüngür ağıtlarla söylenen şarkılar gelecekteki tatlı hayatı garanti ederdi. Bu konuda “Tören masasında şimdi ağlamayan ileride bir köşede gizli gizli ağlar” diye bir deyim dahi vardır. Düğün şarkılarında bekârlığa veda, kına, nikâh, düğün, nişan, baba evi gibi her olay ve mekân için sözler bulunmaktaydı (Kruglov, 1989, ss.19-21).

Gelin şarkı tonunda babasına, annesine, erkek ve kız kardeşlerine ve tüm akrabalarına hitaben ağıt yakar, şarkı söyler; eğer başka bir şehre gelin gidiyorsa şarkı sözleri ile baba evi ve kız arkadaşları ile de vedalaşır (Burdnaya & Guryevich, 1996, s. 370).

Düğün şarkılarında “Lada, Lel, Palel, Did ve Didilya” gibi paganizm dönemi tanrılarının adları da sık sık dile getirilmektedir (Shepping, 1997, s.14). Hıristiyanlığın devletin resmi dini olmasıyla birlikte kilise nikâhını da zorunlu hale getirilmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır (Romanov, 1966, s.68). X. yüzyılın sonu XI. yüzyılın başlarında Rusya’da dini nikâh yavaş yavaş zorunlu hale gelmiştir. Dini nikâh taraftarı olan bir tarihçi doğu Slav halkının düğün törenleri hakkında şu bilgileri vermiştir. Dinyeper nehrinin sağ kıyı şeridinde yerleşen ve Hıristiyanlığı oldukça başarılı bir şekilde kabullenen Polyane halkına dikkat çeken tarihçiler bu halkın düğün gelenekleri arasında gelinin akrabaları ile yapılan anlaşma dâhilinde başlık parası ödediklerini belirtmişlerdir. Başlık parası ödeme geleneği ataerkil toplum yapısındaki evliliklerde görülen bir durumdur. Aynı dönemde yaşayan ve düğün gelenekleri olmayan diğer Slav halklarını tarihçilerin “Sürü halinde yaşayanlar” olarak tanımladıkları da yazılı

kaynaklarda geçmektedir. Yalnız yazılı kaynaklara göre hem evlenecek kızı düğün öncesi yıkamaya götüren Drevlyan, hem Radimiç, hem Vyatiç hem de Severyan denilen Slav toplumlarında düğün öncesi yapılan anlaşma dâhilinde gelinin ailesine başlık parası verilmesi, gelinin oyunlar, şarkılar ve danslar eşliğinde hamama götürülmesi gibi ortak düğün gelenekleri bulunduğu bahsedilmektedir. Aynı tarihçiler Radimiç, Vyatiç ve Severyan denilen Slav halklarında erkeklerin iki veya üç eş edinebildiklerini de belirtmektedirler. “Günümüzde tanrıyı tanımayan Kriviç ve Halklar kendi başlarına buyruk kurallarla evlilik geleneğine tabidirler”. Gelin için ödenen başlık parası kadar farklı Slav kabileleri arasında kız kaçırma da oldukça yaygındı (Adrianova-Peretts, 1950, ss.14-15).

Kızın ailesine başlık parası ödenmesi diğer gelenekler gibi Rusya’da uzun süre sürmüştür. Yazıtlarda bu konuya örnek olarak 971 yılında tahtta olduğu zaman Rusya’nın Hıristiyanlaşmasını sağlayan Vladimir Svyataslaviç ‘I. Vladimir’ hakkında da bilgiler verilmektedir. Kendisi başlık parası olarak Yunanlılara Korsun şehrini vermiş, aynı zamanda ise Yaroslavl Mudrıy’nin kız kardeşini Kazimir’e vererek başlık parası olarak 800 insan almıştır. I. Vladimir’in çok eşli olduğu da yazıtlarda geçmektedir. Rusya’ya Hıristiyanlığın resmi olarak girmesinden sonra bile XI. yüzyılın ikinci yarısında dahi metropoliten Yohan kanunlarında dahi Rusya’daki çok eşliliğin uzun süre devam ettiğinden bahsedilmektedir. Metropoliten Yohan halka kilise nikâhı olmadan eski geleneklere göre evlenmelerinden “Tanrının kilisesi ve rahibin kutsaması olmadan insanlar gizli anlaşma adı altında düğün yapmaktalar” sözleri ile sitem etmiştir. Bahsi geçen yazılarda Metropoliten Yohan çok eşlilik konusunda “İnsanlar kilisede dini nikâh kıymak yerine eski adetlere göre evlilikler gerçekleştirmekteler” demiştir (Karamzin, 1892, ss.59-60).

Ancak sosyoekonomik gelişim esnasında yavaş yavaş erkeğin yönetiminde olana tek eşli aile yapısı ön plana geçmiştir. Bu şartlarda kilise nikâhını olmazsa olmaz kavramı ile içinde bulunduran yeni düğün törenleri de değişime uğrayarak halk hayatına girmiştir. Ama doğu Slav halklarında bazı gruplar özellikle de ücra köşelerde yaşayanlar kilise nikâhını reddederek eski usul düğün törenlerine devam etmişlerdir. XI. ve XIII. yüzyıllar arasında Rus halk hayatında düğün törenleri değişmeye başlamıştır. XIII. yüzyılın ortalarına doğru Rus düğün törenleri günümüze yakın olan halini almaya başlamıştır. Bu dönemde düğün törenlerinde kullanılan (damat, gelin, dünür, dini nikâh,

düğün) gibi terimler yerine oturmuştur. Eski Rus düğün törenlerinde de dünür gitmek, anlaşmak, çeyiz, hediyeler, ziyafetler, danslar ve şarkılar zaten vardı (Semenov, 1974, s.239).

Başlık parası ödenmesi ile alakalı bilgilere ilk tarihi yazıtlarda da rastlanmaktadır. Ortodoks Hıristiyanlık anlayışının ilerlemesi ile eski Rusya'da dine uygun olarak evlenecek kızların uyması gereken evlilik kuralları da oluşmaya başlamıştır. Bunlardan ilki evlilik yaşıdır. Kilise kurallarına göre evlilik yaşı kızlar için 13 ile sınırlandırılmıştır. 12 yaş ve altının evlendirilmesine müsaade edilmiyordu. İkinci kural ise evlenecek şahısların aynı dine mensup olmaları şartı bulunuyordu (Adrianova-Peretts, 1950, s.107).

XIV. ve XV. yüzyıllardaki aile yaşamını incelemek için aile ve günlük olayların anlatıldığı halk türkülerine, günlük yaşam hikâyelerine, folklorik yapılara ve benzeri olgulara göz atmak gerekmektedir. Düğün ziyafetleri ve şölenlerinin resmedildiği birçok eski minyatür de bulunmaktadır (Artsihovski, 1944, ss.103-134). Halk türküleri eskinin ve antik dönemin gündelik yaşam bilgilerini içerisinde bulundurduğu için kaynak olarak karmaşık bilgiler içermektedirler. XIII. ve XIV. yüzyılın düğün geleneklerini tam anlamı ile verebilmek için yazılı kaynaklar oldukça önemlidir. XV. yüzyıldan başlayarak Rus düğün törenlerinin genel hatlarını çizmek ve bu törenlerin gelişimini belirlemek daha kolaydır.

Bu düğün törenlerinin kaynağını soylu düğünleri ile Rusya, Polonya ve Lituanya arasındaki diplomatik yazışmalar oluşturmaktadır (Kaprov, 1882, ss.1487-1533). XV. yüzyılın sonlarına doğru Rusya, Polonya ve Lituanya arası oldukça gergindi (Solavyev, 1962, s.320).

1492 yılında IV. Kazimir'in ölümü ile Lituanya tahtına oğlu Aleksandr geçmiştir. Bu yıllarda Rus feodallerine yakın Litvanya lordları arasında III. İvan'ın kızı Yelena İvanovna ile Aleksandr Kazimiroviç'i evlendirerek Rus-Litvanya ilişkilerini güçlendirme fikri doğmuştu. Dünür gidilip düğün hakkında görüşmeler yapılırken o zamanın Rus düğün törenlerini ifade eden bir dizikonuda da anlaşmaya varılmıştır (Bazelyevich, 1952, s.342).

Kısa bir süre içerisinde barış anlaşması yapmak ve aynı zamanda kız istemek için Litvanya elçileri Moskova'ya gelmişlerdir. Elçiler devlet erkânı tarafından iyi

karşılanmışlardır, taraflar arasında kız isteme ve düğün konuları görüşülmüştür. Yalnız 1492 yılında barışlaşması yapılamamış ve aynı zamanda kız isteme girişimleri de başarısız olmuştur. Ocak 1492 yılında Moskova'ya yeni bir Litvanya elçi grubu barış ve evlilik anlaşması yapmak için yeniden gelmiştir. Elçileri bu defa III. İvan eşi Sofiya Fominiçna ile birlikte karşılanmışlardır ve karşılaşmanın ertesi günü kız isteme merasimine geçilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştı. Ertesi gün elçiler III. İvan'a Prensleri Aleksandr'ın gönderdiği III. İvan'ın kızı ile evlenmek istediği mektubu sunmuşlardır (Kaprov, 1882, ss.122-123).

Görüşmelerin üçüncü günü III. İvan kızını evlendirmeye razı olduğunu bildirmiştir. Yalnız kızı Yelena'nı inançlarına saygı gösterilmesini, onun Ortodoks mezhebinde kalıp Katolik mezhebine geçmesi için zorlanmamasını, bu şartların kabul edilmesi durumunda düğün gününün kararlaştırılabileceğini belirtmiştir. Bu çiftin nikâhı hakkında şu şekilde bahsedilmektedir: “Burada Kral ve Kraliçe birlikte oturuyorlardı, soylular da aynı zamanda buradaydılar, nişan yapıldı, rahipler dua ettiler, istavroz çıkarıp yüzüklerini değiştirdiler, Prens Aleksandr'ın nişan yüksüğünü soylu Stanislav Yanoviç kabul etmiştir” diğer Litvanya elçisi ikinci kez evlendiği için nişan törenine kabul edilmemiştir (Kaprov, 1882, ss.120-121).

Nişan töreni sonrasında ise taraflar arasında barış anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşmadan sonra ise Rus soyluları III. İvan adından Prens Aleksandr'ın “Büyük Moskova Kralı bana kızını vermiştir ve biz onun kızını Roma kanunlarına tabi olması için zorlamayacağımızı, Yunan kanunlarına uymasına karışmayacağımızı bildiririz” şeklinde bir fermanı onaylayıp vermesini talep etmişlerdir. Elçiler ise bu sözün yerine getirileceği sözünü vermişlerdir. Ocak 1495 tarihinde III. İvan kızını Litvanya'ya göndermiştir. Prensese Rus elçiler de dâhil olmak üzere Prenslerin hizmetçilerinden oluşan 86 kişi eşlik etmiştir. Rus elçiler Prens Aleksandr'a selam iletmek ve III. İvan adından hediyeler takdim etmekle yükümlüydüler. III. İvan yönetimi bu sayede Litvanya'nın yeni kraliçesinin ve aynı zamanda ileriki dönemlerde Polonya kraliçesi de olacak olan kraliçenin Ortodoks mezhebinde kalmasını ve Rus kültürünü korumasını sağlamışlardır. Bu kültürün ve düğün geleneklerinin korunması için Rus elçiler Katolik Polonya-Litvanya geleneklerine karşı Rus düğün geleneklerinin uygulanmasında ısrar etmişlerdir. Rus elçisine verilen emir kâğıdında düğünün Ortodoks kilisesinde Ortodoks din adamlarının iştiraki ile yapılması ve gelinin gelir gelmez din adamları ile birlikte

damadın huzuruna çıkması konusunda şu bilgiler bulunmaktadır “Huzura vardığınızda el pençe divan durunuz, büyüklerin hatırını alınız, nikâh öncesi konuşma yapınız. Kiliseye nikâha giderken ise prensesin nikâhının buradaki adetlere göre olmasını istediğimizi iletiniz”. Moskova’da bu evliliğin alışlageldik bir şekilde yapılamayacağı, Lituanyalıların da kendilerine has saygı gösterilmesi gereken düğün geleneklerinin olduğu anlaşılmaktaydı. Ve bu yüzden damat ile ilk karşılaşma için Vilnius şehrine Aleksandr’ın annesinin yanına geldiklerinde eğer Prens gelini çağırırsa gelin arabadan çıkıp elini uzatmalıydı. Bu tür geleneklere saygı gösterileceğinden dolayı gelin tarafının talep ettiği şekilde Rus düğün geleneklerine göre bir tören organize edilmesi isteniyordu (Kaprov, 1882, ss.166-168-169).

Kaynaklarda bu düğün şu şekilde anlatılmaktadır: Yelena’nın çocukluk saç örgüsünü soylu kadınlar açtılar ve taradılar. Sonrasında Moskova’dan özel olarak getirilen eşyalar arasından başörtüsünü (Kika – Rus milli kıyafetleri arasında gelin başı olarak kullanılan işlemeli şapka ve örtü) çıkarıp geline giydirdiler. Sonrasında gelini tül ile örtüp üzerine şerbetçi otu tohumu serptiler. Bu esnada prensese eşlik eden rahip Foma dua edip gelini haç ile kutsadı. Kilisenin önünde prensesi Katolik rahip haç ile karşıladı ancak kutsamadı, sonrasında kilisedeki yerine geçti. Damat ve gelin de nikâh için hazırlanan yerlerini aldılar. Prensese ayakları altına bindiği arabada da serili olan kadife örtüyü serdiler, omzuna ise samur kürkünden yelek attılar. Bu arada Ortodoks rahip Foma geline Katolik rahip ise damada dua ettiler. Gelinin başı üstündeki tacı soylulardan olan nedimesi aynı zamanda gelini düğüne de hazırlayanlardan birisi olan Marya tutuyordu. Yanlarında ise Rus elçilerden bir tanesi cam kâse içerisinde şarap tutuyordu. Nikâh esnasında Foma geline içmesi için şarabı verdi ve gelin şarabı içtikten sonra kâseyi yere atıp kırdı. Nikâh bitiminden sonra yeni evliler damadın evine gittiler. Ertesi gün Prensese Yelena hamamda idi, ama Rus soylular ısrar etmesine rağmen kocası hamama gitmek istemedi. Düğün töreni bu şekilde yapılmıştı. Elbette ki damadın yabancı ve Katolik olması gibi özele bir durumda her şeyin o zamanın Rus düğün geleneklerine uygun olması beklenemezdi. Yalnız böylesine bir tasvir XV. yüzyılın sonuna doğru düğün geleneklerinin nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir. Yapılan bu düğün töreninin temelini gelin başının takılması, gerdek gecesinden sonra hamama gidilmesi ve benzeri uygulamalar sayesinde Rus düğün gelenekleri oluşmuştur (Kaprov, 1882, ss. 166-168-169).

Rus düğün törenlerinin hakkında yazılı diğer kaynaklardan da edindiğimiz bilgiler bulunmaktadır. N.İ.Novikov tarafından yayımlanan (Eski Rus Kütüphanesi) adlı eserde Prens Vasili İvanoviç ve Yelena Glinskaya'nın 1526 yılında yapılan düğünlerinin tasviri bize eski Rus düğün törenleri hakkında daha geniş bilgi vermektedir.

Düğün günü damat ahşap kulübedeki yemek odasında oturuyordu. Bu esnada sarayın orta salonunda gelin ve damat için yer hazırlanmıştı. Masa örtüsü ile örtülmüş masada ekmek ve tuz vardı. Odasından salona geçen geline Tısyatski denilen düğün yöneticisinin eşi, iki görücü ve soyluların eşleri eşlik ediyorlardı; soylu kadınlar gelinin önünden yürüyerek iki mum ve üzerinde para olan ekmeği taşıyorlardı. Salona ilk önce gelin girip yerini aldı ve ardından ona eşlik eden soylular da yerlerine geçtiler. Sonrasında damadı çağırmaya birilerini gönderdiler. Salona her şeyin hazır olup olmadığını kontrol etmek için ilk önce damadın küçük erkek kardeşi geldi ve kontrolden sonra damada durumu iletmek için gitti ve prense dedi ki: “Salona geçme vaktiniz gelmiştir Prensim”. Damat ahşap salondan Tısyatski, soylular ve diğer şahısların eşliğinde Orta Salona geçti. İkonların önünde eğilip gelinin yanında kendisi için hazırlanan yere oturdu (Novikov, 1788, ss.8,11,12) .

Rahip dua okurken Tısyaskinin eşi gelin ve damadın saçlarını taradı, sonrasında gençler için mum yaktılar, bu mumlara taç takıp hepsini samur kürküne sardılar. Gelin ve damadın saçlarını tarayıp bitiren Tısyaskinin eşi geline gelin başını giydirdi ve üzerini örtü ile örttü, sonrasında gelin ve damadın üzerine samur kürkü ile yelleyerek şerbetçi otu tohumları serpti. Damadın arkadaşları perepeç denilen hamur işi ikramları ve peynirleri kesip misafirlere ikram ettiler, gelinin arkadaşları ise misafirlere başörtüsü dağıttılar.Tüm bunlardan sonra ilk önce damat sonrasında ise gelin nikâh kıyılması için kiliseye gittiler. Gelinin atlı kızığının önünden mumlar ve ekmek taşıyanlar yürüdü. Damada erkek kardeşleri, Tısyatski ve soylulardan oluşan büyük bir kortej eşlik etti. Gelinle birlikte atlı kızaklarda Tısyatski'nin eşi büyük görücüler (arabulucular) ve çeyiz kızaklarında ise küçük görücüler yol aldı (Novikov, 1788, ss.8,11,12).

Nikâhın kıyılması esnasında gelin ve damat ayakları altına serilen kırk adet samur kürkü ve ipek örtü üzerinde durdular. Gelin ve damat kendilerine sunulan şarabı içtikten sonra damat cam şarap kâsesini yere attı ve ayakları ile ezdi, kırılan kâsenin

parçalarını toplayıp geçmişte olduğu gibi nehre attılar. Nikâhtan sonra Patrik ve diğerleri gençleri tebrik ettiler. Sonrasında Vasili Kremlindeki manastır ve diğer kiliseleri ziyaret etti, gelin ise kendisine eşlik eden kortejin yanına döndü. Hep birlikte yatak odasının hazırlanması ile ilgilenmeleri gerekiyordu. Kiliseden dönen Vasili eşinin yanına oturdu ve ziyafet başladı. Vasili ve Yelena'nın önüne kızarmış tavuk koymuşlardı, damadın sağdıcı tüm bu tavuğu ekmek, tuz ve diğer yemeklerle birlikte masa örtüsüne sarıp gençlerin yatak odasına götürdü. Yatak geleneğe uygun olarak 27 çavdar sapı destesinden yapılmıştı. Yatağın başına ahşap kaplar içerisinde buğday, ekmek ve mum koymuşlardı. "Mumları ve ekmeği yatağın yanına götürdüler. Mumları ve ekmeği tek bir kaba yatak başındaki buğdayın içine koydular. İçerisi çavdar sapı ile doldurulan yatak kılıfının dört ucuna ok saplayıp her birinin üzerine kırkar adet samur kürkü attılar, onların üstüne de birer ekmek koydular, bir de köşelere kaplar içerisinde bal koydular". Yatak başucuna İsa peygamber, Meryem Ana ve azizlerin resmedildiği ikonların konulmasına müsaade edilmişti. Oda kapısına hem iç hem de dış taraftan ve aynı zamanda pencere üstlerine de haçlar asılmıştı (Novikov, 1788, ss.8,11,12).

Damat ve gelin yatağın yanına gelince Tısyatski'nin eşi biri ters olmak üzerine iki kürk giyip yeni evlilere şerbetçi otu tohumlarını serpti. Bu esnada görücüler, sağdıc ve nedimeler ise masa örtüsünü açıp yeni evli çiftte tavuk ikram ettiler. Tavuk yenip bitirilince damat herkesten odadan çıkmalarını istedi ve gençler tek başlarına kaldılar. Gençler ilk geceleri için yatakta iken atlı süvariler kılıçları ile tüm gece evin etrafında at sürdüler. Sonrasında damat ve gelin hamama gittiler, hamamdan sonra ise yatak odalarında lapa ile kahvaltı yaptılar (Novikov, 1788, ss.8,11,12).

Bu düğün tasvirinde kilise nikâhı ve nikâh sonrası geçmiş ile bağlantılı olan ve yeni kurulmuş bir ailedeki refah ve doğurganlığın sembolü durumundaki tavuk ve lapa gibi geleneksel yemeklerin yenmesi bizlere eski Rus düğün gelenekleri hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir.

Sigismund Herberstein XV-XVI. yüzyılın Moskova'sındaki düğün gelenekleri ve nikâh kıyılması hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler vermiştir: Genç bir kızla evlenmek için onunla görüşüp evlilik teklifinde bulunmak ve onu ailesinden tek başına istemek genç bir erkek için onursuz ve yüz kızartıcı bir davranış olarak kabul edilmekteydi. Kızın babasının görevi delikanlı ile görüşüp kızı ile evlenmesini

istemekti. Bu teklifin Şu sözler ile yapıldığı bilinmektedir: “Benim kızım var, senin de damadım olmanı isterdim”. Bu teklife ise genç delikanlı Şu cevabı verirdi:“Eğer damadın olmamı istiyorsanız ve buna razı iseniz gidip ebeveynlerim ile görüşüp durumu onlara anlatırım”. Sonrasında aileler ve akrabalar da onay verirse hep bir araya gelip kızın babasının kızını çeyiz gibi vermekten dolayı pişman olmaması için çeyizin neler olacağını ve düğünün ne zaman yapılacağını kararlaştırırlardı. Bu süreçte damadı kızın evinden o kadar uzak tutarlardı ki eğer olurda damat kız ile görüşüp onu tanımak isterse ona “Onu tanıyanlara onun nasıl birisi olduğunu sorarak öğren” derlerdi. Çeyiz olarak genellikle atlar, elbiseler, silah, hayvan sürüleri, hizmetçiler ve benzeri verilirdi. Düğün davetlileri nadiren para verirdi ama genellikle geline hediyeler gönderirdi ve bu hediyeleri damat düzenlice not alır ve yerlerine yerleştirirdi. Düğünden sonra damat gönderilen hediyeleri yeniden açıp ilerisi için gerekli olduğunu düşündüğü ve beğendiği hediyeleri pazara gönderirdi ve hediyelere fiyat biçilmesini talep ederdi, geri kalan hediyeleri ise sahiplerine teşekkür notu ile birlikte geri gönderirdi. Damat beğenip kendilerinde kalmasını istediği hediyelerin karşılığını bir yıl içerisinde hediye gönderenlere para veya aynı değere sahip bir eşya ile öderdi. Eğer hediyesine değer biçilen şahıs hediyesinin değerinin daha fazla olduğunu belirtecek olursa damat hediye değeri biçen pazarcıya tekrar başvurur ve değerinin tekrar onaylatırdı. Eğer damat kabul ettiği hediye karşılığını bir yıl içerisinde geri ödeyemese veya kabul etmediği hediye geri göndermemişse karşı tarafı memnun edebilmek için iki kat daha fazla ödeme yapardı. Aynı şekilde eğer beğendiği bir hediye dikkatsizliğinden dolayı fiyat biçtiymediyse bu sefer hediye gönderenlerin belirlediği değer üzerinden ödeme yapardı. Bu geleneğe göre halk arasında da hediye edilen bir eşya var ise değeri karşı tarafa bir şekilde ödenmeye çalışılırdı (Novikov, 1788, ss.24-26).

Evlilikler dördüncü dereceye kadar akraba olmayanlar arasında gerçekleştirilmekte idi. Ruslar kuzenler arasında yapılacak olan evlilikleri sapkınlık olarak görmekteydiler. Kayınbirader ve baldız ile evlenilmesi de uygun görülmezdi. Aralarında vaftiz edilmeden dolayı ruhani yakınlık olanların da evlilikleri kabul edilmiyordu. Eğer bir erkek ikinci bir eş alacak olursa buna müsaade edilebilirdi ancak bu evlilik kanunsuz sayılırdı. Üçüncü kez evlenmeye ise geçerli bir sebebi olmadıkça müsaade edilmezdi. Dördüncü eş almaya ise Hıristiyan adetlerine uygun olmadığı için müsaade edilmezdi. Boşanmaya müsaade edilirdi ve boşanma belgesi verilirdi ancak bu

durum Hıristiyanlık ve toplum değerlerine ters olduğu için gizli tutulmaya çalışılırdı. Başkasının hanımı ile ilişki yaşama olayına ise zina derlerdi. Özellikle soylular arasında yapılan evlilikler başta olmak üzere halk arasında görücü usulü evlilik olduğu için evlenen insanların arasında aşk olduğu söylenemezdi. Aşkın olmamasının sebebi daha önce hiç görmedikleri ve tanımadıkları kişiler ile evlenmeleri idi; özelliklede soylular böyle bir evlilikten sonra devlet işlerine de dalınca eşlerini bırakıp kendi onurlarına leke getirecek faaliyetlerde bulunuyorlardı (Gerbershteyn, 1866, ss.19-21).

N.İ.Kastamarov XVI-XVII. yüzyıllarda yapılan Rus düğün törenleri hakkında şu bilgileri vermişti: “Ruslar çok erken evleniyorlardı. Damat 12-13 yaşında bile olabiliyordu. Ruslar sanki bekâr hayatın baştan çıkarıcılığından kaçmak istiyorlardı. Erkekler nadiren uzun yıllar bekâr kalabiliyordu, onlar ancak bekâr kalmaya sebep olabilecek durumda iseler bekâr kalırlardı, örneğin erkeğin hasta olması ve manastıra din görevlisi olarak gitme ihtimali söz konusu olduğunda bekâr kalabiliyorlardı. Evlilik esnasında da damat ve gelin düğünden önce birbirlerini tanımamış oluyorlardı, bu durum beraberinde çocuklar için acı veren başka bir sonucu doğuruyordu; çocuklar ailelerinin etkisi altında tüm bakışlardan uzak tutulmaya çalışılıyordu. O zamanın ahlaki değerleri her iki cinsin gençlerinin birbirleri ile görüşüp anlaşmasına müsaade etmiyordu. Damat hiçbir zaman evlenmek istediğini ebeveynlerine söyleyemezdi, ailesi onun kaderini kendi tayin ederdi. Eğer damat ikinci bir evlilik yapmak isterse veya yaşı ilerlemiş ise yahut ebeveynleri yoksa o zaman kendi kaderini belirlemesine müsaade edilirdi. Evliliğin başlamasında ilk adım bazen gelinin ailesi tarafından atılırdı. Kızlarını evlendirmek isteyen aile erkeğe yakın olan birilerini erkeğin ailesine görücü gönderirlerdi. Bu şahıs veya şahıslar genellikle damadı ve gelini öven, iki tarafın sevgisinden bahseden ve evlilik olması durumunda her iki tarafa da ne gibi getirileri olacağından bahsederlerdi” (Kostamarov, 1993, s.209).

Ortodoks geleneklerine göre üç eşten fazlasına müsaade edilmemekte idi. Herberstein'in yazdıklarına göre de ikinci evliliği kanun dışı olarak saymaktaydılar ve üçüncü evliliğe ise sadece geçerli bir sebep dolayısı ile müsaade edilmekteydi (Gerbershteyn, 1866, ss.19-21).

O yıllarda Moskova'da bulunan birçok yabancıların yazdıklarına göre ise yönetimde olanlara sade halkın yapmasına izin verilmeyen birçok eyleme izin verildiği

görülmektedir, örneğin Korkunç İvan'ın çok eşli olması gibi. Tüm bunlara rağmen din adamları üçüncü ve diğer evliliklerde yasak olmasına rağmen dua okuyarak nikâh kıyarlardı. Bir insanın hayatı boyunca birkaç defa evlenmesi Ortodoks kültürü ile alakalı idi “eşi hayatta olan bir kadın veya erkeğin evlenmesi yasaktı”. Bu kural XVII. yüzyılın sonlarına doğru evliliğin en önemli kurallarından birisi olmuştur (Senin, 1982, s.78).

Aynı zamanda bu dönemde evlenecek çiftlerde aynı dine ve mezhebe sahip olma kuralı da yavaş yavaş ortadan kalmaya başlamıştı. Evlenmeden önceki en önemli konulardan birisi evlenecek şahısların sosyal statüsü olmaya başlamıştır. Çarlar kendilerine yakın insanların ve soyluların evliliklerini gerçekleştirirken soylularda kendi emirleri altındaki hizmetlilerinin evliliklerini onların onayını almadan gerçekleştiriyorlardı. Emirleri altındaki hizmetli ve serflerin (serf - derebeylik toplum düzeninde toprakla birlikte alınıp satılan köle - köylü halk) (Akalin, 2011, 2070)evliliklerine onay verip vermemek XVI-XVII. yüzyıllarda soylu ve toprak sahiplerinin bir ayrıcalığı idi (Zabilin, 1880, s.420).

Çar Aleksey Mihailoviç'in (9 Mart 1629 – 29 Ocak 1679 yılları arasında yaşayan ve 14 Temmuz 1645 - 29 Ocak 1679 arasında yönetimde olan Romanovlar soyundan gelen II. Rus Çarı olan Aleksey Mihailoviç Tişayşi) yönetimi zamanında Sibirya bölgesindeki nüfusu arttırmak amacı ile orada bulunan halka kızlarını güçlü erkeklere gelin vermeleri ve bu esnada eğer erkek güçlü olmasına rağmen aile kızlarını hırsız ve dolandırıcılar ile evlendirmek istemezse de zorla ve cezalandırma ile bu evliliklerin yapılmasını sağlamışlardır. Evliliğin yapılabilmesi için ailenin onayı kesin bir kural idi. Kadınlar için kullanılan (“выходить замуж - Vıhadit zamuj” yani erkeğin arkasınca çıkmak - evlenmek) terimi XVII. yüzyılın sonlarına kadar sadece ikinci veya daha fazla kez evlenen kadınlar için kadınlar için kullanılmaktaydı. İlk defa evlenen kızlar için (“выдавать замуж - Vıdavat zamuj” yani eşe verilme – evlendirilme) terimi kullanılırdı. Grigori Kotoşihin XVI. yüzyılda “Dünyada Moskova yönetiminden başka hiçbir yerde kızlar üzerinden böyle bir aldatmacanın olmadığı su götürmez bir gerçektir” diye yazmıştır (Kotashikhin, 1859, s.144).

Aile rızası olmadan yapılan evlilikler Ortodoks kilise mahkemesi için bir suç unsuru teşkil etmekteydi. Oğullarını evlendirmek isteyen ebeveynler kız evine oğlanın

annesini veya akraba bir kadını görücü olarak gönderirlerdi. Görücü kız ile de görüşüp kızın karakterini ve zekâsını da kontrol etmeliydi. Eğer olur da gelin olacak kız güzel veya zeki değilse evdeki diğer kız görücüye gösterilirdi. Evdeki diğer kız görücüye gösterilip güzel olmayan kız gelin edilirse bu kandırmaca ancak evlilikten sonra ortaya çıkabilirdi. Çünkü damadı düğüne kadar gelini görmesi yasak idi. Böyle bir durum olması halinde damat ruhani liderlere yani rahiplere durumu şikâyet eder ve o zaman evliliğe son verdirilirdi. Yalnız bu nadir görülen bir uygulama idi. Genelde damatlar isteksiz olarak duruma boyun eğler ve genellikle eşlerini dövüp saçlarını tıraş etmeye zorlarlar ve bazen de gizli bir şekilde eşlerini öldürürlerdi (Zabılin, 1880, s.425).

Eski Rus düğünlerinin en önemli şartlarından birisi çeyiz idi. Çeyiz genellikle yatak takımı, elbiseler, takılar, para, emlak ve benzeri nesnelere oluşmakta idi. Çeyiz genellikle düğünden sonra damadın evine gönderilirdi. Düğüne birkaç gün kala hem gelin hem de damat tarafında hazırlıklar başlardı: her iki taraf ta düğün konvoyuna katılacaklar belirlenir, sembolik törenlerde kullanılacak düğün malzemeleri hazırlardı. Damat ve geline bu günlerde “князь и княгиня– prens ve prenses” denirdi. Özellikle soylular arasında damat tarafının en önemli şahsı Тисыатски denilen görevli idi ve o her zaman damadın yanında dururdu. Eğer öz anne ve baba yok ise onların yerini alacak şahıslar belirlenirdi. Gelin ve damat tarafının büyük ve küçük sağdıçları ile iki görücüleri seçilirdi. Aynı şekilde iki tarafında gelin ve damada yakın oturacak olan soylu erkek ve kadınları belirlenirdi, gelin ve damada eşlik edecek olan soylu çocukları belirlenirdi. Düğün korteji için mumcular, ekmek taşıyıcıları ve fenciler gibi görevler için hizmetçiler arasından görevliler belirlenirdi. Düğünü kem göz ve büyüden koruma gibi çok önemli bir görevi olan atlı süvari düğüne davet edilirdi. Neredeyse XVII. yüzyılın ikinci yarısının ortalarına kadar gelinin parmağına eşine koşulsuz bağlılığın sembolü olan demir yüzük takılırdı. Zenginler ve soylular için bu sembolü gümüş yüzük oluştururdu, koca ise altın yüzük takardı, çar düğünlerinde ise taşlı yüzük kullanılırdı (Zabılin, 1880, s.510).

Düğün törenlerinin oluşumu ve başlangıcı farklı kaynaklarda farklı tasvir edilmektedir. Düğün arifesinde gelini annesi ile beraber damadın evine getirirlerdi, yanlarında çeyiz ve yatak takımı da olurdu ve gelin ile annesi geceyi orada geçirirlerdi. Damadı görmek yasaktı. Düğün günü geline en güzel elbisesi giydirilir, başına ise (Кokoшник) denilen Rus milli kıyafetlerinden olan altın süslemeli taç şeklindeki başlık

takılırdı, gelin mümkün olduğunca fazla takı ile süslenirdi. Gelinin başını düğün öncesi içinde bal olan kâseye batırılan tarak ile özel bir şekilde tararlardı, nikâhtan sonra ise gelinin saçını toplayıp Kika adı verilen gelin başlığını giydirebilirlerdi, çıkarttıkları kızlık tacını ise hatıra kalması için geline verirlerdi. Düğün öncesi gelin damattan hediyeler alırdı. Damat geline şapka, çizme, içerisinde allık, yüzük, saç tokası, sabun, makas, iğne, iplik, ayna gibi malzemelerin bulunduğu mücevher kutusu, kamçı ve kuru üzüm, kuru incir, kurabiye gibi bazı tatlıları gönderirdi (Kostamarov, 1993, s.209).

XVI. yüzyıldaki düğünlerde kızın annesi kızının elinden tutar ve damada teslim ederdi, kızın babası ise kamçıyı eline alıp kızına vururken şöyle derdi: “Üzerindeki hâkimiyet başka ellere devrediliyor, benim yerime sana söz dinlemeyi kocan bu kamçı ile öğretecek”. Damat ise gelinin babasının elinden kamçıyı teslim alıp kemerine takar ve şöyle derdi: “Buna ihtiyacım olacağını düşünmüyorum ama yinede teslim alıyorum ve bir hediye olarak kabul ediyorum” (Kostamarov, 1993, s.209).

Dini nikâhın kıyılmasından sonra gelinin örtüsünü açarlar ve rahip gençlere öğütler verirdi: “Kiliseye gitmeyi ihmal etmeyin, geleneklerimize, göreneklerimize ve bayramlarımıza riayet edin, sadaka verin, geleneklerimize göre hanımınızı ve aileni eğit”. Sonrasında rahip gelinin elini tutup damada uzatır ve gelini öpebileceğini söylerdi. Bunun ardından gelin bağlılığının ve boyun eğmesinin bir göstergesi olarak yere kapanır ve alnı ile damadın çizmelerine temas ederdi, damat ise bu esnada gelinin daha önceden hazırlanmış bir örtü ile örterdi bu da damadın gelini koruyacağı anlamına gelirdi. Sonrasında rahip yeni evli çifte bir kâse içerisinde şarap sunardı, damat bir yudum alıp kâseyi geline verirdi, gelin bir yudum alıp damada kâseyi damada geri verirdi, bu durum üç defa tekrar edilirdi; sonunda damat şarabın tamamını içip kâseyi yere atar, gelin ve damat beraber kâseyi ezerlerdi. Yere atılan kâseye ilk önce kim basarsa evde onun sözü geçeceğine inanılırdı. Bu arada tüm düğünün yönetici olan Tısyatski sağdııcı elinde dilimlere ayrılmış ekmek ile gelin ve damadın ebeveynlerinin yanına gönderirdi, bunun anlamı ise evlatlarının nikâhının kıyıldığı, şimdi onların tek bir vücut olduğu ve karşılıklı anlayış, saygı ve sevgi içerisinde yaşayacaklarını bildirmektir. Kiliseden çıkarken görücü (arabulucu) yeni evlilerin üzerine keten ve kenevir tohumları atarak mutluluk dilerdi. Diğerleri ise gelinin kıyafetinin kolundan çekiştirerek sanki onu eşinden ayırmaya çalışırlardı, gelin ise mümkün olduğunca eşine daha sıkı tutunurdu. Nikâhtan sonra tüm düğün konvoyu damadın evine giderdi. Gelin

ağlamak zorunda idi, ziyafet sofrasında gelin ve damadın hiçbir şey yiyip içmelerine müsaade edilmezdi. Yeni evlilerin önüne kızarmış tavuk getirildiğinde ise sağdıç tavuğu masa örtüsü ile toplayıp gerdekten önce yenilmek üzere yatak odasına götürürdü. Düğünün ikinci günün damadın annesi ve görücülere “Bakirelik kanıtlama” âdeti düzenlenirdi. Bu adet hamamda gerçekleştirilirdi. Gelinin geceliği ve yatak çarşafı “Gelinin bakirelik kanıtı” olarak alınır ve göstermek için saklanırdı. Herhangi bir utanç verici durum karşısında “Gelinin bakire olmaması” durumunda ise damadın babası altı delik ve içi şarapla dolu olan bir kabı bir parmağı ile deliği kapatarak gelinin ailesine verirdi. Gelini ailesi kabı alınca da parmağını çeker ve tüm şarap dünürlerinin üzerine dökülürdü ve bu esnada da herkes onlarla dalga geçip söverlerdi. Böyle bir durum olacak olur ise kızlarını yabancı bir evde hüznü bir hayat beklerdi. Düğünden sonraki üçüncü gün her şeyin yolunda gitmesi durumunda gelinin evinde ziyafet düzenlenirdi. Ziyafetin bitiminde gelinin anne ve babası yeni evlileri dualar ile kutsarlar, misafirler ise hediyeler verirlerdi. Ziyafetlerin bitimi ile verilen hediyeler pazara değer biçilmesi için gönderilirdi ve damat kabul ettiği her hediye için belirlenen değeri bir yıl içerisinde geri karşılamak ile yükümlüydü(Kostamarov, 1993, s.211).

Çalışmamızda buraya kadar vermiş olduğumuz bilgiler sayesinde (gelin ve damadın üzerlerine tohum serpilmesi, ekmek sunumu, gelin ve damada prens ve prenses denmesi, gelinin ağlatılması, gerdekten önce kızarmış tavuk ve kahvaltıda ise lapa yedirilmesi, düğün konvoyunun hazırlanması) gibi geleneklerin Rus düğün törenlerinin temelini yavaş yavaş oluşturduğunu görmekteyiz. Tüm bu gelenekler toplum tarafından yaratılmış ve inanılan uygulamalardı; bu geleneklerin hepsi de ailenin mutlu ve sağlam temeller üzerine kurulmasına yönelikti. Bu uygulamaları içeren düğün gelenekleri gelin ve damadın ortak kuracakları yeni hayata girişlerinin şaşalı göstergesi idi.

Düğün ziyafeti Hıristiyanlık inancına göre mutlaka yapılması gereken bir uygulamaydı. İnsanlar Hıristiyanlık inancının devletin resmi dini olmasından sonra ise dini nikâhı mutlak surette kıymaya yönelmişlerdir. X. Yüzyılın sonu XI. yüzyılın başı gibi dini nikâhı kıyılarak evlilik yapılması zorunlu hale gelmeye başlamasına rağmen paganizm döneminden kalan adetler de bırakılmamıştır. Yaptığımız araştırmalar esnasında yazılı kaynaklar bize Rusya’da çok eşlilik ve paganizm dönemi düğün geleneklerinin uygulandığını, kilise nikâhının tam olarak halk tarafından kabulünün uzun sürdüğünü göstermektedir.

Yalnız sosyoekonomik gelişmeler sürecinde toplum ailede erkeğin öncü sayıldığı tek eşli evlilikleri benimsemeye başlamıştır. Bu tür evliliklerin benimsenip ön plana çıktığı bir ortamda ise dini nikâhın önem kazandığı düğün törenleri halk tarafından daha çok kabul görmeye başlamıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen doğu Slav toplumu uzun yıllar dini nikâhı kabullenmemiştir. Eski Rus halkının düğün gelenekleri XI. ve XII yüzyıllarda değişmeye başlamıştır.

1.2. Düğün Törenleri ve Sembolleri

XV. yüzyılda Büyük Rusya devleti ve anlayışının şekillenmesi ile Büyük Rusya Halkı için eski Rus toplumu gelenekleri temelinde milli düğün törenleri de oluşmaya başlamıştır. Görücü gitme, anlaşma, gelini anne ve babasının düğündeki rolleri ve kızlarının evlenmesi ile alakalı olan konuların görüşülmesi, ebeveynlerin evliliği kutsaması ve nişan takılması, gelinden düğün zamanına kadar olan taleplere uymasının beklenmesi, gelinin saçının açılıp örülmesi, Kokoşnik, Kika gibi gelin başlarının ve elbisesinin hazırlanması, gelinin başörtüsü üzerine şerbetçi otu tohumlarının serpiştirilmesi, şarap içilmesi ile son bulan kilise nikâhı, hamam gitme ve benzeri geleneklere uyum XV. yüzyılda hayata geçen gelişmeler ile daha sağlam temellere oturtulmuştur (Ostroumov, 1905, ss.3-5).

Düğün geleneklerinin paganizm döneminden beri gelişip zenginleşmiş olmasına rağmen Kilise nikâhı toplum hayatındaki yerini hemen alamamıştır. Yalnız özellikle de XVII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Kilise yönetimi toplumun hayatında geçmişten beri yer etmiş olan eski düğün geleneklerini oldukça kararlı bir şekilde yererek dini nikâhı toplum hayatına sokmaya çalışmışlardır. XVII. yüzyılın ikinci yarısında kilisenin düğün törenlerine olduğu gibi paganizm dönemine ait birçok geleneğe karşı çıkmasına rağmen halk kendi arasında eskilerden gelen hem düğün eğlencelerini hem de geleneklerini korumuştur (Ostroumov, 1905, ss.3-5).

X.-XVII. yüzyıllar arasındaki düğün geleneklerinin aktarıldığı belgelerin analizi o dönemde hatta daha geç dönemlerde bile tüm düğün organizasyonunun toplamda üç ana aşamaya ayrıldığını bizlere göstermektedir:

- Evlilik öncesi, yani düğün öncesi aşama;
- Evlenme, yani düğün aşaması;

- Evlenme sonrası, yani düğün sonrası aşama.

Evlilik öncesi aşama: arabuluculuk yapılması, görücü gidilmesi, damadın evinin gezilmesi, anlaşma sağlanması, tarafların el sıkışması, nişan takılması, kızlar için bekârlığa veda gecesi (kına gecesi) düzenlenmesi, erkelerin bekârlığa veda gecesi düzenlenmesi, gelin ve damadın düğün öncesi hamamda yıkanılması gibi adetler evlilik öncesi etabı oluşturmaktadır.

Tarafların evlilik öncesi anlaşmaya varmaları -arabuluculuk, kız istemeye gitme, gelinin görülmesi (gelinin evine ve kendisine bakılması), damadın görülmesi (damadın evinin, elinde bulunan taşınmazların ve kendisinin gözden geçirilmesi) gibi gelenekleri içermektedir.

Tarafların evlilik öncesi anlaşmaya varmalarının son anını tarafların birbirlerine söz vermeleri, el sıkışmaları, nişan, düğün, dini nikâh kıyılması ve ziyafet düzenlenmesi konular üzerinde yapılan anlaşmalar oluşturmaktadır.

Sonrasında düğüne hazırlıklar başlamaktadır, yani düğün gününün belirlenmesine, hediyeler ve çeyizin hazırlanmasına başlanır. Tüm bu hazırlıklar esnasında gelin nazar değmemesi ve göze gelmemek için işlerden uzaklaşır ve evden çıkmamaya çalışır. Bu zaman diliminde gelinin evinde damadın akrabaları için misafirlikler düzenlenirdi.

Evlilik öncesi etabın en son ve en önemli anlarından birisi ise gelinin evinde düzenlene bekârlığa veda gecesidir, bu gecede gelin yakınları, arkadaşları ve çocukluğu ile vedalaşır. Bazen damat ta arkadaşlarını toplayıp arkadaşları ile bekârlığa veda gecesi düzenlerdi.

Evlenme, yani düğün etabı: düğün konvoyunun hazırlanması, damat tarafının kızı almak için gitmesi, gençlerin kız evinde bir araya gelmesi, çeyizin getirilmesi, düğün ziyafetinin düzenlenmesi ve ilk gece sonrası bakirelik kanıtı için hamama gidilmesi gibi organizasyonlar bu etabı oluşturmaktadır.

Bu etabın temelini evlilik yani düğün töreni oluşturmaktadır; sabah erken saatlerde damat geline hediyelerini verir ve düğün gelin evinden başlardı, düğünün en önemli anı nikâh kıyılması idi, nikâhtan hemen sonra ziyafet sofrasına geçilirdi bazen ise ilk gecedan sonra ziyafet düzenlenirdi. Evlenme sonrası, yani düğün sonrası aşama:

ziyaret haftası denilen bu hafta içerisinde gençler akrabalarını ziyaret eder ve düğün katılımcılarına hediyeler verirlerdi. Düğünden sonra gelinin annesi yemekler hazırlayıp damadın evine gönderir bazen ise kendisi gençlerin evine gelerek ikram edeceği yemekleri getirirdi. (Ostroumov, 190; Adrianova-Peretts, 1950; Burdnaya & Guryevich, 1996; Gagen-Torn, 1926; Gaydeburov, 1891; Kostamarov, 1993).

XV.-XVII. yüzyıllarda Rus toplumunun düğün geleneklerinin temel öğeleri:

- Kızlar mümkün olduğunca erken evlendirilirdi.
- Düğünden önce gelin ağlatılırdı, bu ağlama gelinin evlilik hayatının mutlu olacağı şeklinde yorumlanırdı, düğüne kadar ne kadar çok gözyaşı dökerse kendisinin o kadar rahat edeceği varsayılırdı.
- Damadın düğünden önce gelini görme hakkı bulunmuyordu.
- Hamama gidilmesi olmazsa olmaz kurallardan bir tanesi idi, hamamda yıkanma esnasında özel şarkılar söylenir, gençler havlu ile geleneklere uygun olarak kurulanır, saç taranır ve gençler aynada kendilerine bakarlardı.
- Gelin çeyizinde geleneklerde belirtilen eşyaların bulunması, geleneklerde talep edilenler ile aynı olmasına özen gösterilirdi.
- İlk geceden sonra gelinin akrabalara açılması denilen geleneğe göre bakirelik kanıtından sonra gelinin yeni akrabaları ile ileride kuracağı ilişkilerin olumlu olması bu bakirelik kanıtına bağlı idi.
- Gelinin düğün elbisesinin hazırlanması; serfler arasında dahi gelin için yeni bir elbise ve gecelik niyetindeki iç gömleğin dikilmesine ve nakış ile süslenmesine büyük önem verilirdi. Ve mümkün olan en güzel elbise giydirilirdi.
- Düğün konvoyunun organize edilmesi de çok önemli olan bir gelenektir, konvoyda kimin nerede oturacağı belirlenir, damadın konvoyu önden gelinin konvoyu ise arkasından giderdi.
- Gelinin tek olan saç örgüsü düğün günü açılır saçları taranır ve nikâhtan önce iki örgü şeklinde örülürdü, bu da evli bir kadın olacağının işareti idi.
- Düğün töreni esnasında gelin duvak ile örtülürdü.

- Nikâhtan sonra gelin ve damat rahibin sunduğu şarabı aynı kâseden içerlerdi.
- Damat birleşmenin sembolü olarak gelini öperdi.
- Şarabı içtikten sonra evde kimin sözü geçeceğini belirlemek için yere attıkları şarap kâsesine basıp kırmaya çalışırlardı.
- Gelinin eşinin ayağında çizmesini çıkartması eşine boyun eğmesi anlamına gelirdi.
- Damadın geline kırbaç ile vurması boyun eğmeyi kabullendiğini gösterdi.
- Kilise çıkışında gençlerin üzerin farklı tohumlar serpilmesi mutlu, bereketli ve sağlam bir aile kurmalarına olan inancı simgelerdi.
- Düğün ziyafeti mutlak surette olmalıydı, eğer olmazsa gerçek bir düğün olarak görülmezdi.
- Gençlere hazırlanan ekmekten yedirilmesi ailelerinin zengin olması ve her zaman varlık içinde yaşamaları içindi.
- Gençlerin her türlü nazardan ve kötülüklerden korunması için düğüne şifacı davet edilirdi (Ostroumov, 190; Adrianova-Peretts, 1950; Burdnaya & Guryevich, 1996; Gagen-Torn, 1926; Gaydeburov, 1891; Kostamarov, 1993).

Rus toplumunun XV.-XVII. yüzyıllar arasındaki düğün törenlerini ve geleneklerini analiz ettiğimizde düğün sürecinin işleyişini şu şekilde tasvir edebiliriz: Kiliseye gitmeden önce gelin ve damat rahat ve zengin bir hayat yaşamak için kürk üzerine oturtulurdu. Görücüler (arabulucular) gençlerin saçlarını tarağı şarap veya bala batırarak tararlardı, bunun amacı ise yeni evlilere şans getireceğine inanılmasıydı. Gelin ve damadın üzerine zengin bir aile kurmaları için genellikle şerbetçi oyu tohumu olmak üzere farklı tohumlar ve para serpilirdi ve nikâh mumları kilisenin kutsal mumları kullanılarak yakılırdı. Gelin ve damada nikâhtan sonra rahibin sunduğu şarap ve sunumda kullanılan kâse evden getirilirdi. Gelin ve damat aralarında dönüşümlü olarak sunulan şaraptan içtikten sonra genelde damat evdeki üstünlüğünün göstermek için kâseyi yere atar ve ilk olarak kendisi ezerdi. Yatak odasına geçildiğinde kilisede yakılan mumlar yatak başında duran ve içerisinde tohum bulunan kaplara gençlerin her

zaman beraber olmalarının bir sembolü olarak konulurdu. Mumlar bir yıl boyunca orada dururdu. Gençlerin ilk gecelerini geçirecekleri odanın duvarlarına ikonlar asılırdı, odanın her köşesine oklar takılır ve bu oklara samur ve sansar kürkleri asılırdı, yeni evlilerin ilk gece kalacakları yatak ise halk arasında gençleri kötülüklerde koruduğuna inanılan yirmi bir saman balyası kullanılarak yapılırdı, yirmi bir sayısının uğurlu olduğuna inanılırdı. Ziyafet sofrasına son sıcak yemek servisi yapıldığında sağdıç bu yemeği ve ekmeği yatak odasına götürürdü. Gençler yatak odasına girmeden önce gençlerin öz babaları yerine seçilen ve deyim yerinde ise düğün kirvesi denilen yetişkin bir erkek yeni evlilere evliliğin nasıl yürütülmesi konusunda öğütler verirdi. Yatağın başına gelindiği zaman tüm düğünü yönlendiren Tısyatski'nin hanımı biri ters olmak üzere üstüne iki adet kürk giyip odaya gelir ve gençlerin üzerine tohum ve para serperdi. Son olarak ta zengin ve tok bir hayat geçirmeleri için yatak başında gençlere yemek verirdi. (Ostroumov, 190; Adrianova-Peretts, 1950; Burdnaya & Guryevich, 1996; Gagen-Torn, 1926; Gaydeburov, 1891; Kostamarov, 1993).

Düğün ziyafetinde damat ve gelin yiyecek ve içeceğe karşı sabırlı davranmalıydı, ikisi de sadece biraz şarap içip sadece tek bir dilim pastayı beraberliklerinin bir işareti olarak aralarında paylaşarak yiyebilirlerdi.

İlk gecedan sonra görücüler gençleri hamama götürürlerdi, damadın kayınvalidesi ise damat için hamama havlu gönderirdi ve hamamdan sonra ise damadına lapa hazırlardı. Düğün esnasında damat gelinin elini tutmak zorunda idi, aksi takdirde damadın evliliği istemediği yönünde yorumlar yapılırdı. Düğünlerde kıyılan dini nikâhlar tüm Slav toplumu için eşit gelenekler içerirdi ancak düğün gelenekleri bölgeye göre ve sosyal statüye bağlı olarak farklılık gösterebilirdi. Eski Rusya'da bir serfin düğünü bir zengin, bir tüccarın, bir soylunun veya bir çarın düğününe göre daha mütevazı geçerdi. Bu düğünlerin yegâne ortak yanı hepsinin de ailenin zenginliği, soylarının devamı ve her iki tarafında evliliğe onay vermesi amaçlarını gütmeleri idi. Nazardan korumak için gelin ve damadın elbiselerine yaylı iğne, bir baş soğan, sarımsak veya küçük zil takılabilir. Misafirlerin birçoğu ise kendilerine örgü kemer takarlardı. Düğün ziyafetinin yapılacağı evin pencere sövesine çapraz şekilde iki çivi çakılırdı. Elinde üvez dalı olan görücü (arabulucu) gençlerin yatağının ve evin etrafını dolanırdı. Gelin kıyafetlerinin giydirilmesi esnasında evliliği başarılı ve mutlu olan bir kadın geline mutluluk getirmesi amacı ile küpe takmalıydı. Gelinin eşyaları arsında bulunan

yaylı iğneleri gelinin arkadaşları yakın bir zamanda evlenme dileği ile kendilerine alırlardı. Tüm bunlar düğünün sorunsuz geçmesi amacı ile yapıldı (Ostroumov, 190; Adrianova-Peretts, 1950; Burdnaya & Guryevich, 1996; Gagen-Torn, 1926; Gaydeburov, 1891; Kostamarov, 1993).

Rus toplumunun eski düğün geleneklerini analiz ettiğimizde XIV.-XV. yüzyıllarda Rus toplumunun büyük bir devlet olma çabaları ile birlikte düğün törenlerinin de belli temellere oturduğunu gözlemlemiş bulunmaktayız. XV. yüzyılda Rus toplumunun düğün gelenekleri daha belirgin hale gelirken XVII. yüzyıla doğru ise evliliğin yapılması ile ailenin toplum içerisindeki yeri ve önemi getirilen kanunlar ile daha da resmileşmeye başlamıştır. Tüm bu yenilikler Rus düğün geleneklerinde ve aile yapısında yer edinmişlerdir. XV. ve XVII. yüzyıllardaki düğün törenlerini kısaca şu şekilde özetlememiz mümkündür: Gelin ağlayarak ağıt yakar ve hem evi ile hem de arkadaşları ile vedalaşır. Kız çocuğunun mümkün olduğunca erken evlendirirlerdi. Düğünden önce damat gelini göremezdi. Düğünden önce mutlaka hem gelin hem de damat hamama giderlerdi. Gelinin çeyizi olması gerekirdi. Nikâhtan önce gelinin saç örgüsü açılır ve saçları iki örgü şeklinde örülürdü. Düğün konvoyu oluşturulur sağdıç, nedime, görücüler, kirve ve Tısyatski gibi görevliler belirlenirdi. Nikâh esnasında gelinin başı yüzü ile birlikte duvak ile örtülü olurdu, nikâhtan sonra damat gelinin yüzünü açıp rahibin direktifi ile onu öperdi. Sonrasında rahibin sunduğu şarabı içip şarap kâsesini yere atıp kırarlardı. Gelinin damadın ayakkabısını çıkarması, düğün ziyafeti düzenlenmesi, yeni evlilerin yatak odasındaki geleneklere riayet edilirdi.

XVI. yüzyılın ikinci yarısı ve XVII. yüzyılın başlarında Rus toplumunun düğün geleneklerine üst sosyal tabakadaki insanlar tarafından da uyulduğu görülmektedir. Yalnız XVII. yüzyılın ikinci yarısında kilise Rus toplum değerlerine oldukça sağlam kökler ile yerleşen paganizm döneminden kalan eski düğün geleneklerine iyiden iyiye karşı çıkmaya ve dini nikâhı yeni bir aile kurumunda temel hale getirmeye çalışmıştır.

Yalnız toplumun geneli XVII. yüzyılda birçok uygulaması Çar düğünlerinde de yapılan eski düğün geleneklerine bağlı kalmışlardır. Çar düğünlerinde olmamasına rağmen zenginlerin, tüccarların ve soyluların düğününde halkın değer verdiği birçok düğün geleneği uygulanmaya devam etmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

XVIII. - XX. YÜZYIL ARASI DÜĞÜN TÖRENLERİ VE TÖRENLERDEKİ DEĞİŞİMLER

2.1. XVIII. Yüzyılda Düğün Törenlerinde Meydana Gelen Değişimler

Rusya I. Petro dönemine kadar Avrupa devletleri ile neredeyse yok denecek kadar ortak özelliğe sahipti ancak onun döneminde Avrupa devletler topluluğuna girmiştir. Bu dönemde Moskova yönetimi imparatorluk vasıflarına ulaşmıştır. Rusya başında bulunan dahi yönetici sayesinde bu değişimi sorunsuz ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmiştir (Brikner, 1991, s. 9).

I Petro'nun reformları sadece devlet işleyişini değil aynı zamanda aile yapısını, kadınların toplumdaki yerlerini, görücü (arabuluculuk) kavramını ve evlilik gibi birçok yapıyı da değişikliğe uğratmıştır. İnsanların kılık, kıyafet ve saç stilleri dahi değişmiştir. Kadınlar için düzenlenen reformlar sayesinde Rus kadınlar batı Avrupalı kadınların stiline bürünmüşlerdir. Petro döneminde Kadınların Bilge Yaroslav döneminde olduğu gibi okur, yazar ve kültürlü olmaları istenmiştir. Bu sayede kadınların talep ettiği maneviyat bir bakıma karşılanmış ve kilise bünyesinde ise "Kadın kütüphanesi" adı altında bir kavram dahi gelişmiştir (Pushkaryova, 1989, s.70).

XVIII yüzyılın başlarında elbiselerde yaşanan değişimin aynısı aynı hızla aile yapısını da etkilemiştir. Evli kadınlar kocalarından başka bir sevgililerinin olmasını, eğer olmaz ise zamanın gerisinde kaldıklarını düşünmeye başlamışlardır. Kur yapmalar, balolar, danslar ve konserler kadınların uğraştığı, ilgi duydukları kavramlar olmuşlardır. Aile, evin bakımı ve çocukların eğitimi ikinci plana geçmiştir. Toplumda özellikle üst tabakalarda çocukları anneleri emzirmemeye başlamış bu işi "besleyici" dedikleri kadınlara devretmişlerdir. XVIII. yüzyılda bir kadın için güzellik kriterleri sağlıklı ve etine dolgun olması iken romantizm çağının gelmesi ile bu kriter değişmiş ve eğer kadın

soluk yüzlü, düşünceli ve üzgün görünüyor ise güzel sayılmaya başlanmıştır (Pushkaryova, 1989, ss.144-145).

XVIII. yüzyıl sonu XIX. yüzyıl başlarında saray eşrafı arasındaki evlilik toplum hayatındaki diğer evliliklerde olduğu gibi tezatlıklar içermektedir. XVIII. yüzyılın başlarında eski düğün geleneklerinin en önemli kurallarından birisi olan düğüne kadar damadın gelini görmemesi kuralı yumuşatılmış ve düğünden altı hafta öncesi itibari ile görüşemezler şeklinde uygulanmaya başlamıştır. XVIII. yüzyıl sonu XIX. yüzyıl başlarında dini nikâh evliliğın yapılması ve aile kurulmasının temel ögesi sayılmaya başlanmıştır. Tüm bu değişimlere rağmen Petro döneminden önce de olduğu gibi bu dönemde de evliliğın yapılabilmesini etkileyen en önemli kural ebeveynlerin onayının alınması olmuştur. XVIII. yüzyılın başlarında I Petro evlilik yaşını kızlar için 18 erkekler için 20 olarak belirlemiştir. Böylelikle erken evliliğe maruz kalmayan gençler yurt dışına eğitim almak için gidebilmekte, askeri hizmetlere katılabilmekte ve diplomatik görevlerde yer alabilmekteydiler(Lotman, 1994, s.103).

“Кормчая книга” - Kormçaya Kniga adı verilen kitapta geçtiğı üzere bu dönemde üç kereden fazla evliliğe müsaade edilmemiştir. Dördüncü evlilik geçersiz sayılmış, aynı zamanda yedinci göbekten akrabalar arasında bile evlilik uygun görülmemiştir.

“Кормчая книга” - Kórmchaia Book veya Books of the Pilot veya Pidalion veya Nomocanon, kilisenin yönetimi ve Ortodoks Slav ülkelerinin kilise mahkemesi için kılavuz kitaplar oluşturan ve birkaç eski metnin aktarıldığı kilise ve laik hukuk koleksiyonlarıdır. Eski Kilise Slavcası ve Eski Rusça olarak yazılmıştır. Bu kitaba göre farklı milliyetler arasında yapılacak evlilikler de yasaklanmıştır (Pavlov, 1887, s.254).

Ama 1721 yılında çıkarılan bir kanun ile yabancıların kendilerine Rus eş almalarına dinlerini değiştirmeye zorlamamak şartı ile müsaade edilmiştir. Evlilik öncesi yabancılardan eşlerini din değiştirmeye zorlamayacaklarını ve çocuklarını ise Ortodoks kilisesinde vaftiz ettireceklerini bildiren imzalı bir belge alınmaya başlanmıştır. Damat ve gelinin ebeveynlerinin onaylarının alınması da mutlaka uyulması gereken bir kuraldı. Hem devlet hem de kilise kanunlarında boşanmanın yeri yoktu. Aile bağlarını herhangi bir sebepten dolayı koparılmaya çalışılması aile kurumuna yapılan bir hakaret olarak algılanmaktaydı. Evlilik ancak taraflardan birisinin

ölmesi ile bitebilirdi. Aynı zamanda evliliğin bitmesi için geçerli sayılan sebeplerden bazıları şunlar idi: Taraflardan birisinin diğerinin canına kast etmesi, taraflardan birisinin beş yıldan fazla habersiz olarak ortadan kaybolması ve XVIII yüzyıldan itibaren ise kilisenin de onayladığı bir sebep olan eşlerden birisinin sonsuza dek sürgün edilmesi sebebi. I.Petro döneminde gençlerin evlenmesi kararlaştırılırken ilk defa evlenecek olan kızların rızası da alınmaya başlamıştır, öyle ki yapılan evlilik anlaşmalarında bu rızanın alındığı da belirtilmeye başlanmıştır. Çar I. Petro bu uygulamayı tamamı ile devlete faydası olması için başlatmıştır. Kendisi aynı zamanda bir kızın zorla evlendirilmesini yasaklamıştır. Böyle bir kararı almasındaki en büyük rolü büyük bir ihtimalle I. Petro'nun Yevdakiya Fyodorovna Lapuhina ile akrabalarının zorlaması ile 27 Ocak 1689 yılında gerçekleştirdiği başarısız evlilik oynamaktadır. “Genç delikanlı Petro evden ve annesinden uzaklaşmak ve enerjisini yakın çevrede değil de uzaklarda da denemek istiyordu. Bu durumun farkında olana annesi bir kurnazlık yapıp oğlunu eve bağlamak için daha 17 yaşına bile basmayan Petro’yu Lapuhina’nın kızı ile evlendirdi; Çar Ailesinin gelininin babası olan İpariona geleneklere göre ismini değiştirip Fyodr ismini aldı. I. Petro erken evlenmesine rağmen (Evlenince değişir) şeklinde dile getirilen Rus atasözü Petro’yu etkilememiştir, o eskiden olduğu gibi hem annesinden hem de genç eşinden uzaklaşmaya çalışmıştır.” (Solavyev, 1962, s.449).

Petro yönetimi zamanında aile ve evlilik konusunda devlet kanunlarında da değişiklikler olmuştur. 1702 yılından itibaren kızlara nişanı atma ve üzerinde anlaşılan evlilik anlaşmasını bozma hakkı tanınmıştır. Bu sayede aşk evlilikleri güç kazanmıştır. 1714 yılında I. Petro'nun şahsen aldığı karar ile eğitimi tamamlamamış soyluların evlenmesi yasaklanmıştır. Eğitim aldığına dair belgesi olmayan soylu bir kıza evlilik izin belgesi verilmemeye ve aynı zamanda kendi soyadını yazamayacak kadar eğitimsiz olan soylu kızlara ise evlilik yasağı getirilmeye başlanmıştır. 1724 yılında ise Petro evlilik törenlerine yeni bir kural daha eklemiştir. Bu kurala göre ebeveynler kızlarını onun rızasını alarak evlendirdiklerine dair söz vermeleri gerekmektedir. 1724 yılında gelen bu kural aynı zamanda zorlama bir evliliğin olmaması için ebeveynlerin kilisede bulunmasını yasaklıyordu. I. Petro aynı zamanda ilk geceden sonra gelinin bakireliğinin kanıtlanması geleneğini de yasaklamıştır (Minenko, 2019, ss.152-155).

Petro'nun evlilik konusunda yapmış olduğu birçok yenilikten tarihçilerin hafızalarında en çok yer eden olay cücelerin düğünü olmuştur. Çar Petro çok sevdiği

cücesi Yakim Volkov'u cüce gelin Praskovya Fyodorovna ile evlendirmiştir. Bu tören için Moskova ve St.Peterburg'ta bulunan 80 cüce davet edilmiştir. Düğün kortejinin önünde nikah alanına yürürken en önde elinde kurdeleler ile süslenmiş bir asa tutan (mareşal)denilen bir cüce yürümüştü, onun arkasında renkli elbiseleri ile gelin ve damat, arkalarında Çar, soylular ve yabancı temsilciler yürümüşlerdir. Kortejin arkasında ise otuz altı cüce çift yürümüştür. Erkek cüceler mavi veya pembe kaftan ve üçgen şapka giyip kılıç kuşanmışlardı, kadın cüceler beyaz elbise giyip pembe kurdele yakmışlardı. Nikâhtan sonra Menşikovski Sarayının Vasilyevski Adasında ultra lüks bir ziyafet düzenlenmiştir. I.Petro'nun reformlar kendisinden sonra tahta geçen ve 1741-1761 yılları arasında yönetimde olan varisi, Petro'nun ve eşi Yekaterina'nın küçük kızları Çariçe Yelizaveta (Elizaveta) Petrovna zamanında da devam etmiştir. Onun zamanında serfler arasında dahi zorlayarak evlendirme yasaklanmıştır. Yelizaveta (Elizaveta) Petrovna kavga eden eşlerin ayrı yaşamalarını veya boşanmalarını da yasaklamıştır (Butarov, 2012, s.124).

Rus aristokrasisi içerisindeki lüks düğün törenleri XVIII. yüzyılın ikinci yarısında da devam etmiştir. (Екатерина II Великая (Yekaterina II Velikaya), (2 Mayıs 1729 - 17 Kasım 1796) yılları arasında tam 34 yıl boyunca Rusya'yı yönetmiş ve 18. yüzyıl Rusya'sına damgasını vurmuş olan Çariçe II. Katerina veya Büyük Katerina ile tam adı Pyotr Fyodoroviç, asıl adı Holstein-Gottorp Dükü Karl Peter Ulrich olan III. Petro'nun düğünü 25 Ağustos 1745 yılında yapılmış ve muhteşemliği - lükslüğü ile adından bahsetmiştir (Zapiski, 1990, ss.85-86).

Bu düğün töreni on gün sürmüştür. Prenses Yekaterina Romanovna Dashkova'nın günlüğünde Çariçe Katerina hakkındaki notlarda Kontes Maria Rumyantseva ile soylu Aleksandr Naryshkin'in düğün törenleri ile ilgili şu bilgiler bulunmaktadır:“Düğün günü gelini odama getirdiler. Ben geline pırlantalarımı taktım ve gelini nikâhın kıyılacağı saray kilisesine götürdüler. Aşırı don ve ayaz olduğu için küçük adımlarla gitmekten başka yol yoktu. Bulduğumuz yerden oraya gitmemiz neredeyse iki buçuk saatimizi aldı, bir o kadar da dönerken vaktimiz geçti, kortejde yer alan insanlar ve hatta atlardan ayağı kaymayan kalmamıştı. Sonunda Troitski kapılarının yakınlarındaki Kazan Meryem Ana Kilisesine ulaşabildik. Burada karşımıza yeni bir zorluk daha çıktı. Bu kilisede aynı anda benim Kontes Rumyantseva'yı süslediğim gibi bizzat İmparatoriçenin süslediği İvan İvanovich Shuvalov'un kız kardeşinin de nikâhı

vardı ve bu yüzden Troitski kapılarının önünde çok fazla yığılma olmuştu. Atlar gerektiği gibi nallanmadığı için kısa bir süreliğine duraksıyor sonrasında tekrar kaymaya başlıyorduk. Sonunda ulaşmamız gereken yere varmıştık ama birçoğumuzun morali bozulmuştu. Biz evlenecek olan gençleri de beklemek zorunda kaldık çünkü onlar da bizimle aynı şartlarda ilerleyebilmişlerdi. Sağdıçlar gençlere eşlik etmişlerdi, sonrasında herkes İmparatoriçenin gelmesini bekledi ve o geldikten sonra masalardaki yerlerimizi aldık. Yemekten sonra gençlerin yatak odasının önünde birkaç tur halk dansları yapıldı, danslardan sonra bize gençleri yatak odalarına götürmemiz emredildi. Odalarına ulaşabilmek için oldukça soğuk olan birçok koridordan geçtik, merdivenlerden çıktık, büyük bir ihtimalle inşaatı çabuk bitirmek için tam kurumamış tahtalar kullanılarak yapılan uzun hollerden geçtik. Sonunda yatak odalarına ulaştık, ziyafet masasından gençlerin sağlığına içmek için içki ve tatlılar getirilmişti, içkiler içildikten sonra gençleri odalarına geçirip evlerimize döndük.” (Zapiski, 1990, ss.85-86). Bu günlükteki notlardan da anlaşıldığı üzere geleneklerde yer etmiş olan ziyafet düzenleme, gençlere yatak odalarına kadar eşlik etme, gençlerin sağlığı için kadeh kaldırma, yatak odalarında yemek yedirme gibi adetler I.Petro'nun reformlarından sonra bile devam etmiştir.

XVIII. yüzyıldaki üst sınıf arasındaki düğün törenlerini kısaca toparlayacak olursak bu törenlerin hem eski hem de yeni gelenekleri içerisinde barındırdığını rahatlıkla görebiliriz.

Bu gelenekler şunlardır:

- Nikâh esnasında gençlerin ebeveynlerinin kilisede bulunması yasaklanmıştır.
  - İlk geceden sonra gelinin bakirelik kanıtlarının sunulması yasaklanmıştır.
- I.Petro'nun evlilik kurallarında bizzat yaptığı değişiklikler de vardı. Örneğin:
- İki tarafında evliliğe rıza göstermesi gerekiyordu.
  - Farklı dini inanç ve mezhep mensuplarının evlenmesine izin veriliyordu.
  - Evlenecek gençlerin mutlak surette eğitim almış olması lazımdı.
  - Dini nikâh evlenmenin mutlak unsuru olmuştu.

Tüm bu değişimlere rağmen gençlerin üzerine mutlu bir aile kurmanın simgesi olan tohum serpmeye âdeti devam etmiştir. Aynı zamanda ailenin hiç yokluk çekmemesi için uygulanan ekmek ikram etme geleneği de devam etmiştir.

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru başkentte bulunan çar ve soylu ailelerinin yaptıkları düğün törenlerinde yavaş yavaş eski düğün geleneklerine riayet edilmediği ve birçok âdetin uygulanmadığı gözlemlenmiştir. Şahısların kendi öngörülerine göre yapılan düğünler ön plana geçmeye başlamış ve eski düğün gelenekleri üst tabaka insanlar arasında unutulmaya başlamıştır. Görücü gidilmesi yerine sonbaharda çevre illerden Moskova'ya 17 yaşını doldurmuş ve evlilik çağı gelmiş kızlar gelirdi. Bu kızlar Ortodoks oruç günleri hariç Troitsa (Teslis – Üçleme bayramı: Paskalya sonrası ellinci ve elli birinci günde Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına yapılan bayram)(Ojegov ve Şvedova, 2005, 812)denilen bayrama kadar Moskova'da vakit geçirirler, balolara katılırlardı, kısacası görücüye çıkmış olurlardı (Lotman, 1994, s.109).

XVIII. yüzyılın başlarında görücü gidilmesi kızın ebeveynleri ile görüşmesi şeklinde olmaktadır. Ebeveynlerden alınan ön razılıktan sonra gelin olacak kız salona çağırılıp evlenmeye rızası olup olmadığı sorulmaya başlanmıştır. Evlenecek kızla önceden görüşülüp durumu aktarmak saygısızlık olarak görülmekteydi. XVIII. yüzyılın yetmişli yıllarından sonra damat adayları evlenmek istedikleri kızlar ile balo veya farklı toplantılarda kendileri görüşüp evlenme niyetlerini bildirmeye başlamışlardı. Böyle bir görüşme hoş karşılanmaya başlamıştı ve her iki tarafı da sorumluluk altına sokmamakta idi. İki tarafın da anlaşması sonucunda evlilik işlemlerine başlanırdı. Saray eşrafının düğünleri kendine has bir hal almıştı, bu düğünlerde milli geleneksel yapılarının yanında zamanın insanların sosyal statüsü ve zamanın modası da takip edilmeye başlanmıştır (Lotman, 1994, s.112).

O yıllarda serflerin düğün törenleri Varonej şehrinde yapılan bir düğün sahibi damadın sözleri ile şu şekilde tasvir edilmektedir:“Babam akrabalarımızı, tanıdıklarımızı, eşimizi, dostumuzu seksen kişi için hazırlanacak olan düğün törenimize davet etmek için elçiler gönderdi. Babam geleneklerimizden olan ekmek ve tuz ikramına çok önem verdiği için her şeyin bol olmasını istemişti. Düğün arifesinde neredeyse gece yarısı mezarlığa gidip ölen akrabalarımıza dua edip ölen anneme beni kutsaması için dua ettim. Bunların hepsini gözyaşları içerisinde yaptım. Ayın onunda

akrabalarımız, arkadaşlarımız, rahip ve rahibin genç yardımcıları bize geldiler. Bu esnada geleneklerimize göre iki bekâr akrabamız ayakkabı, çorap, sabun, parfüm, tarak gibi malzemelerden oluşan hediyeler ile gelinin evine gittiler. Hediyeler ile giden akrabalarımızı gelin evinde kabul edip ikramlarda bulundular ve onlara mendil hediye ettiler. Babam çizmemi giymeme yardım ederken gelinin çizmemi ayağımdan çıkarttığına alması için sağ çizmemin içine üç ruble koydu. Giyini hazır olduğum zaman babam Meryem Ana ve İsa peygamberin tasvir edildiği gümüş çerçeveli ikonu alarak beni kutsadı ve gözyaşlarına boğuldu. İster istemez benim de gözlerim sulandı, büyüklerimizin ‘Düğün insanın son mutluluğudur’ demesi boşuna değilmiş. Sonrasında vaftiz annem ve vaftiz babam da beni kutsayıp başköşeye oturtular, herkes benimle vedalaşıp tanrıya duamızı ettikten sora rahip beni kiliseye götürdü. Bu arada sağdıcım ve görücümüz (arabulucumuz) ellerinde ekme ve tuz ile gelini almak için gittiler. Gelinin evindeki masada da ekme ve tuz vardı. Görücümüz onların tuzunu bize alıp bizim tuzumuzu da onlara vermişti ama ekme ve tuzları değişmemişlerdi. Sonrasında başı örtülü olan gelini başköşeye oturtmuşlar. Ebeveynlerinin ikonlar ile gelini kutsamasından sonra herkes gelin ile vedalaşıp ona imkânları dâhilinde para vermişler. Sonrasında rahip gelini evden çıkarıp görücü, sağdıç, nedimeler ve mum taşıyan nedime ile kiliseye doğru yola çıkmışlar. Onların arkasında birkaç at arabası ile kadınlar ve erkekler kortej halinde geldiler. Nikâhın kıyılmasından sonra gelenek olduğu üzere yeni evli olan ben ve eşim Meryem Ana ikonunu kiliseden babamın evine kadar taşıdık. Evde bizi babam ikon, ekme ve tuz ile karşıladı, biz ikona eğildikten sonra babam ile sarılıp öpüştük. Bunlardan sonra Tanrıya, Meryem Anaya ve kutsallarımıza dua ettik. Dualardan sonra görücümüz bizi yatak odamıza getirdi ve bize prosforon (prosforon - Ortodoks Hristiyan ve Yunan Katolik ayinlerinde kullanılan küçük bir mayalı ekme) ikram etti. Sonrasında görücümüz eşimin saçlarını evli bir kadının gibi taradı ve biz odadan çıktık, misafirlerimiz ile beraber düğün şöleni başladı.” (Tyumenev, 1913, ss.20-39).

Toprak ağalarının düğünleri serflerin düğünlerinden sadece zenginlikleri ile değil aynı zamanda Avrupavari yönleri ile de daha farklı idi. Bu düğün törenleri hem halk geleneklerini, hem kilise kurallarını, hem de saray eşrafının lüksünü içermekteydi. Soylu düğünlerine örnek olarak Lev Nikolayeviç Tolstoy’un Sofya Andreyevna Bers ile

olan kendi düğün töreninin tasviri olan Anna Karenina romanındaki düğün törenine göz atabiliriz.

Düğün dualarla başladı:

“ ‘Başdiyakos ağır ağır; Ey Tanrım bizi kutsayın ayetini okudu.’ Duadan sonra ‘Rahip kürsüye doğru dönerek, zorlukla Kitty’nin küçük halkasını (yüzüğünü) yakalayıp Levine’nin parmağının ilk halkasına geçirdi.’ ‘Seni, Tanrının sadık hizmetkârı Constantin, Tanrının sadık hizmetkârı Catherine’le birleştiriyorum dedi. Kocaman bir halkayı Kitty’nin minicik narin parmağına geçirirken aynı sözleri bir kez daha yeniledi.’ ‘Gelin ve damat kendilerinden ne istendiğini anlamaya çalışıyorlardı ama her seferinde de yanılıyorlardı, rahip alçak sesle hatalarını düzeltiyordu.’ ‘Tam o sırada ayini yöneten papazlardan biri gidip kilisenin ortasına kocaman bir pembe kumaş serdi; beri yanda koro yorumlaması zor ve karmaşık bir ilahiyi okuyordu.’ ‘Rahip halıyı göstererek gelinle damada bir işaret yaptı.’ ‘yeni evlilerin her ikisi de karı-kocadan hangisinin halıya adımını ilk atarsa ailenin gerçek başkanı olduğu önyargısını biliyorlardı ama o anda bunu ne Levine ne de Kitty anımsadı.’ ‘Rahip onlara taçlarını taktı..’ ‘Karınızı öpebilirsiniz’ dedi, ardından da Kitty’e ‘Siz de kocanızı öpün’ diye ekledi. ‘Levin büyük bir sakınımla karısını öptü, koluna girdi ve birden bire kendini onun pek yakınında hissetmenin yepyeni ve olağanüstü duygusuna kapılarak kiliseden çıktı.’ ‘Aynı akşam, düğün şöleninden sonra, genç evliler çiftliğe gittiler.’ ”(Tolstoy, 2001, s.140-152).

Petro sonrası Rus kanunları soylu kadınlara bir takım hukuki hak tanımıştır. Tüm bu düğün törenlerinden bahsederken I. Petro sonrası getirilen en büyük yeniliklerden birisinin de boşanma hakkı olduğunu belirtmemiz gerekir.

1810 yılından itibaren özellikle de işleri gereği sıklıkla evlerinden uzak kalan tüccarlar, iş adamları, soylular ve devlet görevlilerinin pasaportlarında medeni hal kısmında bekâr, evli, boşanmış veya dul ibareleri yazmaya başlamıştır.

Rus düğün gelenekleri hakkında yazılan kaynakları incelediğimizde XIX. yüzyıla doğru düğünlerin sosyal statüye de bağlı olarak üç türe ayrıldığını söyleyebiliriz. Bu türler şehirli (zengin), köylü (halk) ve soylu (saray) düğünleridir. Tüm bu düğünlerin ortak ve farklı tarafları olduğu görülmektedir (Zapiski, 1990; Butarov, 2012; Minenko, 2019; Solavyev, 1962; Pavlov, 1887; Pushkaryova, 1989; Lotman, 1994; Tyumenev, 1913; Tolstoy, 2001).

XVIII.-XIX. yüzyıllardaki Rus düğün törenlerinin genel özelliklerini şu şekilde ayırabiliriz.

Düğünlerin geleneksel özellikleri:

- Gelinin mutlak surette belirlenmiş bir listeye göre çeyiz hazırlaması.
- Şahısların görevlerinin belli olduğu düğün kortejinin hazırlanması.
- Yeni evli çiftin üzerine farklı tohumların serpiştirilmesi.
- Yeni evli çiftte ilk gece öncesi kızartılmış tavuk yedirilmesi.
- Yeni evli çiftte ekmek sunulması.
- Yeni evli çiftin aynı kâseden şarap içmesi.
- Gelin ve damadın nikâh esnasında yüzüklerinin birbirlerine takması.

Düğünlerin yenilikçi özellikleri:

- Damat gelini düğünden önce görebilirdi.
- Dini nikâh düğünlerde mutlaka yapılması gereken bir unsur olmuştu.
- Nikâh esnasında rahip gençlerin ellerini birleştirdi.
- Damat gelini herkesin gözü önünde öperdi.
- Düğün ziyafeti zorunlu olmaktan çıkmıştı.
- İlk geceden sonra gelinin bakirelik kanıtı olan gömlek veya geceliğin gösterilme âdeti yasaklanmıştı.
- En fazla üç defa evlenmeye müsaade ediliyordu.
- Yeni evliler kilise nikâhından hemen sonra yurtdışına veya kırsal alandaki evlerine gidebiliyorlardı.
- Yeni evlilerin şerefine havai fişekler atılabiliyordu.

XVIII.-XIX. yüzyıllardaki Rus düğün törenlerinin şehirliler (zenginler) tarafından uygulanan özellikleri:

Şehirli düğünlerinin geleneksel özellikler:

• Gelinin mutlak surette çeyiz hazırlaması, özellikle de yatak takımlarının hazırlaması.

- Şahısların görevlerinin belli olduğu düğün kortejinin hazırlanması.
- Gelinin başının nikâh esnasında tül den duvak ile örtülmesi.
- Yeni evli çiftin üzerine farklı tohumların serpiştirilmesi.
- Gelin ve damadın nikâh esnasında yüzüklerinin birbirlerine takması.

Şehirli düğünlerinin yenilikçi özellikleri:

- Damat gelini düğünden önce görebilirdi.
- Dini nikâh düğünlerde mutlaka yapılması gereken bir unsur olmuştu.
- Düğün ziyafeti zorunlu olmaktan çıkmıştı.
- Damat gelini herkesin gözü önünde öperdi.
- Yeni evliler onuruna balo düzenlenirdi.
- Gelin ve damadın üzerine misafir şekeri, çiçek ve para serpilirdi.
- Gelin ve damat baloda ilk danslarını ederlerdi.
- Yeni evlilerin onuruna pasta hazırlanırdı.
- Yeni evlilerin onuruna gökyüzüne güvercin salınırdı.
- Düğünden sonraki ikinci günde akrabalara gidilirdi.
- Yeni evliler kilise nikâhından hemen sonra yurtdışına veya kırsal alandaki evlerine gidebiliyorlardı.
- Yeni evlilerin şerefine havai fişekler atılabiliyordu.

XVIII.-XIX. yüzyıllardaki Rus düğün törenlerinin köylüler (halk) tarafından uygulanan özellikleri:

Köylü düğünlerinin geleneksel özellikler:

- Gelinin mutlak surette çeyiz hazırlaması.
- Şahısların görevlerinin belli olduğu düğün kortejinin hazırlanması.

- Damat gelin kortejinden önce kiliseye gitmesi ve gelinin kortejini beklemesi.
- Gelin ve damat tarafı düğün ziyafetini organize etmeleri.
- Gelinin başının nikâh esnasında şaldan duvak ile örtülmesi.
- Gelinin damadın ayağından çizmesini çıkartması.
- Düğün günü tüm gün gelin ve damadın yemek yememeleri ve bir şey içmemeleri.

- Gelin ve damada ekmek ikram edilmesi.
- Düğün günü gelinin saç örgüsünün açılıp iki örgü şeklinde örülmesi.
- Yeni evli çiftin üzerine farklı tohumların serpiştirilmesi.

Köylü düğünlerinin yenilikçi özellikleri:

- Damat gelini düğünden önce görebilirdi.
- Damat gelini herkesin gözü önünde öperdi.

XVIII.-XIX. yüzyıllardaki Rus düğün törenlerinin soylular (saray) tarafından uygulanan özellikleri:

Soylu düğünlerinin geleneksel özellikleri:

- Şahısların görevlerinin belli olduğu düğün kortejinin hazırlanması.
- Yeni evli çiftin üzerine farklı tohumların serpiştirilmesi.
- Gelin ve damadın aynı kâseden şarap içmesi.
- Gelin ve damada ekmek ikram edilmesi.
- Gelin ve damadın nikâh esnasında yüzüklerinin birbirlerine takması.

Soylu düğünlerinin yenilikçi özellikleri:

- Damat gelini düğünden önce görebilirdi.
- Dini nikâh düğünlerde mutlaka yapılması gereken bir unsur olmuştu.
- Gelin ve damadın üzerine misafir şekeri, çiçek ve para serpilirdi.
- Damat gelini herkesin gözü önünde öperdi.

- Yeni Evliler onuruna balo düzenlenirdi.
- Yeni evlilerin onuruna gökyüzüne güvercin salınırdı.
- Düğün ziyafeti çiftin alacağı karar üzerine isteğe göre hazırlanırdı.
- Yeni evlilerin şerefine havai fişekler atılabiliyordu.
- Yeni evliler kilise nikâhından hemen sonra yurtdışına veya kırsal alandaki evlerine gidebiliyorlardı.

Vermiş olduğumuz bu örneklerden XVIII. yüzyılın sonlarında Rusya'daki soylu tabakası arasında düğün tören ve geleneklerine olan ilginin kaybolduğu ve bu değerlerin yavaş yavaş unutulduğu gözlemlenmektedir. Zamanının saray düğünleri geçmişten kalan bir takım geleneği içerdiği gibi o devrin moda ve sosyal statüsüne de bağlı olduğu için daha karmaşık hal almıştır.

2.2. XIX. Yüzyıl Rus halk düğünlerinin özellikleri

Serflerin düğün zamanları tarımsal faaliyet ve önemli bayramlar takvimine uygun olarak ayarlanmaktaydı. Örneğin “kadın yazı” ile “sonbahar orucu arası” yani Kasım ayından Noel'e kadar veya Paskalya bayramından başlayarak bahar bayramları arasında düzenlenirdi. (Tyumenev, 1913, s.20-39)

Eski Rusya'da düğünler genellikle sonbahar ve kış aylarında yapılırdı. İsa Peygamberin vaftiz tarihinden Maslenitsa Bayramına kadar olan süreye ‘düğün’ zamanı denirdi. İlkbaharda ise düğünler Paskalya bayramından sonraki ilk Pazar gününden Teslis bayramına kadar olan zamanda yapılırdı. Yazın ise İvan Kupala bayramından sonra (İvan Kupala Rusya, Belarus, Polonya ve Ukrayna gibi ülkelerde geleneksel olarak kutlanan gündönümü festivalidir) 14 Ekimde kutlanan Theotokos'un Şefaati bayramına kadar olan zamanda düğün yapılırdı (Theotokos'un Şefaati veya Kutsal Leydi Theotokos'un ve Meryem Ana'nın Korunması, Doğu Ortodoks ve Bizans Katolik Kiliselerinde kutlanan bir Tanrı'nın Annesi bayramıdır.). Halk arasında (Theotokos yani Meryem Ana zamanı gelecek kızların başını örtecek) şeklinde ifade edilen bir atasözü dahi vardır. Eskiden beri kadının saçını örtmesi evlilik kurumuna ayak bastığı anlamına gelmekteydi, genç kızlar başları açık dolaşabiliyordu ama evli kadınların saçlarının açık olması günah sayılırdı. Günümüzde de gelinlerin başları bu geleneğe uygun olarak duvak ile örtülmektedir. En güzel düğün zamanının ilkbaharda Paskalya bayramından

sonraki ilk Pazar gününden Teslis bayramına kadar olan zaman sayılırdı. Bu bayramda kızlar kendilerine damat adayı, erkekler de gelin adayı bakarlardı. Teslis bayramı haftası yapılan düğün ve düğün anlaşmaları ile Rus kültür tarihinde yer etmişlerdir. Serflerin düğünleri genellikle sonbahar ve kış aylarında, özellikle de yeni yıldan sora ve Maslenitsa Bayramından önceki işlerin az zamanın ise çok olduğu dönemde yapılırdı. Zamanın getirdiklerine göre kendisine yenilik katan serf düğünleri aynı zamanda insanların atalarından kalan gelenekleri ve geçmişin izlerini de taşımaktaydı. Düğünlerde ikram edilen içkiler insanların yaşadıkları bölgelere göre değişebilmekteydi. Düğün esnasında bazıları mayalanmış ekmekten içki yaparken bazıları kvas (Kvass ya da kvas 'mayalı içki', kelimesinin etimolojik kökeni eski doğu slav dilinde "maya" anlamına gelir.), lapa, bira veya şarap ikram ederdi. Düğün sözleşmesinden başlayıp ziyafete kadar süren tüm düğün törenleri yüzyıllar boyu benzer gelenekleri içermiştir (Burdnaya & Guryevich, 1996, s.370).

Gençler genellikle bu bahar bayramları ve gezmelerinde kendilerine eş seçmeye özen göstermişlerdir. Bunun sonrasında durumu ailelerine bildirir ve ebeveynleri ise yakın akrabalarından veya komşularından birisini görücü tayin edip kız evine gönderirlerdi.

Düğün gelenekleri düğün anlaşması ile başlardı. Gelinin hangi şartlar altında verileceği, hangi çeyizlerin gelin tarafından getirileceği konularını görüşmek üzere görücü gelinin evine giderdi, tüm bu görüşmeler ve düğün sözleşmesi gelinin evinde yapıldığı için gelinin evine bu süreçte komşular fazla uğramazdı.

Görücüler kızın evinde ebeveynleri ile düğünü kararlaştırırken çay veya şarap içip ikramlık mezelerden yerlerdi, kız ise bu esnada evin-kulübenin bir köşesinde Ruslara has fırının yanında yüklüğün altında otururdu. Alınan kararları kutsamak için dua edilmeye başlandığında ise o ağlamaya ve eğer becerebiliyor ise ağıt yakmaya başlardı. Eğer gelin olacak kız ağıt yakmayı bilmiyor ise bu görevi yapacak bir kadın davet edilirdi. Davet edilen ağıtçı kadının Rus düğün törenlerinde önemli bir yeri bulunmaktaydı. Bu kadın iyi bir sese sahip düğün şarkılarını ve ağıtlarını bilen yaşı geçmiş bir kız veya evli bir kadın olabilirdi. İyi ağıtçılar az bulunan ve çok saygı gören şahıslardı. Düğün sözleşmeleri ve sözleşme masasında yiyip içme uzun sürmezdi; çay veya şarap içip gelinin sözünü aldıktan sonra söz niyetine kızın mendilini veya

yüksüğünü alan görücüler gitmeden önce sunulan ikram ve mezelerden yerlerdi. Kız tarafının yakınları ve kızın arkadaşları evde kalırdı. Sonrasında kız masanın başköşesine oturtup ağıt yakmasını beklerlerdi veya bu görevde kendisine yardımcı olması için ağıtçıyı yanına oturturlar ve yüzleri gözükmessin diye başlarına şaldan örtü örterlerdi. Ve gelinin ağıtları başlardı (Pankeyev, 1997, s.95).

Sonrasında kararlaştırılan düğün gününden birkaç gün önce el sıkışma geleneği yerine getirilirdi. Bu kız evinde yapılan ilk şölendi. Damat adayının annesi ve babası eşliğinde görücü görevini üstlenen şahıs veya şahıslar ya yürüyerek ya da at arabalarında gelinin ebeveynlerine el sıkışmak ve hazırlanan ziyafete katılmak için giderlerdi. Kızın evine giderken elleri boş gitmez yanlarında kızın annesine verilmek üzere şarap, bira gibi içecekler ile balıklı börek, ekmek ve benzeri yiyeceklerin bulunduğu özel örtüye sarılıp iki kurdele ile bağlanan bohçayı getirirlerdi. Bu hediyelerin karşılığı olarak kızın annesi de benzer hediyeleri gelinin adından damadın evine gönderirdi. Gelin evlerine gelen bu değerli misafirlere el sıkışma için getirilen şaraptan ikram eder ve aynı zamanda ise yemek ile yanında bira veya braga denilen ev yapımı mayalı ve alkollü içkiden ikram ederdi. Her iki tarafın ebeveynlerinin de el sıkışma geleneğinde bulunması anlaşmaya varıldığını gösterirdi, eğer bir tarafın ailesi katılmaz ise anlaşmaya varılamadığı anlamına gelmekteydi. Masada karşılıklı oturan dünürlerin sağ elleri tutulur ve el sıkışmaları sağlandıktan sonra masadan ekmek veya bir parça börek alınarak dünürlerin ellerinin etrafında üç defa döndürülüp “Anlaşmamız nimet ile yapıldı, tuz ile yıllar ve yüzyıllar için sağlamlaştırıldı. Amin.” diyerek uzlaşmaya varılırdı. El sıkışan iki elin üstünde ekmek ikiye bölünür ve bir yarısı kızın babasına, diğer yarısı ise erkeğin babasına verilirdi (Pankeyev, 1997, s.95).

Bölünen ekmeğin veya böreğin dünürlere verilmesinden sonra (sağ parça damadın babasına, sol parça kızın babasına verilirdi) bazen dünürler aralarında kime büyük parçanın geldiği konusunda parçalarını ölçüştürürlerdi. Kendisine verilen ekmek parçasından kiminki daha büyük ise o tarafın güçlü, mutlu, sağlıklı, uzun ömürlü ve zengin olacağına inanılırdı. İkiye bölünen bu ekmek veya börek düğün gününe kadar evde muhafaza edilmeliydi ve sadece düğün günü gelin ve damat bu börekleri yemeliydi; yalnız damadın gelin tarafına düşen parçayı, gelinin ise damat tarafına düşen parçayı yemesi gerekiyordu. Yeni evli çiftler bu parçaları yerken görücü “Yiyin canlarım, Tanrı aşkına yiyin, aşkınızın sonsuza dek sürmesi için yiyin, birlikteliğiniz ve

aşkıımız bu ekmeğın-böreğın yapıldığı hamur gibi sonsuza dek yek bir vücut olarak kalsın, gökyüzü ve yeryüzü sizi kutsasın. Âmin.”diye dua ederdi. Ekmeğın-böreğın parçalara bölünmesi esnasında gelini bir örtünün altından geçirip başköşeye oturturlardı, kız arkadaşları ise gelinin yanında durur ve ağıtçı kadın onun yanında ağıt yakardı. Yakın akrabalar gençleri tüm gözlerden ve nazardan koruyacak gelenekleri uygulaması için bir şıfacıyı davet ederlerdi. Bu büyücünün düğünde bulunması aynı zamanda düğün ve düğün konvoyunu kötü fikirler, düşmanlar ve ruhlardan korudu. Düğün törenleri için düğün konvoyunun yeri ayırdı. Düğün konvoyunda genellikle damadın vaftiz babası, amcası veya dayısı ile gelinin vaftiz annesi, teyzesi veya evli kız kardeşi bulunurdu. Bunların haricinde damadın küçük kardeşleri ve tanıdıkları ile birlikte sağdıç ve nedimeler de konvoya katılırdı. Düğün konvoyu için belirlenen şahısları aynı zamanda düğün öncesi damadın evine davet ederlerdi. Daveti konvoya seçilen ve “çağırıcı” denilen damadın dayısı veya abisi yapardı. Çağırıcı davet etmeye gittiği her konvoy katılımcısına hediye olarak ekmek ve biraz büyük baş hayvan eti veya pişirilmemiş koyun kolu götürürdü. El sıkışma geleneğinden sonra kızın bekârlığı veda gecesı (kına gecesı) eğlencesı yapılırdı. Bu geleneğın gerçekleştirileceğı güne kadar geçen süredeki uygulamalar bölgelere göre farklılık göstermekteydi, bazı yerlerde damat gelini her gün ziyaret eder bazı bölgelerde ise bu ziyaret bu kadar sık yapılmazdı. Bazı bölgelerde gelin damadın her ziyaretinde yüzünü bile göstermez sadece örtü altında oturup ağıt yakardı. Bazı bölgelerde ise gelin damadı karşılar ve çay ikram ederdi. Damadın bu ziyaretlerine halk arasında “bulunma”, “öpücük” veya “ziyaret” gibi isimler verilmişti. Kızın bekârlığa veda gecesine kadar günler bu şekilde geçirilirdi. Kızın bekârlığa veda gecesine kızın arkadaşları ve erkek tarafında görücü (arabulucu) kadın katılırdı, görücü damadın adından geline ve gelinin arkadaşlarına içerisinde hediyelerin olduğı bir sandık getirirdi. Kadınlar gelinin saçını örer ve onu ebeveynlerinin, kız ve kardeşlerinin ve evdeki diğeri akrabalarında onayını alarak şarkılar eşliğinde önceden hazırladıkları hamama götürürlerdi. Hamamdan eve geri dönüş aynı şekilde şarkılar eşliğinde olurdu. İzin alma esnasında gelin izni istenen herkesin önünde eğilirdi. Ülkenin bazı bölgelerinde bekârlığa veda gecesinde kız ve arkadaşları gelin ağacı dedikleri çam ağacını şarkılar eşliğinde süslerlerdi. Kız evinde bu gelenekler uygulanırken damat evinde ise düğün öncesi damadın evi temizlenir, yerler silinir ve yere saman serpilirdi,

bunun halk arsındaki inancı damadın evinin ve yeni kurduğu ailenin bolluk ve zenginlik içinde yaşamalarının dilenmesi idi (Pankeyev, 1997, s.95).

Düğün günü geline genellikle yeni uzun beyaz kollu bir gömlek giydirirlerdi, üzerine Kitaynik denilen askılı elbise giydirirlerdi, omzuna şal veya basmadan örtü atarlardı, başına kurdele bağlayıp duvak takarlardı, ayaklarına uzun çorap ve Kotı denilen yün ve deriden yapılmış ayakkabı giydirirlerdi. Yalnız hepsinden önce elbiselerin altına, gelinin çıplak vücuduna temas edecek şekilde ıhlamur ağacının ince kabuğundan örülen hasır kemer takılırdı, gelinin sağ koltuk altına bir parça keten, yün ve sabun koyarlardı, göğsünün üzerine üç tane gevrek simit veya priyanik denilen kurabiye asarlardı. Keten, yün ve sabundan yapılan yumak gelinin her zaman ketenden ve yünden yapılmış elbiseler giyme isteğini, sabun ise her zaman temiz ve zengin olma isteğini temsil ederdi; göğüs üzerine asılan gevrekler ise eşinin her zaman eve ekmek getirebilmesi ve aç kalmama dileğini temsil ederdi (Yefremova, 2000, s.553).

Damadı almaya gelen düğün konvoyu yılın mevsimine göre at, at arabası veya atlı kızak üzerinde büyük bir şenlik ve gürültü içerisinde gelirlerdi. Gürültülü gelmelerinin kötü ruhları kovacağına inanılırdı. Konvoyun gelmesine yakın damat kıyafetlerini giyinmiş olarak beklerdi. Damat sağ çizmesine üç adet bakır para koyardı. Damadın annesi veya evdeki yaşça büyük kadın akrabası üzeri örtü ile örtülmüş masaya damadın kutsanması için ekmek, tuz, bira ve braga getirirdi, ikonların önüne yanan mum konurdu. Damat anne ve babasının ayaklarına kapanarak dua edip onlardan hayır duası beklerdi. Sonrasında kendisine eşlik etmek için gelen herkesi masaya davet ederdi. Ziyafet esnasında damat kendisine bira ikram edilmesine rağmen hiç bir şey yiyip içmezdi. Gelin ve damadın tüm düğün günü boyunca hiç bir şey yiyip içmeme geleneği Rusya'nın birçok bölgesinde görülen bir gelenektir. Düğün esnasında masaya örttükleri örtünün bile tedavi edici bir özelliğe sahip olduğuna inanılır ve saklanırdı. Düğünden sonra bile bu örtünün gençlerin başına gelebilecek bir belayı engellediği kabul edilirdi. Damadın evindeki masadan kalkıp düğün konvoyunu oluşturanlar hep birlikte gelin almaya gelinin evine giderlerdi. Damadın annesi ve babası konvoy yola çıkmadan önce masadan kalkıp başköşeye geçerlerdi, damadın annesi eline ekmeği babası ise ikon alırdı, damat bu sembollerin önünde üç defa bele kadar iki defa da yere kadar eğilirdi. Annesi ve babası damadı hayır duası ile kutsarlardı. Damadın anne ve babasından sonra damadın erkek ve kız kardeşleri, evin yaşlıları, düğün idarecisi

Tısyatski ve yakın bir akrabası da ekmek ve ikonun önünde sırası ile bu ritüeli tekrarlardı. Sonrasında ikonu damada verirlerdi, ekmeği ise damadın sağdıncı alırdı. Damadın evinde ikon ile yapılan kutsama geleneği eski Rus düğünleri için oldukça önemli idi ve döneminde neredeyse Rusya'nın tüm bölgelerinde uygulanan bir gelenektir (Pankeyev, 1997, ss.95-110).

Tüm bunlardan sonra damat, ebeveynleri, akrabaları ve davetliler avluya çıkararak herkes geldiği arabaya binerdi; damadın sağdıçları genelde at üzerinde geldikleri için atlarına binerlerdi. Büyücü – şifacı bu arada tüm atların ve arabaların arasında dolaşarak kısık sesle büyülerini okur ve elindeki zili veya çingırağı sallardı. Bazı bölgelerde at üzerindeki sağdıçlar ellerine zillerle süslenmiş küçük çelenkler alarak gürültü çıkararak kötü ruhları kovarlardı, atların kuyruklarına ve yelesine de zil takılırdı. Damadın babası konvoydakilere şarap ikram ederdi, maddi imkânları iyi olanlar bu ikramı üç defa yaparlardı. Babanın arkasından damadın annesi ve erkek kardeşi bira ve braga ile dolaşırdı. Sağdıç Tısyatski'ye dönerek “Tısyatski komutan! Gitmeye hazır mısınız, değil misiniz?” diye sorardı, Tısyatski ise “ya evet, ya da hayır” derdi; ikramın bitmesini bekleyip olumlu cevap alındıktan sonra düğün konvoyu gelinin evine giderdi. Konvoy kız evinin bahçe kapısına doğru yaklaştığında evdeki tüm kızlar bir köşeye saklanırdı. Gelin evdeki fırının karşısında bulunan üzeri kürk veya yastıkla örtülü oturağa otururdu. Bu gelenek gelinin fakirlik görmemesi anlamına gelirdi. Damadın sağdıçları pencereye yaklaşarak üç defa “Yüce İsa adına!” derlerdi, gelin ise “Amin!” diyerek cevap verirdi (Pankeyev, 1997, ss.95-110).

Konvoy kız evinin bahçesinde arka taraf doğru yerleşirdi. Bahçe kapısına gelen sağdıç karşı tarafa özel bir kap içerisinde bulunan şarabı verir ve elindeki kısa kırbaç ile bahçe kapısına ve evin yakın köşesine haç işareti yapardı. Konvoydakiler ile beraber damat eve girdiğinde sağdıç damadın nereye oturacağını sorardı. Tısyatski para vererek gösterilen yeri temsili olarak satın alırdı. Sağdıç getirilen hediyeleri geline verir ve kötülüklerden korumak için gelinin ayaklarının altına saman serpiştirirdi. Rus düğünlerinde samanın rolü önemliydi, samanı damadın evinde yere serperler, damadın ve gelinin ayaklarının altına sererler ve hatta yeni evli gençlerin yataklarını samandan yaparlardı. Geline hediyelerin verilmesinden sonra sağdıç yüksek sesle “Tutuğum muumlardan elim yandı!” derdi, bu sözlerden sonra kendisine mendil veya kemer hediye edilirdi. Sonrasında gelini evden kimin çıkaracağı kararlaştırılırdı. Gelini çıkartması

gereken şahıs yaşlılardan başlayarak evdeki herkesten izin alırdı. Damat gelini aldığı zaman Tısyatski herkese şarap ikram ederdi, ilk kadehi ise gelini evden çıkaracak olan şahsa verirdi. İçkiler içildikten sonra gelinin evdeki kız arkadaşları konvoy ile gelenleri öperler ve konvoydakilerde onlara para verirlerdi. Ardından sağdıçlar gelinin ebeveynlerinden kiliseye gitmek için izin isterlerdi. Gelin ve damadı çıkmadan önce ikon ve ekmek ile kutsarlardı. Gelin ikon ve ekmeği görücüye verirdi. Kızlar ise çıkmadan önce gelin ve damadın oturdukları mindere oturur ve minderler için bahşiş isterlerdi. Minderler satın alındıktan sonra damat gelin ve görücüyü at arabasına bindirir, kendisi ise Tısyatski ile at arabasına binerdi. Büyücü tüm atların ve arabaların etrafını gezer ve sembolik olarak büyü arardı ve aynı zamanda koruyucu büyüler okurdu. Kız evinden çıkıp damadın evine giderken konvoydakiler kız evine hangi düzende geldilerse aynı düzeni giderken de korurdu. Gelinin evinde kalan kızlar ağıtçı ile birlikte eve geri dönüp kalan pastaları ve balık çorbasını yerlerdi. Konvoyun hareket etmesinden birkaç dakika sonra sağdıçlar kız evine dönerek kızın babasına “Bize kırıldığınız bir durum var mı? Tüm çatal, bıçak, yemek takımlarınız sağlam mı?” diye sorarlardı. Bu esnada kızın annesi ve babası yeni akrabalarına hediyeler gönderirdi. Damadın kız evine gelmesi, onun kız evindeki hareketleri, gelinin kız arkadaşlarına hediyeler verilmesi gibi uygulamaların hepsi belli kurallara bağlı geleneklerdi ve bunlar yeni akrabalar arasındaki ilerdeki ilişkileri etkilerdi (Pankeyev, 1997, ss.95-110).

Kilisede nikâhları kıyılacak olan gençleri papazın yanına kürsüye götürmeden önce kızın görücüsü gelinin ayaklarının altına bir çift kuşak serer ve konvoydakiler ise gençlerin etrafını sararlardı. Nikâhın kıyılmasından sonra görücüler gelinin başını duvak ile örtüp damat ile birlikte ikisini kilisenin bir köşesine götürürlerdi. Burada gelinin saçını örmeden ona şamşura adı verilen başlığı giydirebilirlerdi. Nikâhtan sonra konvoy damadın evine doğru yola çıkardı, büyücü-şifacı aynı şekilde konvoyun düzeni, sakinliği ve önünde herhangi bir engel olup olmadığı konusu ile ilgilenirdi. Eğer yol üstünde bir meyhane denk gelirse burada dururlar ve Tısyatski bu meyhaneden votka alarak yeni evliler de dâhil olmak üzere herkese ikram ederdi. Damadın evinin avlusuna giren konvoy damadın ebeveynleri ve akrabaları tarafından karşılanırdı; gençleri en son sırada damadın annesi ekmek ve tuz ile kız ve erkek kardeşleri ise bira ve braga ile karşıarlardı. Bunların dışında damadın annesinin gelini karşılamasında uygulanan başka bir gelenek daha vardı: damadın annesi ters çevrilmiş bir kürk giyer, başına eski

ve kirli kumaşlar bağlar ve saçları dağınık bir şekilde gelini karşılardı, burada verilmek istenen mesaj geline çirkin görünerek onu korkutmak, içine korku salmak, söz dinlemeye yönlendirmek veya kölelik edeceği fikrini uyandırmaktı. Damadın babasının emri ile gençlere ve konvoydakilere birer kadeh şarap veya bira ikram edilirdi. Damadın anne ve babası evin kapısının yanında durdur ve herkes eve girerdi. Damat ve gelin ebeveynlerine iki adım kala durup babanın tuttuğu ikon önünde dua ederlerdi. Damadın babası ikonu yerine koyduktan sonra damadın annesi de ekmeği masaya koyardı (Pankeyev, 1997, ss.95-110).

Eski Rusların köy düğünlerini nasıl yaptıklarına dair geniş bilgiler Volgograd Şehri Totem İlçesi yerel kaynaklarındaki Serf Düğün Tasvirlerinde bulunmaktadır: “Görücü olarak kız istemeye genelde akşam gelinir. Görücü pencereye vurur ve – Evde kimse var mı? diye sorardı. Gelinin ebeveynleri – Buyurun! Hoş geldiniz! deyip kapıya çıkarlardı. Görücü eve girerken herkesi selamlayıp dua eder ve – Yaşamınız sağlıklı olsun! derdi. Sonrasında evin en güzel köşesine geçip ikonun altına otururdu. Evin hanımı masaya örtü serer, masayı donatır, ekmeğe, tuz, börek ve sıcak yemek koyup misafirlere ikram ederdi. Yemeğe oturmadan önce görücü – Değerli dostlar, sizin kızınızı bizim ise oğlumuz var, kızınızı oğlumuz verin! derdi.”(Kukin, 1900, ss.82-106).

Rusya’daki eski düğün törenleri ise genellikle şu şekilde ilerledi: damat ve gelini samur kürkünün üzerine oturturlardı, görücüler taraklarını şarap veya bala batırarak onların saçlarını tarardı, sonra onların üzerine şerbetçi otu ve diğer hububat tohumları ile para serperlerdi. Kilisedeki nikâh esnasında ayaklarının altına bir balya ot veya saman sererlerdi. Kiliseye rahibin gençlere şarap sunarken kullanması gereken kâse götürülürdü. Rahibin üç defa sunduğu şaraptan içen gençler son yudumdan sonra kâseyi yere atıp ezerlerdi. Sonrasında bu kâseyi düğün mumları ile yapıştırıp yatağın başucundaki içinde tohum olan kaba koyup bir yıl orada muhafaza ederlerdi. Düğünün ertesi günü düğün katılımcıları yatak odasına girer ve yeni evli çiftin yorganını kaldırıp gelinden kalan bekâret kanıtını ararlardı, bu uygulamayı ya meraktan ya da halk arasında her zaman yeri olan dedikodu için yaparlardı. Gelin bu esnada gelen misafirlere sebze yemeği ikram eder ve farklı hediyeler verirdi. XX. yüzyılın başlarına doğru Rus düğün törenleri genel olarak değişse de eski düğün geleneklerinden de izleri uzun yıllar içerisinde barındırmıştır. Örneğin: gelin ve damadın kürk üzerine oturtulması, tarağın bal veya şaraba batırılarak saçlarının taranması, düğün konvoyunun

ayarlanması, farklı araçlar ile kiliseye gidilmesi, düğün pastasının sipariş edilmesi, kiliseye giriş yolunun örtü ile kaplanması, düğün konvoyunun yoluna çiçekler serpilmesi ve bunun gibi birçok gelenek uzun yıllar devam etmiştir. Tüm bu geleneklerden başka Rusya'nın farklı bölgelerinde o bölgeye ait farklı geleneklerde bulunmakta idi. Her ne kadar bölgesel farklılıklar olsa da kız bakmak, görücü gitmek, bekârlığa veda eğlenceleri, düğün konvoyu, düğün ziyafeti ve ziyaret haftası gibi gelenekler ortak geleneklerdi (Zorin, 2004, ss.42-44).

Hayatta bir kez evlenileceği görüşü ile Rusya'da düğün ve düğün geleneklerine eskiden beri oldukça ciddi yaklaşılmaktadır. Özellikle kırsal kesimlerdeki serfler arasında boşanmalar oldukça nadirdi. Boşananlar evlilik zamanı gelip de gelenekle uymayıp evlenmeyenler kadar eleştirilir ve hoş görülmezlerdi. Bu durum Rus folklorunda deyimler ve atasözleri olarak ta yerini almıştır.

Rus toplum hayatında doğum ve ölüm gelenekleri gibi düğün gelenekleri de oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle serfler arasında erkek ve kız çocuklarının her birini küçüklükten itibaren aile hayatına hazırlamaya başlamışlardır. Erkek çocukları çalışmaları için babaları ve diğer yakın erkek akrabalarının yanında bulunur, kızlar ise evde anneleri ile çocuk bakımı ve ev işleri ile meşgul edilirdi. Kızların kendi düğünlerine kadar olan hayatları tamamı ile düğüne ve evlilik hayatına hazırlık olarak geçerdi. Serf geleneklerine göre kızlar erken evlilik yapmak isterlerdi, uzun süre evlenemeyen kızlar eğer kaderlerine kötü bir erkek denk gelirse bekâr kalmaktansa evlenmek daha iyidir diyerek evlenirlerdi. Bu konunun önemini vurgulayan bir dize atasözü de bulunmaktadır: “Kocasız kadın her zaman öksüzdür.”, “Kocasız hayat tam bir bataklıktır.” (Dal, 2009, s.16).

Eski dönemlerde gelenek olduğu üzere damat ve gelini eşit sosyal statüye sahip aileler arasından seçerlerdi. Gelin ve damadın aile soyları gelin ve damat seçiminde oldukça önemliydi. Gelin seçiminde gelinin dış görünüşüne önem verilirdi: gelinin etine dolgun, uzun boylu, beyaz ev pürüzsüz ciltli, güçlü, dayanıklı ve hareketleri kıvrak olmalıydı. Gelinde bulunması gereken fiziksel özellikler atasözlerine de yansımıştır: “Koca sağlıklı eş ister, erkek kardeşi ise zengin yenge ister”, “Hanımın yapılı olduktan sonra ineğe ne gerek var!” (Dal, 2009, s.26).

Rusya'nın farklı bölgelerinde kız ve erkeklerin evlilik yaşları da farklılık gösterebiliyordu. Kızlar genelde 16-17 yaşlarında erkekler ise 18-19 yaşlarında evlenirdi. Kuzey bölgelerdeki evlilik yaşı güney bölgelere göre daha yüksekti. Kuzey Ural bölgesinde gelin damattan 4-8 yaş daha büyük olabiliyordu, batı Sibirya'da ise bu yaş farkının daha fazla olma ihtimali vardı. Bu durum yüksek ihtimalle serflerin evliliğe olan pratik bakış açıları ile izah edilebilir, evlilikle beraber eve sadece yeni bir şahıs alınmamakta aynı zamanda aileye yeni iş gücü katılmaktadır. Tam da bu yüzden aileye iş görenler yeni eller katılsın diye erkek evladı erken evlendirirdi. Bu durum tam tersi kız ailesi için geçerli idi, evdeki iş gücünden olmamak için özellikle de kuzey bölgelerde kızları mümkün olduğunca geç evlendirmeye çalışırlardı. Gelinin güçlü kuvvetli olması ile alakalı Rus folklorunda eşin dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı koruyan ve onu mutfak önlüğünde taşıyan bir kadının anlatıldığı masal dahi bulunmaktadır. Masal kocanın hanımından çok yaşlı olmasını açık bir şekilde tasvir etmekte ve aynı zamanda yaş farkından dolayı erkeklerin erken evlenmesi gerektiğine “Yaşlı koca ancak kısa süreliğine evlenir” sözü ile vurgu yapılmaktadır. Bu yüzden aralarında fazla yaş farkı olanların evlenmesi eski Rusya'da özellikle de serfler arasında her zaman eleştirilmiştir (Nazaryev, 1884, s.111).

Evlilikten sonraki hayatın ilk yılı gençlere fazla yüklenilmezdi, çocuklarının doğumuna kadar olan bu sürede gençler korolara, bayramlara katılır, gezer, misafirliğe gidip misafir kabul ederlerdi. Gelin bayramlarda en güzel elbiselerini ve hatta düğününde giyindiği elbiseyi bile bu süre içerisinde giyerdi. Bu bir yıl içerisinde kırsal bölgelerde yerleşenler yeni evlilerin yaşamlarını gözlemlerdi. Tecrübeli evli kadınlar yeni evli gelini kendi arkadaş gruplarına dâhil ederek oturmaya davet ederlerdi. Bir yıl geçtikten sonra yeni evli çift tam bir serf ailesi olarak görülürdü. XIX. yüzyıl halk düğünlerini incelerken halk tiyatrosu ve drama sanatında da yer etmiş olan düğün tasvirlerini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Tüm bu sunumlarda ve önceleri orta oyun şeklinde sahnelenen Petruşka komedisi denilen kukla tiyatrosu gösterisinde halk folklorunda yer eden birçok düğün geleneği yer bulmuştur. Eski dönemlerde düzenlenen drama gösterileri halkın gündelik hayatının, köylü halkın oturmalarının ve bayramların bir bölümünü oluşturmaktaydılar. Kukla oyunu olan Petruşka komedisi eski Rusya'da oldukça popülerdi. Tiyatrolarda dahi gösterilen Petruşka komedisi farklı bölümlerden oluşsa da komedini ana kahramanı olan Petruşka'nın her bölümde rolü bulunmaktadır.

Kısa adı Petruška olan bu kahramanın adı Pyotr İvanoviç Uksusov'dur ve aynı zaman ikinci adı ise Vanka Ratatuy'dur. Bu geleneksel komedideki en önemli an Petruška'nın evleneceği gelin ile beraber sahneye çıktığı andır. Oyun esnasında Petruška sahnedekilere evleneceğini ilan eder ve hem gelinini hem de onun çeyizini öve öve anlatır. Petruška'nın çağırması ile sahneye al yanaklı, dik burunlu ve bir gözü şaşı bir kız çıkar. Tam bu anda Petruška müziğin çalmasını ister. Laternacı veya müzisyen çalmaya başlayınca Petruška gelin ile dans etmeye başlar ve sahne genellikle kahramanın aşırı davranışları ve bu esnada gelini dövmesi ile bitmektedir. Verilen bu örnekten de anlaşılacağı üzere düğün geleneklerinin çeyiz, kız bakılması, şenlik ve ziyafet düzenlenmesi gibi birçok unsuru Rus folklorunda geniş yer bulmaktadır (Nazaryev, 1884, s.112).

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Rusya'da da düğünler insan hayatının en önemli anlarından birisini oluşturmaktadır. Düğün insanın gelecekteki hayatını ve toplum yaşamını şekillendirmekte, gündelik yaşama yenilikler katmakta, insanlar arasında konuşup anlaşma için sebep oluşturmaktadır. Bu yüzden insanlar düğün geleneklerine sadık kalarak onu yaşatmaya özen göstermişlerdir; Rusya'da bu geleneklere sadık kalarak üç veya altı gün, bazen ise altı günden bile fazla olacak şekilde ve belli bir maddi harcamayı da yaparak düğün törenleri düzenlemişlerdir.

Rus düğünlerinde uygulanan geleneklere baktığımız zaman bölgesel farklılıklar olsa dahi Rusya'nın geneli için belli başlı gelenekler aynı kalmıştır. Ekmek ve tuz ikramı, çeyiz hazırlanması, düğün konvoyunun hazırlanması, düğündeki görevli şahısların belirlenmesi, şarkıların söylenmesi, yeni evlilerin üzerine farklı tohumlar ve para serpmesi, düğün ziyafeti, dini nikâhın kıyılması, nikâh esnasında gelin başının duvak veya bir örtü ile örtülmesi, düğün eğlencesinin üç gün veya daha fazla sürmesi genelde tüm bölgelerde karşılaşılan geleneklerdendi (Nazaryev, 1884, s.113).

Kırsal bölgelerde yapılan düğünlerde şifacı veya büyücü denilen şahsa ve bu şahsın yerine getirmesi gereken göreve çok önem verirlerdi; bu şahıs yeni evli çifti büyüden ve göz değmesinden korumak için doğru büyü yapmalı, düğün konvoyuna ve konvoyun yoluna faydalı karışımlar serpmeliydi. Hıristiyanlığın kabulünden sonra azizlerin resmedildiği ikonlar yavaş yavaş düğünlerin vazgeçilmezlerinden olmuştur. Ebeveyn onayını ve duasını almadan evlenmek mümkün değildi. Düğün öncesi ve nikâh

sonrası okunan şarkıların önemi büyüktü. Düğün öncesi gelinin hamam götürülmesi onun hayatında önemli bir dönüm noktası olarak görülürdü ve bu geleneğe uyulmadan düğün günü başlatılmazdı. Düğün öncesi ve sonrası gerçekleştirilen ve birçoğu paganizm dönemine ait olan bu geleneklerin amacı mutlu, sağlam ve bolluk içinde yaşayacak bir aile kurulabilmesi ve sağlıklı çocukların aile katılabilmesi içindi.

XIX. yüzyıla kadar olan özellikle kırsal bölgelerdeki düğün törenleri incelendiğinde bu törenlerin yapılma zamanının belirli iklim ve bayram günlerine göre ayarlandığı görülse de XX. Yüzyılın başlarında bu zaman birimlerine farklı tarihi ve kültürel günlerinde eklendiğini görmekteyiz. Doğum ve ölüm günlerinin Rusya'daki farklı bölgelere göre değişiklik gösterebildiği gibi düğün törenlerinde de bölgesel farklılıklar bulunmaktaydı; bu farklılıklar genelde toplumun alt tabakasında bulunan kısımda çok görülmekteydi. Toplumun üst tabakası için bu farklılıklar çok görülen unsurlar değildi. XIX. ve XX. yüzyıllar arasında toplum yaşamında gelişen büyük değişikliklerden dolayı bu dönemde yapılan düğün törenlerinde yenilikler ve değişiklikler meydana gelmiştir.

2.3. XIX. Yüzyıl Sonu XX. Yüzyıl Başı Şehir Düğünleri

Şehir düğünleri kırsal düğünlerde olduğu gibi birçok geleneği içerisinde barındırmaktaydı. Şehir düğünlerinde kendine has bazı yenilikler olsa da farklı sosyal tabakalara ait geleneklerin çoğu bu düğünlerde görülürdü. Örneğin damada hediye kutusu verilmesi, kiliseden düğün konvoyuna kadar olan yola çiçekler serpilmesi, düğün konvoyunun sadece nikâhın kıyılmasından sonra çiçekler ile süslenmesi, düğün konvoyu ile neredeyse şehrin tamamının gezilmesi, paganizm döneminde eve gelen yeni evlilere nazar değmesini engellediği ve kötü ruhları kovduğuna inanılan gürültülü müzik ile karşılaşma âdetigibi birçok farklı adet şehir düğünlerinde bulunmaktaydı (Yudina, 2001, s.18).

Bu düğünler için genel kullanıma giren yeni terimler de ortaya çıkmıştır, örneğin “balo” adı verilen ve gelin ile damadın ilk dansları ile başlayan düğün eğlencesi bunlardan bir tanesidir. Dönemine göre genelde gelinin annesi tarafından yapılan pastaya “yeni evlilerin pastası” denirdi. Şehir düğünlerinde düzenlen balolarda verilen ikramın belirli sırası bulunmaktaydı, ilk önce çay ve tatlı kurabiye ve şekerler, sonrasında tatlı ve ardından yemeğe geçilirdi. Düğün sahiplerinin sosyal statü ve

imkânları dâhilinde bu ikramların miktarı değişiklik göstermekteydi. Toplumun genelinin yapmış olduğu düğünlerde gözlemlenen geleneklerin yanında bölgesel farklılıklar şehir düğünlerinde de görülmekteydi. Örneğin “ziyaret haftası” geleneği ve “çarşaf korteji” denilen tüccar konvoyu ki bu konvoyun amacı çeyizin bir liste halinde tasvirleri ile belirlenmesi olayına verilen addır. Her ne kadar düğün geleneklerinde değişiklikler gözlemlense de eski dönemlere ait (sağdıç, görücü, arabulucu, dünür, taşıyıcı, yatak arabulucusu) gibi adlar ve görevler düğünlerin geneli için muhafaza edilmiştir (Yudina, 2001, s.23).

XIX. yüzyıl sonları ve XX. yüzyıl başlarında şehir evlilikleri büyük oranda ebeveyn onayı ve görücü usulü ile yapılmaya devam etmiştir. Şehirlerde yaşayan yüksek mevkideki devlet memurları, tüccarlar, zengin sanayiciler ve benzeri toplum üyeleri için görücülüğü profesyonel olarak yapan şahıslar hizmet vermekteydi. Örneğin Kaluga bölgesinde sadece tüccar eşrafının arabuluculuğunu yapan bir arabulucu bulunmaktaydı. Bu arabulucu etrafındaki tüccar aileleri arasında evlilik yaşı gelen damat ve gelinleri iyi tanır, hem kız hem de erkek evladı olanların düğün beklentilerini, verecekleri veya almak istedikleri çeyizlerin tasvirlerini dahi bilirdi. Bu çeyiz listesinde yer alacak hem taşınabilir hem de taşınmaz öğelerden bile haberdar olurdu. Arabulucu çeyiz hakkında bildiklerini liste halinde damadın babasına iletirdi Tüccar ve yüksek mertebedeki devlet memurları arasında yazılı ve imzalı çeyiz listeleri hazırlanırken meslek erbapları, işçiler ve küçük esnaf aileleri arasında yapılacak düğünlerde çeyizin boyutu çok büyük olmayacağından dolayı genellikle sözlü olarak anlaşma sağlanırdı. Evde kalmış kızı olanlar ve belli bir amaca yönelik kızını evlendirmek isteyenler de profesyonel olarak arabuluculuk yapanların hizmetlerine önem verir ve bu hizmetlerden faydalanırdı. Eğer kız ailesinin istediği bir evlilik gerçekleşir ise yardımlarından dolayı damadın ailesinin sosyal statüsü de göz önünde bulundurularak arabulucu ödüllendirilirdi. Genelde bu ödül on rubleden aşağı olmazdı, tüccar ailelerinde bu ödül yirmi beş rubleye kadar çıkardı. Bundan başka arabulucunun hizmetinden faydalanan taraf arabulucuya kaşmirden şal hediye ederdi ve şal zaman ile sembolik bil anlam içermeye başlamıştır. Arabulucu ve aldığı şal hakkında halk arasında şöyle bir söylem bulunmaktadır “Bu arabulucuya başvurursan elin boş dönmezsin, onun sandığındaki şalların sayısı bile belli değil!” denirdi. Arabulucunun ne kadar çok şalı olursa o kadar başarılı sayılır ve arabulucular arasında saygı görürdü, aynı zamanda da en çok onun

hizmetine başvurulurdu. Meslek erbapları, işçiler ve küçük esnaf aileleri arasında yapılacak düğünlerde arabuluculuk işinin erkek tarafının yakın bir akrabası üstlenirdi. Arabulucunu görücü şeklinde kızın ailesi ile görüşmesinden olumlu sonuç alınması durumunda genelde bir hafta sonrasına ailelerin gelin evinde görüşmesi için gün belirlenirdi. Farklı sosyal tabakalardaki insanların gelin bakma denilen geleneği farklı gelenekler dâhilinde gerçekleştirirdi (Jırnova, 1980, s.48).

Tüccar ve yüksek mertebedeki devlet memurları arasında gerçekleşen gelin bakma geleneği arabulucunun gelin babası ile pazarlığı ve gelin ile damadın tanışması olmak üzere iki aşamadan oluşmaktaydı. Gelin bakma töreninde gelin ve babası ile damat ve arabulucu bulunurdu. Gelin bakma damat ve gelinin tanıştığı çay içme geleneği ile başlardı. Çay içiminden sonra gelinin babası ve arabulucu pazarlığa başlamak için başka odaya geçerlerdi. Pazarlık esnasında arabulucu gelinin babası ile gelinle birlikte verilecek çeyiz ve maddi destek konusunu karara bağlardı. Tüccar ailelerinde bu maddi destek bin rubleye kadar çıkardı. Bu yüzden halk arasında “Kız evlendirmek için ev satmak gerekir” diye bir deyim bulunmaktadır. Arabulucunun pazarlık etmesi gereken hususlar önceden damadın babası ile görüşülürdü. Eğer yapılan pazarlıkta damadın babasının beğenmediği bir çeyiz listesi ve maddi destek miktarı olur ise anlaşma bozulurdu (Jırnova, 1980, s.49).

Şehrin kenar mahallelerinde gelin bakma merasimi biraz farklıydı, daha çok kırsal bölgelerdekine yakın uygulamalar içermekteydi. Gelin bakma akşamı gelin tüm bu merasimin ana karakterini oluştururdu, tüm merasim boyunca kimse ile konuşmaz ve misafirlere ikramda bulunurken en güzel elbiseleri olmak şartıyla en fazla üç defa elbisesini değiştirirdi. “Gelinin denenmesi” denilen bir gelenek uygulanırdı. Damadın annesi “Acaba kızımız işgüzar mı?” diye sorduğunda gelin adayını eline süpürge alıp odayı süpürür gibi yapardı. Eğer gelin adayını nakış işlemeyi beceriyorsa bu soruyu duyduğunda elinde iplik bobinleri ile oynar sonrasında ise nikâhta başına örtülecek işlemeli örtüyü çıkarırdı. Tüm bu geleneklerden başka damadın ailesi gelin adayını tanırsalar bile gelin bakma merasiminde damat adayının ebeveynleri ile evin verandasına çıkarak gelin adayını ile ilgili fikir alış verişini yapma geleneği de vardı. Bu tür gelin bakma merasiminde pazarlık yapılmazdı ama damat adayına ve damat adayının yakınlarına gelinin hazırladığı hediyelerin verilmesi geleneği uygulanırdı. Gelin damat adayına hediye olarak birkaç gömlek, iki çift iç çamaşırı ve pantolon, damadın annesine

elbiselik kumaş, damadın babasına gömlek ve diğer yakın akrabalarına mendil hediye ederdi. Bu hediyeleri kendisi dikmez satın alırdı, serfler arasında kabul gören adet bu idi (Gagen-Torn, 1926, ss.174-175)

Gelinin getireceği çeyiz hakkında konuşulup anlaşama sağlandıktan sonra gelin ve damat adayları hariç herkes içki masasına geçirdi. Masaya içilecek olan şarabı aile büyüğü olarak damat adayının babası getirirdi. Tüccar ve yüksek mertebedeki devlet memurları arasında gerçekleşen resmi ebeveyn tanışmasında kutsama geleneği uygulanırdı. Tüccar ailelerinde damat ve gelini rahip kutsardı. Rahip kutsama töreninden sonra kızın babasının damat adayının babasına maddi destek amaçlı vermeye söz verdiği parayı öderken onların yanında bulunurdu. Sonrasında iki aile hazırladıkları ekmek ve tuzları değişir ve gelin onuruna içmeye başlardı. Bazen bu içme sefasına ertesi gün de devam edilirdi ve bu durumda uzak akrabalarda davet edilirdi (Jırnova, 1980, s.59).

Şehir düğünlerinde “kilise ilanı” denilen sözlü duyuru önem arz ederdi. Bu duyuru genelde düğünden bir iki hafta önce yapılırdı. Kilisede ayinden sonra rahip evlenecek olan şahısların ismini ilan ederdi. Bu gelenek evlenecek olanların evlenmesine itirazı olan var ise bunun düğünden önce ortaya çıkması içindi (Savelyev, 1881, ss.28,29).

Şehir düğünlerinde kızların bekârlığa veda partisi kırsal alanda yapılan eğlencelere oranla daha nadir uygulanan bir gelenektir. Bu gelenek düğünden önceki gün uygulanırdı. Kızın arkadaşları bir ev belirler ve bu evde tatlı kurabiyeler pişirip damat tarafının gençlerine ikram ederlerdi, damat ve arkadaşları ise kızlara gevrek ve ceviz ikram ederdi. Bazen kızın bekârlığa veda eğlencesinde kızın bakirelik ve güzellik sembolü olarak çam ağacı süslerlerdi. Bu eğlencenin bitmesi ile damat adayı süslenen ağacı eve götürürdü. Bazı bölgelerde kızın bakirelik göstergesi olarak kız tarafından işlenen nakışlı havlu bulundurulurdu. Tüm bu bekârlığa veda eğlencesi süresince gelin olacak kızın başı bu havlu ile örtülürdü. Gelin bu şekilde otururken onun başında “Güzel ve neşeli bir kızımız vardı, şimdi sizin olacak, onu bizim sevdiğimiz gibi sevin, onula bizim yaşadığımız gibi mihriban yaşayın!” şeklinde şarkılar söylenirdi. Damat bu havluyu teslim alır ve göğsünde saklayarak isteklere uyacağı yönünde söz verip

arkadaşlarının eşliğinde oradan uzaklaşırdı. Böylelikle serfler arasında yaygın olan “güzellik” geleneği yerine getirilmiş olurdu (Jırnova, 1980, s.64).

Şehir düğünlerinde gelinin çeyizinin ve yatak takımlarının yeni evli çiftin yaşayacağı eve götürülme merasimi oldukça önem arz etmekteydi. Tüccar ailelerinde gelinin çeyizini başlarında profesyonel arabulucunun veya gelinin teyzesinin bulunduğu kadınlar götürürdü. Kadınlardan oluşan bu gruba sadece ağır eşyaların taşınmasında yardımcı olabilecek hamallar katılırdı. Çeyizi en az beş tane üstü örtülü at arabası ile taşırlardı. Bu konvoyu “yatak takımı” konvoyu denirdi. En öndeki at arabasında “tepsici” denilen, gelinin küçük erkek kardeşi veya yakın akrabalarından olan küçük bir erkek çocuk bulunurdu ve bu çocuk üzerinde “kelle şeker” denilen ve kurdele ile süslenmiş tek parça halindeki katı şeker ve ipek kumaşa sarılmış bir paket çayın bulunduğu tepsiyi taşırdı. İkinci at arabasında elinde gümüş tuzluk ve porselen tabak taşıyan gelinin vaftiz annesi bulunurdu. Üçüncü ata arabasında sadece gelinin hazırladığı yatak takımı bulunurdu: içi tüy dolu yatak şiltesi, iki adet saten yorgan, dört büyük ve dört küçük yastık, altı adet çarşaf, altı adet yorgan kılıfı vb. eşyalar bulunurdu. Dördüncü at arabasına halı ve mobilya yüklenir, beşinci at arabasında ise çeyiz listesini taşıyan gelinin teyzesi veya annesi otururdu. Beşinci arabadaki teyze veya annenin yanında ise elinde kurdele ile süslenmiş canlı hindi tutan arabulucu otururdu. Gelinin çeyizini damadın annesi veya mutlaka evli olan kız kardeşi karşılardı. Çeyizi karşılayan şahsa gelinin annesi elbiselik kumaş, arabulucu ise süslenmiş hindiyi hediye ederdi. Gelinin annesi bazen hazırlanan listeye göre hepsinin teker teker kontrol ederek alırdı. Yeni evlilerin yatağını adet olduğu üzere kızın teyzesi veya arabulucu hazırlardı, yatak hazırlığını yaparken kaynatılıp veya tahtadan yapıp boyanmış bir yumurtayı çiftin çocukları olması dileği ile yatağın altına gizlerlerdi (Jırnova, 1980, s.67).

Şehrin kenar mahallelerinde yaşanan halkın hazırladığı çeyiz daha küçük olduğundan tek bir arabada veya bazen ise elde taşınırdı. Bu ailelerin çeyiz taşımada ise farklı geleneksel oyunlar oynanırdı. Örneğin oynanan oyunlar yatak takımının temsili satın alınması, arabulucunun süslenmiş tavuk veya hindi ile yaptığı dans, aşk ve sevgiyi anlatan halk şarkılarının söylenmesi gibi serf ahalisine ait olan oyunlardır. Toplumun genelinde düğün töreninin en önemli anı eskiden beri nikâhın kıyılma anı olarak kabul edilmektedir. Geleneklere göre nikâh yani düğün günü damat halası veya arabulucu aracılığı ile geline içerisinde duvak, mumdan yapılmış çiçekler, nikâh

muımları, beyaz eldivenler, tarak takımı, iğneler, yaylı iğneler ve benzeri eşyaların bulunduğu küçük hediye sandığı gönderirdi (Jırnova, 1980, s.68).

Tüccar ve zengin aileleri gelin için el işlemeli müzikli hediye sandığı alırken durumu müsait olmayanlar sadece ahşap sandık hazırlarlardı. Bu hediye sandığı teslim alındıktan sonra gelini teyzesi gelini süsleyip düğüne hazırlamaya başlardı. Teyzesi aynı zamanda Yunan taraması denilen yeni stile uygun bir şekilde gelinin saçını tarardı; bu tarama şeklinde saç enseye kadar toplanır ve saça takılan taç etrafında ense üzerine geniş topuz yapılıp üzerine duvak takılırdı. Geçmişten gelen bir adet üzere geline ayakkabısını küçük erkek kardeşi veya yakın akrabalarından küçük bir erkek çocuğu giydirdi. Tüccar ailelerinde gelinin ayakkabısına altın para koyarlardı. Bir geleneğe göre ise nikâha hazırlanan gelinin beline nazardan korumak için yünden örülmüş kemer bağlanırdı (Maslova,1984, s. 8).

Şehir düğünlerinin tüm sosyal grupları arasında damadı nikâha damadın amcasının hazırlaması gibi bir adet vardı. Damadın amcası veya dayısı onu nikâha hazırlarken sağ ayakkabısı veya çizmesinin içerisine para koyardı, tüccar ailelerinde damada eşinin üzerindeki hâkimiyetinin bir sembolü olarak kısa kamçı da verilirdi (Maslova,1984, s. 18).

Serf aileleri arasında yapılan düğünlerde damat tarafına ait düğün konvoyunun gelin evine gelmesi ile birlikte uygulanan birçok gelenek bulunmaktaydı. Örneğin düğün konvoyunun yolunun kesilmesi, gelinin babası tarafından kapıların kilitlenmesi, kapıların temsili olarak damada para karşılığı satılması, gelinin yanında damat için yer satın alınması, gelinin kız arkadaşlarının gelini nikâha göndermeden önce ağıt yakması ve benzeri geleneklerdi bunlar. Gelini almaya giden bu konvoy damadın sağdıçları ve arkadaşları tarafından çiçeklerle ve mutlaka kötü ruhları kovması için ziller ile süslenirdi (Ostroumov, 1905, s.12).

Şehir düğünlerinde gelenek olduğu üzere damat ve gelin farklı konvoylar ile nikâh yerine geçerlerdi. Gelin teyzesi veya arabulucu ile birlikte aynı arabaya biner, arkasından ise arkadaşlarının ve nedimelerinin bindiği arabalar gelirdi. Damat kendi sağdıçları ve arkadaşları ile kiliseye önden gelir ve gelini beklerdi. Gelin ve damadın arkadaşları genelde bekâr olan gençlerden oluşur ve bu gençler nikâh esnasında gelin ve damadın üstüne doğru çelenk tutarlardı (Jırnova, 1980, s.32).

Düğün törenleri eskiden beri şaşalı eğlenceler şeklinde yapılmıştır ve bu yüzden herkes düğüne ve düğün konvoyuna bakmak için sokaklara çıkardı. Özellikle zengin ve tüccar ailelerin düğün törenlerinde Kilis etrafında ve kilisede fazla yabancı birikmemesi için özel davetiyeler kullanılırdı. Şehir düğünlerinde düğün bahar dönemine denk gelmiş ise kiliseden düğün konvoyuna kadar olan yola çiçekler serpilirdi. Serpilen bu çiçekler genellikle kilise etrafında bulunan çiçekçiler toplanır veya çiçekleri toplayıp getirmiş olan çocuklardan satın alınırdı. Tüccar ve zenginlerin düğünlerinde ise yola halı yolluk serilirdi. Nikâhtan sonra herkes çiçekler ile süslenmiş düğün konvoyundaki yerini alırdı. Düğün konvoyu için kullanılan at arabalarına koşulan atlar mutlak suretle başkalarından alınırdı ve alınan bu atların sayısı tek olurdu. Geleneğe ve inanişâ göre tek sayı uğurlu sayılırdı, bu inaniş hem şehir düğünlerini hem de serf düğünlerini yapan aileler için aynı anlama gelmekteydi (Roshal, 2003, ss.44-51).

Kiliseden ayrılan düğün konvoyu şehrin ana sokakları olmak üzere neredeyse tüm şehri gezer ve balonun yapılacağı mekâna gelirdi. Farklı tabakalardaki insanlar arasında bu eğlenceye balo, ziyafet veya düğün denirdi. Tüccarlar, zenginler ve yüksek görevdeki devlet memurları genelde restoranlarda veya evlerine restoranlardan garson çağırıp evlerinde balo düzenlerdi. Kiliseden dönen yeni evli çifti düğün eğlencesinin yapılacağı yerde müzik eşliğinde karşılarırdı. Zenginler orkestra bile kiralayabilirdi. (Roshal, 2003, ss.44-51).

Şehrin kenar mahallelerinde düzenlenen düğün eğlencelerinde yeni evli çiftin misafirlere şarap ve ballı pasta ikram etmesi gibi bir gelenek daha vardı. Bu ikramın karşılığı olarak misafirler gelin ve damat için hazırlanmış bir tepsiye getirdikleri hediyelerini bırakırlardı. Damat ve gelinin kendi yakın akrabaları için kestikleri ballı pasta parçası oldukça büyük olurdu ve bu parçanın üzerinde genellikle antik çağlarda koruyucu olarak kabul edilen ağaç, kuş, denizkızı, iki başlı hayvan veya güneş sembolleri olurdu. Tüm düğün baloları ve eğlencelerinde düğün yeni evli çiftin yapacağı ilk dans (vals) ile başlardı, eğer gençler dans etmeyi bilmiyor ise sadece müzik eşliğinde misafirlerin yanından geçerlerdi. Sonrasında ise çay ile tatlı kurabiye ve şeker ikramı yapılırdı (Kagarov,1928, s 24).

Orta halli ailelerin düğünlerinde çay ikramını gençlerden hangisinin evinde balo düzenleniyor ise onun annesi yapardı; zengin evlerinde çay servisini garsonlar yapardı.

Üzeri donatılmış masalar evin bir odasını kaplardı ve bu odaya ikramlık oda denirdi, dans için evin başka odası kullanılırdı. Çay ile ikram edilen reçeller, kurabiyeler ve misafir şekerleri her kesimden insanın düğününde mutlaka bulunurdu, tüccar ve zengin ailelerinin düğününde tatlı ikramı da yapılırdı. İkram edilen tatlılar kızartılmış şerbetli tatlı, badem, fıstık ve meyvelerden oluşurdu. Tatlı ikramı gece saat on ikide yapılırdı. Çay ve tatlı ikramından sonra yemek verilirdi. Yemek servisi neredeyse gece saat üç civarı yapılırdı, geç servis yapılmasından dolayı yemek servisine çok kişi kalmazdı. Düğünde verilen ana yemekte ise tavuk, ördek ve kaz gibi kanatlı havyalar bulunurdu, eski çağlardan beri kanatlı hayvanlar Rus kültüründe koruyucu ve iyilik sembolü olmuşlardır. Bunun yanında ana yemek olarak bezelyeli jambon, tirit ve balık ta verilirdi. Tüccar ve zengin ailelerin düğününde mutlaka kızarmış hindi de bulunurdu, şehir düğünlerinde düğünler için özel olarak ekmek pişirilmezdi (Kagarov,1928, s. 28).

Şehrin kenar mahallelerinde yaşayan halkın “çanak kırma” denilen ve düğünün ikinci günü yapılan bir adetleri daha vardı, bundan başka eskiden kalma gelinin bakireliğinin kanıtlandığı adetlerde bu mahallelerde uygulanırdı. Damadın arkadaşları gençleri gerdek gecesinin sabahı uyandırırılar ve onların evinden bir şişe şarap ile çıkarlardı; şarap şişesine kırmızı gül ilıştırılmışse kızın bakire olduğu; beyaz gül ilıştırılmışse bakire olmadığı anlamına gelirdi. Böyle olumsuz bir durum ile karşılaşılır ise gelin evinin bahçe kapısına zift sürülürdü (Gaydeburov, 1891, s. 301).

Şehir düğün geleneklerine göre tüm sosyal tabakalardaki ailelerde düğünden sonraki ikinci gün gençler kızın annesine “yeni evli pastası” denilen pasta ile ziyarete giderlerdi. Bu pastayı özel olarak pastaneden sipariş ederlerdi. Şehrin kenar mahallelerinde yaşayanların düğünlerinde tiyatro gösterisi yapılırdı. Bu gösterinin oyuncu ekibi gelin ve damat ailelerinin uzak akrabalarından oluşurdu. Bu ekipte bulunanlar ya karşı cinsi elbiselerini ya da ayı, Çingene, kambur insan ve benzeri kostümler giyerek misafirleri eğlendirmek amacı ile aşk ve erotizmi çağrıştıran oyunlar sergilerdi (Kostamarov, 1993, s.187).

O yıllarda düğün eğlencesine askeri bir general de davet edilirdi, davet edilen general düğüne icap etmesinden dolayı Rus kültüründe “Düğün generali” denilen bir tabir kalmıştır. Bu general genelde emekli olmuş bir general olurdu ve düğüne üniforması giyip madalyalarını takarak katılırdı. Generali düğüne belli bir ücret karşılığı

davet ederlerdi. Generalin düğüne katılması düğün sahibinin toplum içerisindeki ağırlığının ve üst düzey tanıdıkları olmasının altını çizirdi. Generale düğünde özel hizmet ederlerdi ve başköşeye oturturlardı. General düğün konvoyunda sağdıçlar ile beraber en öndeki arabalardan birinde giderdi. Bu düğünler hakkında incelediğimiz kaynaklarda İvanova-Vaznesensk şehrindeki zengin bir tüccar düğününe ev sahibinin akrabası olan bir generalin iştirak ettiğinden, bu generalin aralarında Aslan ve Güneş madalyaları dâhil olmak üzere beş adet parlak madalyası olduğundan iftiharla bahsedildiğini görmekteyiz. Bu generalin yanına hazırlanan özel masaya ise birkaç tane değerli nişan konulduğu da anlatılmaktadır. Düğünde bu generale gümüş kadehten içkiler ikram edilmiş ve kendisine birkaç üniformalı hizmetçi ve uşak hizmet emiştir. Kendisine herkesten önce yemek servisi yapılmış ve kendisinde gençlerin onuruna kadeh kaldırmıştır. Bu generalin onuruna düğün korusu şarkılar ifa etmiştir. Misafirler aralarında bu generalin başkentten özel görev ile gönderildiği, gönderilirken ve gittiği yerlerde karşılanırken askeri bando, kolluk kuvvetleri, itfaiye birimleri gibi devlet birimlerinin istasyonlarda hazır kıta beklediğinden ve havai fişekler ile karşılandığından bahsetmişlerdir. Generali görmek için şehrin dört bir yanından insanlar düğün alanına gelmişler, düğünün sahibi olan tüccarın rakipleri ise kıskançlıktan çatlamışlardır. Bu düğüne davetli olan itfaiye şefi de kendisine ayrılan yerde oturmuş, madalyalarını takmış ve ıslıl ıslıl parlayan kaskını hiç çıkarmamıştır. Yalnız başkentten davet edilen bu misafirin teşrihi olaysız geçmemiştir; düğündeki önemli rolüne bürünen general kendisine yapılan ödemeyi az bulmuş ve yazılı olarak ek ödeme talebinde bulunmuştur. Skandal çıkmasından çekinen düğün sahibi bu ödemeyi yapmıştır (İvanov, 1989, ss.171-172).

Şehir düğünlerinde eğlence genelde ikinci gün sona ererdi. Tüccar ve zenginlerin düğün törenlerinden sonraki gün ziyaret haftası denen hafta başlardı. Bu hafta içerisinde damadın akrabaları yeni evlileri ziyaret eder yeni evliler ise misafirlerine çay, birkaç çeşit reçel, pahalı kurabiye ikramında bulunurdu. Masada tatlı ikramının çok olması yeni evli çiftin hayatının tatlı, mutlu ve zengin geçmesinin, çocuklarının güzel ve sağlıklı olmasının sembolü idi. Tüccar ailelerinden olan yeni evlilerin evindeki masada düğün konvoyunda da taşınan kurdelelerle süslenmiş kelle şeker bulunurdu. Bu misafirlik genelde 2-3 saat sürerdi, bu süre içerisinde misafirler gelini daha yakından tanırlardı. Ziyaret haftasının açılışını damadın vaftiz annesi ve babası yapardı ve

ziyarete gelirken mutlaka değerli hediyeler getirirlerdi. Diğer akrabalar ise yakınlık sırasını takip ederek haftanın geri kalan günlerinde ziyarete gelirlerdi (Chistova, Bernshtam, 1978, s.48).

XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyıl başında düzenlenen şehir düğün törenleri ile alakalı elde edindiğimiz bilgilerden adı geçen bu zaman diliminde şehir düğünlerindeki bu değişim ve yeniliklerin insanların sosyal statüleri ve maddi imkânlarındaki değişimler ile ilgili olduğu çıkarımını yapabiliriz.

Bazı düğün gelenekleri zamanla ortadan kalkmış ve şehir düğünlerinde uygulanmamıştır. Örneğin gelinin saçının örülmesi, hamama götürülmesi, bazı gelenekler dâhilinde yeni evlilerin ebeveynlerini ziyaret etmesi ve gençlerin üzerine şerbetçi otu tohumlarının serpilmesi gibi gelenekler şehir düğünlerinde uygulanmamaktaydı. Şehir düğünlerinde evlerde düğün için özel ekmek pişirilmemekteydi. Serf ve köylü düğünlerinde düğüne has ekmek pişirilmesine önem verilirken şehir düğünlerinde bu gelenek özelliğini kaybetmiştir.

Şehirdeki tüccar ve zengin düğünlerindeki lüks ve şatafat soylu ailelerinin düğün törenlerine olan özenden gelmekteydi, soylu düğünlerine benzer düğünler yaparak insanlar kendilerini zengin hissetmekteydi. Yapılan bu şehir düğünleri sayesinde Rus düğün geleneklerine eski düğünlere kıyasla daha demokratik ve üst seviye sayılan yeni gelenekler ve eğlencelerde eklenmiş oldu. Kiliseden düğün konvoyuna kadar olan yola çiçek serpilmesi, düğün konvoyunun çiçekler ve zillerle süslenmesi, gençlerin orkestra ile karşılanması, gençlerin ilk dans olarak vals yapması, misafirlere pasta ikramı, düğün günü geline müzikli mücevher kutusu gönderilmesi, gelin saçının Yunan stilinde taranması, misafirlere davetiye gönderilmesi ve benzeri adetler yeni gelenekler olarak düğün törenlerinde yerini almıştır.

XVIII. yüzyıldan XX. yüzyıl başlarına kadar olan düğün törenlerini incelediğimizde dini nikâhın XVIII. yüzyılda ve XIX. yüzyılın başlarında Rus düğün törenlerinin mutlak olması gereken unsuru haline geldiğini görmekteyiz. XVIII. yüzyılda tam bir düğün yapmak denildiğinde kastedilen hem dini nikâhın kıyılması hem de düğün töreninin eski adetlerde uyularak yapılması demektir. XVIII. yüzyıldan XIX. yüzyıla ilerlerken Rusya'da şehirleşmenin artması ister istemez hayatın her alanında olduğu gibi aile kurumunda ve düğün törenlerinde de değişikliklere yol açmıştır. Şehir

hayatı köy hayatına, soylu hayatı ise halk hayatına göre oldukça farklılık göstermeye başlamıştır. Toplum hayatında ve kanunlarda bile değişiklikler olurken düğün törenlerinin değişim göstermemesinin imkânı yoktu. XVIII. yüzyılın başlarında getirilen kanun değişiklikleri ile eski kurallardan uzaklaşmaya çalışılmıştır; örneğin kızlar için 12 olan evlilik yaşı 17'ye yükseltilmiş, evlenen kız ve erkeğin hiç olmazsa orta eğitimlerini tamamlaması zorunluluğu getirilmiş ve aynı zamanda farklı din ve mezhebe sahip insanlar arasında evliliğe müsaade edilmeye başlanmıştır. Yalnız farklı din ve mezhebe sahip insanlar arasında evliliklerinde doğacak çocukların Ortodoks kilisesinde vaftiz edilmesi şartı konulmuştur.

Bu süreçte düğün merasiminin gidişatı da değişmiştir, geline kamçı ile vurulması ve damadın ayakkabısının gelin tarafında çıkarılması gibi adetler kalkmış onun yerine herkesin önünde damadın gelini öpmesi ve birbirlerine yüzük takmaları gibi adetler daha ön plana geçmiştir. Toplumun tüm tabakalarında kilisede yapılan dini nikâhlar önem kazanmıştır. Bu dönemde gençlerin evlenmeye olan rızalarına çok önem verilmiştir.

Moskova'nın kuruluşu öncesi ve Moskova'nın kurulmasının erken dönemlerindeki düğün törenleri eğlence ve dini nikâh olarak kesin bir şekilde ikiye bölünürken XVIII. yüzyıl ve XIX. yüzyılın başlarında kilisede dini nikâh kısılması düğün törenlerinin merkezine yerleşmiştir. Toplumun ayrıcalıklı sınıfı olarak görülen üst tabaka insanların düğün törenlerinde meydana gelen değişiklikler bu düğün törenlerine Avrupalı kutlamaların eklenmesi ile olmuştur. Soylu kadınların kaleme aldıkları günlük ve hatıra yazılarının hiçbirinde gelinin hamama götürülmesi, saçlarının eski geleneklere göre taranması, düğün sürecini eğlenceli kılan oyunlar hakkında not bulunmamaktadır, yazılan tüm hatıralar Avrupalı kutlamalar hakkındadır.

Bahsi geçen bu yüzyıllarda hem saray eşrafi hem de halk arasında Ortodoks adetlerine göre nikâh kısıyıp düğün yapılması düğün törenlerinde yansımalarını bulmuştur. Gelinin ikonlar ve haç ile kutsanması, dini nikâh töreninden önce ve sonra uygulanan gelenekler, gelinin nikâh esnasında mum tutması gibi uygulamalar eski geleneklerin ve dini uygulamaların iç içe geçtiğinin bir göstergesi olmuştur. Tüm bu geleneklerin başarı ile birleşip uygulanabilmesinin yanında kadını aşağılayıcı gelenekler zamanla uygulamadan kalkmıştır. I. Petro zamanında çıkarılan kanunlar sayesinde

geline kamçı ile vurulması ve ilk geceden sonra bakirelik kanıtı olan çarşaf ve geceliğin gösterilmesi gibi uygulamalar ortadan yavaş yavaş kalkmıştır.

XVIII yüzyılda ve neredeyse XIX. yüzyılın sonuna kadar yapılan kırsal bölge düğünlerinde geline başlık parası verilmesi, düğün sözleşmesi, ebeveynlerin el sıkışması, hamama gitme, çeyizin üzerinde anlaşma sağlanan listeye göre teslim edilmesi, düğün konvoyunun hazırlanması, ekmek sunma geleneği gibi birçok gelenek uygulanmaya devam etmiştir. Saray eşrafının düzenlediği düğünlerde eski adetlerden ikinci gün âdeti denilen sadece birkaç gelenek görülmekteydi. Yeni evli gençlerin düğünden bir veya iki gün sonra gerçekleştirdikleri büyüklerine olan saygılarını gösteren ve aynı zamanda aile bağlarını güçlendirdiğine inanılan ebeveyn ve akraba ziyareti saray eşrafınca da uygulanan geleneklerden birisi idi.

XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyıl başlarında düzenlenen şehir düğünlerinde eski geleneklerden “ziyaret haftası” denilen uygulama ve tüccar ailelerin düzenlediği “çeyiz konvoyu” geleneği uygulanmaya devam etmiştir. Şehir düğünleri halk geleneklerini, dini nikâh uygulamalarını ve saray düğünlerinin taklitlerini içeren kendine has bir karışıma sahipti.

Bahsettiğimiz tüm bu kanıtlar bize Rus toplumunda evlenip aile kurmanın ilk adımı olan düğün törenlerinin Ortodoks kilisesi adetleri ve zamanın getirdiği bazı yenilikler ile değişime uğradığını ancak gidişatlarının temelde aynı kaldığını göstermektedir.

Tüm bu araştırmalarımızdan şehir düğünlerini şehirde yaşan halkta olduğu gibi şehrin bölgelerine göre farklılık gösterdiğini görmekteyiz. Şehir düğünlerinde toplumun her tabakasından insanın kendi düğünlerinde uyguladığı düğün geleneklerini görebilmekteyiz. Şehir düğünlerinde birçok düğün geleneğinin yanı sıra sadece tüccar ve zenginler gibi belli başlı sosyal tabakadaki insanların uyguladığı düğün gelenekleri de görülmektedir. XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyıl başı şehir düğün törenlerini incelediğimizde bu düğün törenlerindeki değişimlerin insanların şehirlerde yoğun yaşaması ile birlikte gelen değişimlerden ve büyük ölçüde de sosyal statüdeki farklılıklardan kaynaklandığını görmekteyiz. Şehir ortamı daha demokratik yapısı ve soylu halka olan özentisi ile birlikte Rus düğün geleneklerine yeni eğlenceler ve adetler eklenmesini ve bazı eski adetlerin unutulmasını sağlamıştır. XX. yüzyılın başlarına

kadar Rus düğün törenlerinde dini nikâh kıyılması ve eski geleneklere bağlı kalınarak uygulanan düğün eğlenceleri arasındaki keskin tezatlık kendisini belli etmeye devam etmiştir. Bu uygulamaların ikisi de aralarında uzun süre zıtlıklarını korumuşlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOVYETLER BİRLİĞİ ZAMANINDA VE SOVYETLER BİRLİĞİ SONRASI DÖNEMDE DÜĞÜN TÖRENLERİNDEKİ DEĞİŞİMLER

3.1 Sovyetler Birliği Zamanındaki Gelenekler Ve Yenilikler

Ekim devrimi sonrası düğün törenlerindeki değişimler devrim ile birlikte toplum hayatında gerçekleşen ve eskiye dair her şeyin silinmesi ile başlayan dönemde meydana gelmiştir. Bu dönemde düğün törenleri de dâhil olmak üzere toplum hayatındaki her şey yeni devlet sisteminin getirdiği kanunlara göre çok hızlı bir değişime uğramıştır. 1917 yılında gerçekleşen Ekim devrimine kadar olan süreçte nikâh kayıtları kilisede kıyılan nikâh ile birlikte kilise defterinde tutulurken Ekim devriminden sonra Sovyet yönetimi nikâh kıyma ve aile kayıtlarını tutma yetkisini kesin olarak Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Birimine devretmiştir. Bu konudaki kanun 1927 yılında 25 numaralı madde ve 164 numaralı makale ile devlet anayasasına kaydedilmiştir. 1927 yılına kadar kilisenin vermiş olduğu evlilik belgesi Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Biriminin verdiği belgeye denk sayılmıştır. 1927 yılında düzenlenen kanun ile kilise nikâhına yasak gelmemiştir ancak devlet bu nikâhı vatandaşların kendi aralarında kıydığı bir nikâh olarak kabul etmiş ve resmi saymamıştır. Resmi nikâh olarak sadece Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Biriminde kıyılan nikâhlar kabul edilmiştir (Sabraniye,1927,s.165).

Toplum hayatında devlet yönetim sisteminin değişmesi ile birlikte gerçekleşen tüm bu değişimler evlenme süreci ve aile kurumunda da etkilerinin göstermiştir. Evlenme süreci ve aile kurumu üzerinde Komünist Partisinin Sovyet yaşam stili denilen yaşam şekline yönelik ideolojik baskıları yoğun olmuştur. Sovyet yaşam stili tüm vatandaşlar için sosyalist devletin öngördüğü yüksek aile ahlakını ve eşitliği yansıtmalıydı. Bu ideolojilerin işlenebilmesi için 1920’li yıllarda kilise nikâhını geri plana atmaya yönelik “Kızıl Düğün” düğün törenleri düzenlenmiştir. Kızıl düğünler her

şeyden önce politik ve din karşıtı bir olgu olarak kabul edilmiştir. Hiçbir zaman ailevi bir olgu olarak görülmemiştir (Vishnevskiy, 1992, s.14).

Sovyet dönemi düğün törenleri çok renkli olmamakla birlikte belirgin bir kutlama özellikleri de yoktu. Bu törenler oldukça sert ve belirli kurallar dâhilinde yapılırdı. 1924 yılında bir fabrika kulübünde Kızıl Düğün töreni şu şekilde gerçekleşmiştir: kırmızı masa örtüsü serilmiş büyük bir masada evlenecek gençler oturuyordu, onların önünde Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Birimi memuru yan taraflarında ise sosyalist devrimciler duruyordu. Gençlerin arkasındaki duvarda Lenin'in portresi vardı. Kızıl Düğün komünist parti "Enternasyonal" marşının okunması ile başladı. Gençleri farklı kurum temsilcileri tebrik ettiler. Tebriklerden biri şu şekilde idi: "Siz parti üyesi olmayanlara yol gösteriyorsunuz. Ben eminim ki insanların rahipler olmadan mutlu olacağı günler çok uzak değil!". Katılımcıların alkışları eşliğinde yeni evli çifte hediye olarak iki kitap verilmişti (Orlik, 1986, s.324).

29 Ekim 1919 yılında Lenin Komünist Gençler Birliği adı altında bir kurum açılmıştı. Bu kuruma 14 yaşını dolduran kız ve erkek çocukları katılmaktaydı bu kurumun temel görevi gençleri Marksist-Leninist fikirlere göre yetiştirmektir. 1958 yılında bu kurum evlilik ve nikâh işlemlerinin yapılabilmesi için özel nikâh daireleri "Nikâh Sarayları" açılmasını teklif etti. Leningrad şehri parti yönetimi bu fikri destekledi ve bu destekten sonra Sovyetler Birliğinin birçok bölgesinde aynı anda Nikâh Sarayları açılıp farklı düğün törenleri görülmeye başlandı. 1960-1980 yılları arasında komünist parti gençlik kollarının düzenlediği düğün törenlerinde bir gelenek olarak evlenen gençler Lenin'in heykelini ziyaret etmekte, savaşta vatan için hayatını kaybedenlerin anısına yapılan anıtlara gitmekte ve bu anıtlara çiçek koymaktaydılar. Bunların dışında hayatları boyunca toplum, Ekim devrimi ve komünist parti için çalışıp fayda sağlamış devlet ve bilim adamlarının mezarları veya anıtları da ziyaret edilirdi. Bu dönemde düğün konvoyunu düğün kıyafeti giydirilmiş oyuncak ayılar ile süslemek ve daha sonrasında damat ve gelin kıyafeti giydirilmiş oyuncaklar ve kurdeleler ile arabaları süslemek gelenek olmuştu. Bu dönemin düğün kutlamalarında komünist parti gençlik kollarının gösterdiği inisiyatifler sayesinde yeni düğün gelenekleri de ortaya çıkmıştır. Örneğin evlenen gençler adına ağaç dikilmesi, aile mutluluk anahtarının gençlere verilmesi, parklarda iki tarafı ağaçlı gençlik patikalarının açılması, gençlere

“Evlilik Cüzdanı” ve “Savyet da Lyubov” denilen Tavsiye ve Sevgi madalyonunun verilmesi yeni çıkan adetlerdendi (Jırnova, 1980, s.36).

Bu dönemde düzenlenen düğün törenlerine çok sayıda misafir davet edilirdi, bu törenlerde döneminin gelenek olarak düğün törenlerinde yer eden yeniliklerin uygulanmasına önem verilmekteydi. Örneğin ebeveynlerin hayır duasını almak, iş arkadaşlarının gençleri çalışılan veya eğitim görülen kurum adından tebrik etmeleri gibi gelenekler vardı. Bunların dışında o dönemde toplumun geneli için uyulması gereken kuralların da düğün törenlerine etkisi olmuştur. Alkolizm ve alkollü içkilere karşı uygulanan yasaklar döneminde alkollü içkilerin kullanılmadığı düğünler organize edilmiştir. Başkent dışında yaşayan gençler genellikle düğünden sonra başkente ve önemli şehirlere düğün seyahatine çıkarlardı. Yeni evliler bu düğün gezisini evlilik hizmetleri veren salonlardan, çalıştıkları devlet kurumundan veya eğitim gördükleri kurumlardan alırlardı. Bu dönemde Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Birimi tarafından düzenlenen karneler ile yeni evlenecek gençler evlilik hizmetleri salon ve mağazalarından düğün kıyafeti, ayakkabı, yatak takımı, yüzük gibi malzemeleri alabilirlerdi. Evlilik işlemleri ve düğün törenleri Sovyetler döneminde toplum hayatının en önemli anlarından birisini oluşturmaktaydı. Kurulan aile gençlerin omzuna devlet ve toplum karşısında yerine getirmeleri gereken ciddi sorumluluklar yüklemekteydi. Bu sorumluluklar yeni doğacak çocukların yüksek ahlaki değerler çerçevesinde yetişmeleri ile yakından alakalı idi. Düğünleri Halk Vekilleri Bölge Birliği ve Vatandaşlık İşleri Kayıt Birimi organize ederdi. Vatandaşlık İşleri Kayıt Biriminin olmadığı yerleşim birimlerinde ise düğün organizasyonu ve nikâh işlemlerini köy ve kasabalardaki Halk Vekilleri Bölge Birliği organize ederdi (Jırnova, 1980, s.46).

XX. yüzyılın 80’li yıllarında düğün törenlerine halk gelenekleri ve yeni gelenekler eklenmeye başlamıştır. Örneğin gelin ve damadın karşılanması esnasında eski dönemlere ait düğün şarkıları söylenmeye ve nakışlar ile işlenmiş örtü üzerinde ekmek ve tuz sunulmaya başlanmıştır, nikâh esnasında yeni evlilere “Sadakat Yemini” okunup “Savyet da Lyubov” madalyonu takdim edilmiştir. 1984 yılının yazarları zamanın düğün törenlerini şu şekilde aktarmıştır: Düğün yöneticisinin yardımcısı elindeki nakışlı örtünün üzerinde ekmek ve tuz tutarak gençlere ve misafirlere dönüp “Sevgili gençler ve değerli misafirler! Sizleri nikâh kıyma törenine davet ediyorum!” der. Bu sözlerden sonra düğün yöneticisinin yardımcısı elinde tuttuğu ekmek ve tuzu gençlere ikram eder.

Gelin ve damat ekmekten birer parça koparıp kalanını misafirlere verir. Mendelson'un düğün marşı eşliğinde düğün yöneticisinin yardımcısı tören salonunun kapılarını açar. Gelin ve damat yavaş adımlarla salona girip nikâhın kıyılacağı masaya birkaç metre kala salonun ortasındaki halının üzerinde dururlar. Şahitler gelin ve damadın sağında ve solunda, biraz arkalarında dururlar. Gelin ve damadın ebeveynleri ve yakın akrabaları yan taraflarda, misafirler ise arka tarafta yarım daire oluşturacak şekilde dururlar. Salonda masanın yanında kendilerini düğünü yöneten şahıs beklemektedir, bu şahıs Vatandaşlık İşleri Kayıt Birimi müdürü veya Halk Vekilleri Bölge Birliği temsilcisidir. Düğün yöneticisinin yardımcısı yüksek sesle "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği vatandaşları ..... ve ..... evliliğe adım atmaktadırlar" der. Sonrasında nikâh törenini gerçekleştiren Vatandaşlık İşleri Kayıt Birimi müdürü ve Halk Vekilleri Bölge Birliği temsilcisi adları ve soyadları ile takdim edilir ve gençler yüzüklerini birbirlerine takıp nikâh defterini imzalayarak evliliklerini resmileştirirler. Ardından misafirlerin tebriklerinin kabul ederler (Belyakova, 1985, s.77).

Sovyetler Birliği dönemindeki düğün töreninin nikâh kıyılma merasimi ile alakalı anlatılan yeni evlenecek çifte ekmek ve tuz ikramı yapılması, evlenecek çiftlerin halı üzerinde durmaları ve birbirlerine yüzük takmaları gibi eskiden uygulanan adetlere geri dönüldüğü gözlemlenmektedir. Bu uygulamalar ve daha önce bahsettiğimiz tüm uygulamalar düğün törenlerinin ritüelleridir. Ritüel sembolik faaliyetlerin şekli ve bütünlüğüdür; bu ritüeller içerisinde belli bir amaca yönelik uygulamaların olması, belli bir nizam içerisinde yapılması ve sosyal çevreye yönelik olması bireylerin sosyalleşebilmesine yardım etmektedir (Prokharov, 1975, s.57).

Yeni evlilere evlilik cüzdanı verilmesi, düğün yöneticisinin düğünü idare etmesi, evliliğin 25. ve 50. yıllarının kutlanması yeni adetlerin hepsi kurulan ailenin mutlu ve mesut yaşamalarına yönelik yeni geleneklerdir. Bu yeni geleneklerin yanı sıra Sovyetler dönemi nikâh merasimi tasvirinde de görüldüğü üzere yeni evli çiftler eski düğünlerdeki geleneklerde olduğu gibi yakın akrabaları, arkadaşları, vaftiz anne ve babalarının eşliğinde nikâh salonuna gelmektedirler. Düğünlerdeki tüm bu uygulamalar geçmişten gelen gelenekler üzerine kurulmakta ve yeni geleneklerde düğün törenlerinde yerini almaktadırlar. Araştırmalarımızdan da görüldüğü üzere Rus düğün törenlerinde ekmek ve tuz ikramı yüzyıllar boyu değişmeyen bir unsur olarak kalmıştır.

XX. yüzyılın 80'li yıllarında evliliğin 25. yılında kutlanan gümüş ve evliliğin 50. yılında kutlanan altın düğün denilen düğünlerin kutlanmasına da büyük önem verilmiştir(Orlik, 1986, ss.320-322). Örneğin Leningrad'taki Lensavyet Kültür sarayında her yıl genç aile bayramı düzenlenmekteydi. Bu kutlamalarda Mendelson'un düğün marşı eşliğinde evlilik kurumuna yeni girmiş çiftler sahneye dans için davet edilir, evliliklerinin altın düğününü kutlayan çiftler ise onları tebrik ederlerdi. (Belyakova, 1985, s.83).

1960-1990 yılları arasında yapılan düğün törenlerinin incelediğimizde düğün geleneklerini genel hatları ile aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

Eski gelenekler:

- Düğün salonuna giderken konvoy yapılması,
- Gelinin sembolik başlık parası ile satın alınması,
- Gelin ve damada ekmek ve tuz ikramı,
- Gelin ve damadın birbirlerine yüzük takması,
- Damadın gelini misafirler önünde öpmesi,

Yeni gelenekler:

- Nikâh defterinin şahitler tarafından da imzalanması,
- Nikâh salonunda yeni evli çiftlerin tebrik edilmesi,
- Damat ve geline evlilik cüzdanının verilmesi,
- Düğün konvoyunun şehrin önemli yerlerini ve anıtlarını ziyaret etmesi.

XX. yüzyılın ortalarında düzenlenen düğün törenlerinin II. Dünya Savaşı öncesi Sovyet Rusya'sında kutlanan düğün törenlerine oranla daha neşeli ve daha eğlenceli kutlandığını belirtmemiz gerekir. Bu düğünlerde eski halk düğünlerinin izlerine daha fazla rastlanmaktadır. Bunlardan başka düğün törenleri için yeni evli çiftlere evlilik cüzdanı verilmesi ön plana geçmiş ve dini nikâh kıyılması ile alakalı tüm gelenekler unutulmuştur (Rudnev, 1974, s.28).

Sovyetler dönemindeki tüm kutlama, tören ve bayramlar sosyal-politik değerler içermekteydi. Bu törenlerin hepsi yeni kurulan aile kurumuna sosyalist değerler katan,

devletin vatandaşlarının hayatları ile ne kadar ilgili olduğunu gösteren, yeni evlilerin toplum karşısındaki sorumluluklarını artıran ve insanlarda sosyalist ahlakı geliştiren bir içeriğe sahipti. Tüm bu sosyalist değerlerin yanında Rus halkının insani değerlerine yer etmiş olan halk gelenek ve görenekleri de hafif değişime uğramış halleri ile Rus düğün törenlerinde geniş yer bulmuştur. Sovyet Sosyalist yönetimi ilk yıllarında yeni sosyalist adetlerin ve uygulamaların aile hayatında yer etmesi için beyaz perde filmleri ile propagandalar yapmıştır. Eski döneme ait düğün törenleri komedi filmlerinde işlenerek halktan uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Tüm bunlara rağmen halk günlük hayatında geçmişten kalan gelenekleri de korumaya çalışmıştır. XX. yüzyılın ikinci yarısında ise propaganda faaliyetlerinde tersine bir değişim gözlemlenmiştir. Düğün törenlerinde bölgesel gelenekler ve farklı uygulamalarda bu dönemde yer bulmuştur. Bu dönemin düğün törenlerinde resmi olarak kıyılan nikâh törenlerinden sonra düğün sahiplerinin sosyal statüleri ve maddi imkânları da oluşan yeni gelenekler için önemli rol oynamıştır (Orlik, 1986, s323).

3.2.Sovyetler Birliği Sonrası Dönemde Günümüz Düğün Törenlerinin Özellikleri Ve Kültürel Anlamları

Günümüz Rusya'sı gençleri sosyal medyada, iş ortamlarında, eğitim kurumlarında, tatil beldelerinde, kulüp ve benzeri yerlerde oldukça rahat bir şekilde tanışabilmektedir. Gençlerin tanışmasında ortak ilgi alanları ve eğitim seviyeleri önemli rol oynamaktadır. Rusya'da evlilik için toplumun kullandığı hem erkeklerin hem de kadınların ilan verdiği internet sayfaları da sık kullanılan tanışma yöntemlerinden bir tanesidir. Özel tanışma kulüpleri de insanların tanışıp evlenmeleri için kendi hizmetlerini sunmaktadır. Günümüz Rusya gençliği karşı cinse duydukları arkadaşlık kurma veya evlenme isteklerini oldukça rahat bir şekilde muhataplarına iletebilmektedirler. Toplum içerisinde ve ebeveynler önünde gençlerin birbirine ilgi duyduklarını belirtmeleri oldukça normal karşılanmakta ve bunların yanında evlilik çağına gelmiş gençlerin resmi nikâh kıymadan önce aile ilişkisi içerisinde yaşamaları da olağan bir hal almıştır. Günümüzde Rus toplumu bu tür ilişkilere oldukça ılıman bir yaklaşım ile bakmaktadır. Geleneksel değerlerin yıkılması artık neredeyse tüm toplum tarafında kabul görmekte ve Ortodoks kilise ahlak anlayışı modern aile yapısı üzerine çok ta etki etmemektedir (Leontyeva, 2019, ss.156-159).

1970-1980'li yıllarda gençler genel olarak evlenecekleri şahsın kişisel özelliklerine önem verirken gözlemlerimize göre günümüzde toplumdaki sosyal tabakalaşmanın da artması ile birlikte eş seçiminde maddi refah önemli rol oynamaya başlamıştır. Gençler için evlenecekleri şahısların maddi refahı önem kazanmıştır. Rus toplumunda eskiden aileler çocuklarını evlendirirken evdeki en büyük çocuk ile başlardı ancak günümüzde bu yaş sıralamasının da önemi kalmamıştır. Ebeveynler eğer çocukları eğitim görüyor veya kariyer yapıyorlar ise özellikle de kız çocuklarını evlenmeleri için zorlamamaktadırlar. Erkek çocuğu sahibi olan ebeveynler de oğulları okuyor, kariyer yapıyor veya askere gitmesi gerekiyor ise evlatlarının erken evlenmesini çokta istememekteler çünkü yeni kurulacak ailenin tüm yükünün kendi omuzlarına yükleneceği hesabını yapmaktadırlar. Tüm bunlara rağmen çocukların ailelerine danışmadan aldıkları evlilik kararlarını veya nikâh dairesine yaptıkları resmi başvuruyu sonradan ebeveynlerine bildirmeleri de sık rastlanan bir durumdur (Glebkin, 1998, ss.69-74).

Toplum hayatında meydana gelen değişikliklere bağlı olarak günümüzde nikâh kıyma şartları ve yeri de değişebilmektedir. Çünkü evlenen günümüz gençliği düğün törenleri için eski dönemlerde olduğu gibi dini nikâh, balayı gezisi ve çok derin anlam içermeseler de geçmişten günümüze yansıyan eski düğün geleneklerini de kendi düğünlerinde uygulamaktadırlar. Rus toplumunun günümüz düğün törenleri Sovyetler Birliğinin dağılması ile birlikte tüm yaşam alanlarında olduğu gibi oldukça köklü değişimlere uğramıştır. Toplum içerisinde sosyal tabakaların oluşması, iş insanları denilen oldukça yüksek maddi imkânlarla sahip zengin bir tabakanın ortaya çıkması, Rus toplumunun dış dünya ile iletişime girmesi bu değişimleri tetiklemiştir. Ve bu değişimler genelde batı dünyasından alınan ve yüzyıllar boyu gelişen Rus halk değerlerine pekte uymayan değişimler olmuştur. Gelin bakılması, çeyiz dizilip liste hazırlanması, el sıkışma, hamama gitme, gelinin ağıt yakması, ata evi ile vedalaşma ve bunu gibi birçok gelenek tamamen unutulurken arabuluculuk, düğün anlaşması, bekârlığa veda eğlencesi, geline başlık verilmesi gibi bazı gelenekler ise bazı içerik değişiklikleri ile uygulanmaya devam etmiştir. Gelin ve damadın tüm düğün boyunca içki içmeyip ayık kalmaları gibi önemli bir gelenekte maalesef kaybolan gelenekler arasındadır (Chirkova, 2017, s1-6).

Modern dönemde Rus düğün geleneklerindeki bazı uygulamalar tüm düğünler için vazgeçilmez olmuştur, bunlardan en önemlisi hiçbir etnik farklılık gözetilmeden Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Biriminde yapılan nikâh törenleridir. Günümüz düğün törenlerinin çeyizleri ve düğün hediyeleri de değişime uğramıştır. 1960-1970’li yıllarda yapılan düğünlere kıyasla 1990’lı yıllarda yapılan düğünlerde eski ve yeni geleneklerin uygulandığı karma düğün törenleri yapılmaya başlanmıştır. Dini nikâh kıyılması, ebeveynlerin nikâh esnasında gençlerin yanında bulunması, gelin ve damadın düğün töreninde aktif olarak yer alması, düğün veya evlilik anlaşması yapılması bu uygulamalardan bazılarıdır. XX. yüzyılın sonuna doğru eskiden olduğu gibi kilisede nikâh kıyılması mutlu ve sağlam temellere oturmuş bir aile kurmak isteyen gençler arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra Rusya’ya gelen serbest pazar ekonomisinin düğün törenleri ve aile kurumu üzerindeki en büyük etkisi evlenen çiftler arasında boşanma durumunda mülkiyet paylaşımını ve çiftlerin birbirlerine karşı olan sorumluluklarını belirleyen evlilik anlaşmalarının yapılması olmuştur (Chirkova, 2017, s1-6).

1996 yılında kabul edilen Rusya Anayasasına çiftlerin edindikleri mülk üzerindeki hakları konusu için bir madde eklenmiştir. Burada geçen maddeye göre “Evlilik anlaşması – Evlenen çiftlerin evlilikleri sürecinde birbirlerine karşı olan sorumluluklarının belirtildiği ve boşanma durumunda sahip oldukları maddi varlıkların nasıl bölüneceğinin belirlendiği bir anlaşmadır.” şeklinde izah edilmektedir (Semeyny kodeks, başlık 8, s.40).

Günümüzde evlilik anlaşmaları düğünden önce veya resmi nikâh kıyıldıktan sonra evliliğin herhangi bir yılında yapılabilmektedir. Bu anlaşmaların genelinde maddiyat ile alakalı konular üzerine anlaşma sağlanmaktadır ancak maddiyat dışı şahsi konuların belirtildiği anlaşmalar da yapılmaktadır. Çocuk sayısından başlayarak eşlerin eşlik görevlerinin yerine getirme sıklığına kadar birçok şahsi konu bu anlaşmalara yazılabilmektedir. Kanunen evlilik anlaşması yapılmasının zorunluluğu da bulunmamaktadır. Çarlık Rusya’sı da dâhil olmak üzere eski Rus düğün törenlerinde düğünden önceki arabuluculuk süreci ile başlayan ve ebeveynlerin el sıkışması sürecine kadar devam eden gelene ödenecek başlık parası ve gelinin getireceği çeyiz listesini de içeren günümüz evlilik anlaşmasını andıran adetler bulunmakta idi (Filipov & Nikonorova, 2015, ss.76-79).

Rusya Federasyonunda Sovyetler Birliğinin dağılması ile gerekleŒen yönetim Œeklinin deđiŒmesi ile Lenin gibi devlet adamları anıtlarının yeni evliler tarafından ziyaret edilmesi ve aynı zamanda alkolsüz olarak kutlanan komünist parti gençlik kollarının düzenlediği düğünler son bulmuŒtur. Günümüz yeni evli çiftleri nikâh merasiminden sonra halkın gezmeyi sevdiği Œehrin ana meydanı, seyir terası ve benzeri yerleri ziyaret etmektedir. Günümüz Œehir ve köy düğünleri arasında düğünün yapılacağı yer, düğün organizasyonu, düğün ziyafeti, ikram edilecek yemekler, düğün öncesi ve düğün sonrası uygulanacak adetler arasında bazı farklar bulunmaktadır. Köy düğünlerinde düğün salonlarının üzerinde evlilik ve aile ile alakalı atasözleri ve deyimlerin olduğu dövizler ile süslenmesi, bekârlığa veda eğlencesinin düzenlenmesi, kurdeleler ve anlar ile sslenmiŒ atlar ile gezmeye, damadın gelini kucağında taŒıyarak eve girmesi, düğün ekmeğinin hazırlanması gibi uygulamalar yaygın olarak görülmektedir (Sorokin, 1979, s.23).

Modern Œehir düğünlerinde ise profesyonel düğün menajerleri ve salon yöneticileri önemli rol oynamaktadır. Bu Œahıslar ağımız çiftleri ve modern düğünler için eski gelenekler ile yeni adetleri de içerisinde bulunduran senaryolar hazırlamaktadırlar. Modern düğün törenlerinde uygulanan yeni adetlerden bazıları Œunlardır: genlinin sembolik baŒlık ödenerek alınması, gelinin buketini atması, gelin ve damadın duygularını ölçen yarıŒmalar, güvercin salınması, düğüne eğlence guruplarının davet edilmesi. Tüm bu uygulamalardan da görüldüğü üzere bazı eski gelenekler hafif deđiŒime uğrayarak günümüz düğün geleneklerine yer etmekte ve yeni bir düğün geleneği oluŒurmaktadır. Yalnız oluŒan bu yeni düğün gelenekleri birbirlerine benzer olmakla beraber farklı milliyetten olan Œahısların milli özelliklerini yansıtmamaktadırlar. Düğün davetiyesi bastırıp davetlilere vermek veya postalamak son yıllarda moda olmaya baŒlamıŒtır. Sembolik anlam içeren hediyelerin verilmesine önem gösterilmektedir. Sembolik olarak genellikle an, mumlar, yatak örtüsü takımı veya oyuncak bebek gibi eŒyalar hediye edilmektedir. Günümüzde düğünler birkaç gün sürebilmektedir. Düğünlerin en önemli anlarından birisi de davetlilerin oturma düzeninin ayarlanmasıdır. Gelinin ebeveynleri gelin tarafında damadın ebeveynleri damat tarafında oturtulur. Diğer misafirler için herkesin yeri belli olacak Œekilde masalara isimlikler konularak rezerve edilmektedir (Ryurikov, 1987, s.57).

Gözlemlerimize göre günümüz düğünlerinde yeni evli çiftler eski adetlerdeki gibi olmasalar da düzenlenen oyunlarda aktif olarak rol almaktadırlar. Eski halk geleneklerinden olan bazı uygulamalara da memnuniyetle katılmaktadırlar; örneğin damat ve gelin çok sayıda akrabalarının olması için eski zamanlarda da uygulanan bir adet olduğu üzere tüm yakın akrabalarına özel hazırlanan kaplar içerisinde lapa ikram ederler. Yine eskiden tüm misafirlere gelin ve damat tarafından börek ikramı yapılması gibi günümüzde de özel hazırlanan gelin ve damat tarafından kesilen düğün pastası tüm misafirlere ikram edilmektedir.

Günümüzde organize edilen düğün konvoylarında, modern adı ile düğün kortejlerinde eskiden olduğu gibi gelin arabası damat arabasının arkasından gitmektedir. Çiftler Vatandaşlık Kayıt İşleri birimine farklı arabalarda gitmekte, orada kıyılan nikâhtan sonra ise aynı arabada dönmektedirler. Günümüz gençliğinin inandığı bazı batıl inançlara da günümüz düğün törenlerinde hala rastlanmaktadır. Örneğin yedi sayısının uğur getirdiği inanancına göre gençler düğün salonuna giderken yedi köprü üzerinden geçmeye dikkat etmektedirler ve hatta bazen konvoy durdurulup damat gelini bu yedi köprünün üzerinden kucağında geçirmektedir.

Nikâhın kıyılıp düğünün yapılmasından sonra yeni evli çiftler yurt dışına veya yurt içinde balayına çıkmaktadırlar. Kilisede dini nikâh kıyılması günümüz düğünlerinde sık görülen bir unsurdur. Gençlerin almış oldukları evlilik kararını ebeveynlerine ve yakınlarına duyurmak için onları kafe veya restorana davet etmeleri de oldukça sık karşılaşılan bir uygulama olmuştur. Hem gelinin hem de damadın bekârlığa veda eğlencesi düzenlemesi de modern düğünlerin vazgeçilmezleri arasına girmiştir.

Günümüzde düğün törenlerindeki gizemler oldukça merak edilen konulardır. Kilise nikâhı kıyılmadan önce evlenecek olan gençler nikâha engel olacak bir gizem kalmaması için rahibin bazı sorularını yanıtlamak zorundadırlar. Rahip ile yapılan bu görüşme esnasında kilise nikâhı kıyılmasına engel olan bir durumun olup olmadığı belirlenir.

Çiftlerden birisinin vaftiz edilmemiş olması, çiftlerin kardeş olmaları, tek bir şahsın vaftiz çocuğu olmaları ve vaftiz ebeveyn veya vaftiz çocuk ile evlenmek istenilmesi durumunda Rus Ortodoks kilisesi nikâh kıymamaktadır. Rahip bunların dışında evliliğe engel teşkil edebilecek başka sebeplerden dolayı da nikâh kıymayabilir.

Ancak birçoğunun iddia etmesinin tam tersine gelinin hamile olması kilise nikâhı kısılmasına engel teşkil etmediğini de belirtmemiz gerekir. Ortodoks kilise anlayışına göre dinin nikâh çiftlerin kurmuş olduğu aile kurumunu kutsayan, tanrının rızasını almak, ruhani birlikteliği sağlamak ve doğacak çocuğun doğumunu ve terbiyesini kutsamak için gerçekleştirilen bir ritüeldir (Lorgus & Dudko, 1997. s184).

Halk arasında kilise nikâhının bozulmasının mümkün olmadığı kabul görmektedir. Çiftlerin Vatandaşlık Kayıt İşleri Biriminde kısıyılan resmi nikâhı bozup boşanabileceği ancak kilise nikâhının bozulamayacağı inancı yaygındır. Yalnız bu inancın tam tersine kilise nikâhını Ortodoks Patrikhanesinin belirlediği kurallara göze bozmak mümkündür. Kilise nikâhı bozulup boşanan bir şahısın ikinci kez kilise nikâhı kısıdırma hakkı bulunmaktadır, bazen ise Patriğin vereceği izin ile üçüncü kez bile kilise nikâhı kısıdırabilir.

Günümüz Rus düğünlerinde karşılaşılan eski ve yeni gelenekleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Uygulanan eski gelenekler:

- Gelini evinin önünden sembolik ücret ödeyerek alma,
- Gelini almaya giden damattan yolda para alınması,
- Gelin evinde gelini almaya gelenler için masa donatılması, bazen de ikonlar eşliğinde ebeveynlerin hayır dualarının alınması,
- Gelin ve damadın kurdele ve ziller ile süslenmiş arabalar ile nikâh dairesine konvoy halinde gitmeleri,
- Gelin ve damadın nikâhta birbirlerine yüzük takmaları,
- Damadın gelini misafirler önünde öpmesi,
- Sovyetler döneminde olduğu gibi gelin ve damada evlilik cüzdanı verilmesi,
- Gelin ve damadın üzerine nikâh salonundan çıkış esnasında farklı tohumlar, para ve şeker serpilmesi ve çıkışta tabak veya benzeri bir kabın şans getirmesi için kırılması,
- Gelin ve damadın nikâhtan sonra düğün konvoyu ile şehir içinde tur atmaları,
- Gelin ve damadın süslenmiş at arabaları ile tur atmaları,

- Gelin ve damadın nikâhtan sonra düğün için restorana gidip misafirler ile birlikte düğün merasimini kutlamaları,

- Damadın ebeveynlerinin gelin ve damadı düğün salonunun önünde ekmek ve tuz ile karşılamaları,

- Gelin ve damadın üzerine düğün salonuna giriş esnasında farklı tohumlar, para, çiçek yaprakları ve şeker serpilmesi,

- Gelin ve damadın göğü güvercin salmaları,

- Gelin ve damat onuruna havai fişekler atılması,

- Gelin ve damadın düğünlerinde halk geleneklerinde bulunan folklorik öğeler kullanması,

- Gelin ve damadın akraba ve misafirlerinin belli bir düzene göre düğün salonunda oturtulması,

- Gelin ve damadın düğün esnasında ebeveynlerine ve yakın akrabalarına hediyeler vermesi,

- Misafirlerin gelin ve damada hediyeler vermesi,

- Düğün eğlencesinin bitmesi ile ebeveynlerin gelin ve damadı düğün gezisine yani balayına göndermesi,

- Gelin ve damadın düğün için hazırlanan pastayı ebeveynlerine ve misafirlere ikram etmeleri.

Günümüz Rus düğünlerinde uygulanan yeni gelenekler:

- Gelin tamamen beyaz veya isteğe göre farklı renklerde gelinlik giymekte,

- Ebeveynler isteğe bağlı olarak bazen nikâh törenine katılmakta, bazen ise katılmamaktadırlar,

- Nikâhta şahitlerin olması, ancak bu şahitlerin nikâh defterini imzalamaları gerekmemektedir,

Düğün eğlencesi esnasında halk geleneklerinden izlerde görülmektedir, örneğin gelinin masadan kaldırılabilmesi için damat ve şahitlerden para istenir veya gelinin ayakkabısının verilmesi için yine damat ve şahitlerden para talep edilmesi,

Şahitler düğün eğlencesi esnasında ellerinde tepsi ile salonu gezerle ve bu esnada davetliler ise zarf içerisinde hazırladıkları paraları tepsiye koyarlar,

Damat düğün esnasında gelinin bacağındaki (jartiyerindeki) bağı çıkarıp kalabalığa atar, bağı kim yakalar ise yakında onunda düğünü olacağı anlamına gelir. Gelin ise düğün esnasında elindeki buketi arkasını dönüp kızlar atar ve bu ise buketi yakalayan kızın ise bir sonraki gelin olacağı anlamına gelir.

Düğün bitiminde gelin ve damat gökyüzüne uçan balonları bırakırlar,

Günümüzde gelin ve damat genellikle nikâh günü veya nikâhtan sonraki gün düğün eğlencesi tertip etmektedirler, bazen ise birkaç yıl sonra bu eğlenceyi düzenlemektedirler,

Gelin ve damat genellikle düzenli olarak evlilik yıldönümlerini kutlamaktadırlar,

Modern aileler arasında düğün yıldönümünü kutlamak neredeyse adet haline gelmiştir. 1980-1990'lı yıllarda gümüş ve attın düğün kutlamaları moda iken günümüzde modern aileler her yıl dönümünü kutlamaya çalışmaktadırlar. Bu kutlamalar için ise kendine has kutlama listesi ve düğün adı bulunmaktadır (Lin, 2002, s.237).

İlk düğün organizasyonuna (Yeşil Düğün) denir. Bu düğün nikâhın kıyıldığı gün yapılan düğündür, bu düğünde yaşananlar tüm hayat boyu çiftlerin hafızasına yer eder.

Bir yıl sonraki yapılan yıldönümü kutlamasına (Basma-Pazen Düğünü) denir. İlk yıldönümünü kutlayan çiftler birbirlerine basmadan dikilmiş pamuklu kıyafetler hediye ederler.

Evlilikten sonraki ikinci yıla (Kâğıt Düğünü) denir. Evliliklerinin ikinci yıldönümünde çiftlere kâğıttan yapılmış hediyeler veya iki zarf içerisinde kâğıt para hediye edilir.

Evlilikten sonraki üçüncü yıla (Deri Düğünü) denir. Bu yıldönümünde eşler birbirlerine deriden eşyalar hediye ederler.

Evlilikten sonraki beşinci yıla (Ahşap Düğünü) denir. Bu yıldönümünde eşler birbirlerine ahşaptan işlemeli eşyalar hediye ederler.

Evlilikten sonraki yedinci yıla (Bakır Düğünü) denir. Bu yıldönümünde eşler birbirlerine ileride yaşayacakları uzun yıllar olması dileği ile bakırdan madeni para verirler.

Evlilikten sonraki onuncu yıla (Gül Düğünü) denir. Bu yıldönümünde çiftlere kırmızı gül hediye ederler.

Evlilikten sonraki on ikinci yıla (Nikel Düğünü) denir. Bu yıldönümünde eşlere evliliğinizin parlaklığı daim olsun bu parlaklığı unutmayın diye tavsiyede bulunulur.

Evlilikten sonraki on beşinci yıla (Kristal Düğün) denir. Bu yıldönümünde eşlere aralarındaki ilişkinin bir kristal kadar berrak ve şeffaf olmasını hatırlatmak amacı ile cam objeler hediye edilir.

Evlilikten sonraki yirminci yıla (Porselen Düğünü) denir. Bu yıldönümünde eve gelen misafirlere yeni alınmış porselenlerde ikramda bulunurlar, bu ise ne eski yemek takımımız ne de kötü hatıramız kalmadı anlamına gelir.

Evlilikten sonraki yirmi beşinci yıla (Gümüş Düğün) denir. Bu yıldönümünde gelinler için çiçeklerden yapılan tacın yerine gümüşten taç hediye edilir, altın yüzüğün yanına ise gümüş yüzük takılır.

Evlilikten sonraki otuzuncu yıla (İnci Düğünü) denir. Bu yıldönümünde hanıma inciden yapılmış kolye hediye edilir.

Evlilikten sonraki otuz beşinci yıla (Keten Düğünü) denir. Bu yıldönümünde çiftlere sessizliğin ve huzurun sembolü olarak işlemeli keten örtü hediye edilir.

Evlilikten sonraki kırkıncı yıla (Rubin Düğünü) denir. Bu yıldönümünde hediye edilecek olan yüzükte aşkın ve ateşin sembolü olan rubin taşlar bulunur.

Evlilikten sonraki kırk beşinci yıla (Safir Düğünü) denir. Bu yıldönümünde eşler birbirlerine safir veya turmalin taşlı hediyeler verirler.

Evlilikten sonraki ellinci yıla (Altın Düğün) denir. Bu yıldönümünde eşler eski altın yüzüklerini yenileri ile değiştirirler çünkü artık altın eskimiş ve yarım asır içinde onları taşıyan parmaklar da değişime uğramıştır.

Evlilikten sonraki elli beşinci yıla (Zümrüt Düğünü) denir. Bu yıldönümünde akrabaları evli çiftte zümrüt taşı ile süslenmiş hediyeler verirler.

Evlilikten sonraki altmışıncı yıla (Pırlanta Düğünü) denir. Bu yıldönümünde akrabaları evli çiftte pırlantalı ve altınlı ziynet eşyaları hediye ederler.

Evlilikten sonraki altmış beşinci yıla (Taş Düğünü) denir. Bu yıldönümü hiçbir şeyin bu birlikteliği bozamayacağı anlamına gelir.

Evlilikten sonraki yetmişinci yıla (Bereket Düğünü) denir.

Evlilikten sonraki yetmiş beşinci yıla (Taç Düğünü) denir (Lin, 2002, s.237).

Modern Rus düğünleri içerikleri bakımından karmaşık bir yapıya sahiptir. Çünkü düğün törenleri hem eskiden gelen adetleri hem de günümüz geleneklerini içerisinde barındırır. Eski düğün adetleri günümüzde birkaç yüzyıl önceki uygulamalarından biraz farklı olarak düğün törenlerine yansımaktadırlar. Eski adetlerin günümüzdeki yansımaları her ne kadar değişmiş olsa da adları ve içerdiği anlamlar aynı kalmıştır. Görücü gitme (arabuluculuk) – günümüzde damat adayı kızın ebeveynlerine evlenme isteğini direkt olarak söyleyip onların müsaadesini istemektedir. Nişan (söz kesme) – günümüzde evlenecek olan çiftler için düzenlenen gecede gençlerin nişanları yapıp sözlerinin kesildiği davetlilere bildirilir. Gelin ve damadın bekârlığa veda partileri – ayrı ayrı düzenlenen bu gecede gelin kendi arkadaşları damat ta kendi arkadaşları ile eğlenir. Düğün hazırlığı – bu süreçte gelinin alınmasında düğün eğlencesine kadar geçen süreçte davetiyeler gönderilir, düğün kıyafetleri seçilip satın alınır, düğün salonu organize edilir ve düğün akışı belirlenir (Leontyeva, 2019, ss.156-159).

Günümüz Rus düğün törenlerini insanlar eskiden olduğu gibi çok davetli katılımı ile gösterişli bir şekilde kutlamaya özen göstermektedirler. Gelin için düzenlenen bekârlığa veda partisinde eskiden olduğu gibi gelinin ağlatılması günümüzde pekte görülmeyen bir durum olsa da eskiden beri gelinin giyeceği düğün ve eğlence kıyafetlerine çok önem verilmektedir. Eskiden olduğu gibi günümüzde de nikâh salonuna süslenmiş arabalardan oluşan düğün konvoyu ile gidilmektedir. Eski düğünlerdeki unvanların bazıları günümüzde de ufak değişiklikler ile hala kullanılmaktadır, örneğin eskinin sağdıç ve nedimelerinin yerini günümüzde şahitler almıştır. Birçok kişi günümüz düğünlerinde gerekli yerlere müzisyen eşliğinde

gidilmesinin olmazsa olamazlardan olduğunu söylemektedir ve en azından akordeon çalan bir müzisyen çiftlere ve konvoyu eşlik etmektedir. Günümüz düğün törenlerinde birçok yeni adet uygulanmaktadır. Bu adetler bazen düğün organizasyonu yapan profesyonel ekip tarafından uydurulduktan sonra halk tarafından benimsenip düğünden düğüne aktarılmaktadır. Günümüzde uygulanan en popüler adetlerden birisi genç çifte gönderilen ilginç ve komik tebrik mesajlarının genç çifte okutulması olmuştur. Düğünlerde uygulanan ve çok sevilen yeni adetlerden biriside damadın güzel söz ve iltifat haznesini kontrol eden oyun olmuştur. Bu oyunda bir elmaya kibrit çöpleri saplanmakta ve damat bu çöpleri tek tek çıkartarak her çıkarttığı çöp ile beraber geline ya güzel bir söz söylemeli ya da iltifat etmelidir. Bu âdetin başka bir uygulaması ise şu şekilde yapılmaktadır; geline kurdeleler bağlanır ve damat evlerine girmeden önce kapı önünde bu kurdeleleri tek tek keserek her defasında geline iltifatta bulunur. Düğün günü gelinin veya ayakkabısının çalınması ve bunun karşılığında damattan para istenmesi, gelinin elindeki bukete bekâr kızlara atması gibi uygulamalar günümüzdeki tüm modern düğünler için ortak kullanılan geleneklerden olmuşlardır (Leontyeva, 2019, ss.156-159).

SONUÇ

Eski Rus düğünleri Rus yaşam kültürünün en karmaşık yapılarından birisi idi. Bu kültürel yapı içerisinde sosyal ilişkilerin, aile kurumunun, inancın, sözlü edebi dilin, maddi kültürün birçok ögesini içinde barındırmaktaydı. Düğün kültürü ve gelenekleri uzak ve yakın geçmişten birçok uygulamayı birleştirmekteydi. Yeni uygulama ve gelenekler her ne kadar devlet ve kilise tarafından düğün geleneklerine dâhil edilmeye çalışılsa da bunların halk tarafından kabullenilmesi çokta kolay olmamıştır.

XX. yüzyılın başlarına kadar Rus düğün törenlerinin iki temel bölüme ayrıldığı görülmektedir; Kilisede kıyılan dini nikâh ve kökenleri çok eskiye dayanan gelenekleri de içerisinde barındıran düğün eğlencesi. Bu iki temel bölüm uzun yıllar kendi aralarında bir çatışma içerisinde bulunmuşlardır. Ortodoks kilisesi ve devlet resmi olarak sadece kilise nikâhını kabul etmiştir. Serfler ve sade halkın gözünde ise eğer evlilik sadece dini nikâh ile yapılmış ise evliliğin tam manası ile yerine getirilmediği kaygısı bulunmakta idi.

Düğünlerde halk için önemli yeri bulunan törenler çiftlerin evliliğinde yerine getirilmemiş ise dini nikâhtan sonra çiftleri ayırıp yine düğün geleneklerine uygun kutlamalar yaparak gençleri evlendirirlerdi.

Halkın kendi düğün geleneklerine olan bu bağımlılığı muhtemelen çarların bile kendi düğün törenlerinde kilise nikâhı ile birlikte eski gelenekleri uygulama gerekliliğini doğurmuştur.

XVI. yüzyılda devlet ve ruhani idari birimleri halkı daha iyi kontrol altında tutabilmek için halk hayatında ve kültüründe köklü değişikliklere gidildiği, yeni kanunların hazırlandığı bir dönem olmuştur. Bu kanunlardan bir tanesi ise “Damastroy – Ev yapısı” denilen kanundur; adı geçen bu kanunda farklı gelir seviyelerindeki şehir ailelerinin uygulayacağı düğün törenleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

Kültürel yapının her alanında olduğu gibi düğün gelenekleri de tarihi gelişim esnasında değişime uğramıştır. Sosyoekonomik değişimlerin getirdiği baskı ile halk yaşamında yer etmiş birçok gelenek değişime uğramıştır. Zamanının saray düğünleri bu değişimlerin de etkisi ile daha lüks, daha parlak ve Avrupalı bir görünüme sahip olmuştur. Saray düğünlerinde hem halk geleneğinde bulunan uygulamalar, hem dini motifler hem de Avrupalı saray uygulamaları bulunmaktaydı. Havai fişekler, balolar, gökyüzüne güvercin salınmasının yanında geçlerin üzerine tohum serpilmesi, ekmek ve tuz ikramı, düğün konvoyu hazırlanması, yeni evli çifte tavuk ikram edilmesi gibi gelenekler saray düğünlerinde uygulanmaya devam eden geleneklerdendi. Bunun yanında o dönem için oldukça yeni olan uygulamalarda bulunmakta idi. Örneğin gençler evlenmeden önce buluşabiliyorlardı, aşk evlilikleri yapılmaya başlanıyordu ve ebeveynlerin dini nikâh esnasında kilisede bulunmaları yasaktı. Dini nikâhın yeri önem kazanmaya başlamış ve nikâhtan sonra ise düğün ziyafeti düzenlenmeye devam edilmişti.

XVIII. yüzyılda düğün törenlerindeki bu lüks yavaş yavaş sönmeye başlamıştır. Petro reformları denilen reformlar halkın yaşam stilini değiştirmiş olsa bile serf toplumuna ait düğün gelenekleri eskideki içeriğine uygun olarak yaşanmaya devam etmiştir.

XIX. yüzyıldaki sosyoekonomik gelişim sürecinde Rusya'daki şehir ve köyler arasındaki tezatlıklar da artmıştır. Tüm bu tezatlıklar ve değişimler de şüphesiz ki düğün törenlerinde yansımalarını bulmuştur. Şehirlerin tarihi gelişim sürecinde bir taraftan kendi gelenek ve görenekleri oluşurken diğer taraftan da halk düğün gelenekleri şehir ahalisinin yapısına göre uyarlanıp kullanılmaya devam etmiştir. Halk düğün geleneklerindeki çeşitli uygulamaların yanında şehir ahalisinin tüm sosyal tabakaları için kullanılan ortak uygulamaları olduğu da göze çarpmaktadır. Düğün törenlerinde uygulanan bu gelenekler arasında arabuluculuk, gelin bakma, düğün anlaşması, çay ikramının yapıldığı düğün öncesi oturma, nikâh kıyılacağı gün araçlar ile geline hediye sandığı gönderilmesi, gelin ve damadın ayrı arabalarda nikâh yerine gidip nikâhtan sonra damadın arabası ile beraber dönülmesi, nikâh alanından konvoyu kadar olan yere çiçek ve gül yapraklarının serpilmesi, nikâhtan sonra düğün konvoyunun süslenmesi, şehrin önemli sokaklarından düğün konvoyu ile üç defa geçilmesi, evli çiftin müzisyenler eşliğinde karşılanması, düğün eğlencesinden sonra ziyaret haftası geleneği

gereği gençlerin yakın akrabalarını ziyaret etmesi ve bu ziyaretlerde gençlere hediyeler verilmesi gibi gelenekler bulunmaktaydı. Düğün törenlerinde uygulanan tüm bu gelenekler her ne kadar zaman içerisinde değişime uğrayıp ilk anlamları kaybetmeye başlasalar bile halkın yaşamını, manevi değerlerini, aile değerlerini ifade eden geleneklerdi.

Toplumun sosyal yapısındaki değişimlere bağlı olarak tüm şehir halkının uyduğu genel şehir düğün geleneklerinin yanında sadece bazı kesimlerin uyguladığı düğün gelenekleri de bulunmaktaydı. Örneğin sadece tüccar ailelerin düğünlerinde görülen “yatak takımı” konvoyu denilen konvoy oluşturulurdu, bu konvoyda bulunan eşyalar için tam bir liste oluşturulur ve konvoydaki eşyalar ailenin maddi refahını dışarıya yansıtırdu.

Zanaatkârlar, işçiler ve küçük esnafların düğün törenlerindeki çeyiz listesi yazılı değil sözlü olarak belirlenirdi. Çeyiz konusundaki anlaşmalar düğün anlaşması esnasında karara bağlanırdı. Toplumun bu tabakası arasında yapılan düğünlerdeki çeyiz listesinin sözlü yapılmasının sebebini bu tabakadaki insanların okuma yazma oranındaki düşüklüğün yanı sıra çeyizde yer alan eşyaların az olması da oluşturmaktaydı. Toplumun bu tabakasının çeyizlerinde tüccar ve soylu ailelerinin çeyiz listesinde bulunan gelinin el işlerinin yanı sıra satın alınan elbiseler, şehir yaşamına uygun mobilyalar, aynalar ve gramofon gibi eşyalar bulunmamaktaydı.

XIX. yüzyılın sonuna doğru şehrin fakir ailelerinin düzenlediği düğün törenlerinin şölen kısmında genelde “Çastuşki” denilen halk türküleri söylenirdi. Bu türküler genelde danslar ve akordeon eşliğinde ifa edilirdi.

Azınlığı oluşturan zengin tüccarların düğünlerinde genellikle Avrupalı ve Rus bestekârların lirik şarkıları ve müzikleri çalınırdı. Gitar eşliğinde solo ifa edilen şarkılar bu düğünlerde oldukça popülerdi. Saray eşrafı, yüksek mevki sahipleri ve yönetimde sözü olan zengin tüccarların düğünlerinde misafirlerin masalarda otururken şarkı söylemeleri kabul görmezdi. Şarkı ve danslar için belirli bir zaman ve mekân ayarlanırdı. Profesyonel sanatçıların katılımı ile düğün konserleri organize edilirdi.

Bu örneklerden de anlaşıldığı üzere zengin üst tabaka insanların düzenlediği düğünler ve sade halkın düğünleri arasında müzik ve şarkılar arasında ortak noktalar

bulunmamaktadır. Zengin düğünlerindeki müzik elit yapının gelişmesi ve Avrupai kültürün benimsenmesi ile gelişmiş ve Rus geleneklerinden uzaklaşmıştır.

Düğün törenlerinde uygulanan ve batıl inançları yansıtan geleneklere oldukça uzun süre bağlı kalınmıştır. Gençler için zamanının imkânlarına göre ahşap kulübenin yan odasında saman üzerine yatak hazırlanması, yataklarının başlarına içi tohum dolu kâse konulması ve gençlerin üzerine şerbetçi otu tohumu serpilmesi gibi bazı gelenekler her ne kadar XIX. yüzyılın başlarına doğru tamamen kaybolsa bile yeni gelenekler düğün törenlerine girmeye ve uygulanmaya devam etmiştir. Yeni gelenekler kendi zamanının kadınları, erkekleri ve ebeveynlerinin evlilik, aile kurumu üzerindeki rolünü belirlemekteydi.

Kültürel ve maddi refah seviyelerine bakmaksızın toplumun her kesiminde gençlerin el ele tutuşmaları, gençlere yemek ikramı, gençlerin ortak kâsedan birer yudum şarap içmeleri, birbirlerine yüzük takmaları ve davetliler önünde damadın gelini öpmesi gibi gelenekler herkesin uyduğu gelenekler olarak kalmıştır.

Şehir düğünlerinde yeni kurulan ailenin maddi refah içerisinde ve bol çocuklu olarak yaşamalarına yönelik geleneklerde önemli yer tutmuştur. Yalnız eski geleneklerden farklı olarak yeni geleneklerde gençlerin üzerine şerbetçi otu ve diğer tohumlar yerine nikâhtan dönen çiftin üzerine damadın annesi ve davetliler tarafından bozuk para serpilmeye başlanmıştır. Serpilen bu paralar oldukça iyi bir miktara ulaşabiliyordu ve bu paralar toplanıp yeni evli çifte verilmekteydi. Tüccar ailelerinin düğünlerinde gençlerin üzerine para atılması zamanla itibar göstergesi haline gelmiştir. Düğüne katılan her davetli gelin ve damadın yanında bir erkek çocuğu tarafından tutulan tepsiye bir önceki misafirin bıraktığından daha fazla para bırakmaya gayret göstermekteydi.

XIX. ve XX. yüzyıllarda şehir halkı tarafında düzenlenen düğün törenlerinde tüccar aileleri arasında gençlerin yataklarının altına çok çocukları olması dileği ile kaynamış veya tahtadan yapılmış yumurta konulması da çok uygulanan geleneklerdendi. Konulan bu yumurtanın gelenek üzere üç gün yatak altında kalması gerekmekteydi. Dördüncü gün gelin eğer yumurta ahşaptan yapılan bir yumurta ise geceliğini katlayıp arasına bu yumurtayı koyarak eşyaları arasında saklardı, eğer kaynamış yumurta ise yumurtayı doğrayıp kanatlı hayvanlara yem yapardı.

Bu gelenek toplumun yumurtayı doğum ve hayatın yenilenmesi sembolü olarak gördüğünü gösteren bir uygulama idi. Yaygın olan bir halk inanışına göre de tavuk ta yumurtada olduğu gibi doğumu olumlu yönde etkilen mistik bir özelliğe sahipti. XIX. yüzyılın sonunda dahi fakir şehir halkı arasında evlenen gençlere düğün gecesi tavuk yedirme âdeti devam etmiştir. Tavuk etini yiyen gençlerin tavuğun üretkenlik özelliğine sahip olacağı inancı bulunmaktaydı. İleriki dönemlerde düğün masasına tavuk veya kanatlı hayvan eti getirilmesinin temelinde de bu yatmaktaydı. Serfler ve şehir halkının hazırladığı çeyizinin içeriğinde canlı tavuk getirilmesi de oldukça yaygın görülen bir adetti.

Düğün gelenekleri arasında “masa etrafında dönme” âdeti vardı. Arabuluculuk, gelin bakma ve düğün sözleşmesi gibi adetlerin sonunda her şey yolunda gitmiş ise bu geleneklere iştirak edenler oturdukları masanın etrafında dönerek başarılı geçen geleneği kutlardı. Bunun başka bir uygulaması ise nikâhtan dönen yeni evli çift damadın evine girdiği zaman evdeki yemek masasının etrafında üç defa dönerlerdi, bu geleneğin çok daha eskiye dayanan bir kökeni vardı. Eskilerde gelinin yeni geldiği ocağa alışması için evin ortasında bulunan tandır veya yemek pişirilen yerin etrafında dönmesi gerekirdi.

Geleneksel serf düğünlerinde nazardan koruyan birçok eşya vardı; bunlar arasında soğan, sarımsak, afyon çiçeği, balık ağı, yün iplik, yaylı iğneler, ziller ve benzeri eşyalar bulunmaktaydı. Bu eşyaların bazıları şehir halkı tarafından da düğünlerde kullanılmaktaydı. Gelini kem gözlerden korumak için düğün elbisesinin astarına iğne takılırdı, düğün eğlencesinin yapılacağı oda kapısının üst menteşesini çapraz bir şekilde iki büyük iğne konulur veya iki çivi çakılırdı. Şehir zanaatkarlarının düğünlerinde göz değmesini önleyecek başka semboller de bulunmaktaydı. Örneğin nikâh kıyafetlerini giyen gelin kendi ilk el işlemesi olan nakışlı kumaşının bir parçasını eteğinin astarına iliştirirdi veya gelinin beline kendisinin öğrenmek için eğirdiği ilk iplik bağlanırdı.

Bazı eşyaların insanın kaderini etkileyebileceği görüşü soylu ve saray eşrafındaki insanlar arasında da kabul görmekteydi. Örneğin farklı tılsımlar saray halkı tarafından da kullanılmaktaydı. Toplumun bu tabakasında nikâh günü gelin annesinin kendisine vermiş olduğu herhangi bir tılsımlı eşyayı tüm gün boyunca yanında

bulundurması gibi bir uygulama bulunmaktaydı. Tütsüler, kolyeler ve mühürlü yüzükler her zaman aile yadigârı olarak kabul edilmekte ve koruyucu gücü olduğu düşünölen bu eşyalar nesilden nesle aktarılmaktaydı. Bu eşyalar arasında aile yadigârı olarak görölen bazen çok değerli takılarda bulunmakta idi. Yalnız bu eşyalar manevi değerlerinden dolayı hiçbir zaman takı eşyası olarak görölmezdi. Bu takıların üstlendiğı görev oldukça genişti bu yüzden aile çok maddi sıkıntılar yaşasa bile bu eşyalar satılmaz veya rehin bırakılmazdı, her ne olursa olsun eşyaların ailede kalmasına özen gösterilirdi.

Şehir ahalisinin haftanın bazı günlerine veya bazı tarihlere yönelik inançları bulunmaktaydı ve bu inançlar düğün törenlerine de yansıtılmıştı. Örneğın Çarşamba ve Cuma günlerinin düğün organizasyonları için uğrusuz olduğu inancı vardı, düğünler bugünlere denk getirilmezdi. Aynı şekilde uğursuz olduğu düşünölen on üç sayısının denk geldiğı ayın on üçünde de düğün yapılmazdı. Ayın diğere tek rakamlı tarihleri için böyle olumsuz bir yaklaşım yoktu. Bunun tam tersine Rus toplumu genel olarak tek rakamlı sayılara önem vermekteydi; örneğın düğün masasına servis edilen yemeklerin, gelin buketindeki çiçeklerin ve hatta düğün konvoyundaki atların sayısının bile çift olmaması gerekirdi. XIX. ve XX. yüzyıllardaki şehir düğün törenlerinin bazı batıl inançları bu şekilde idi.

XX. yüzyılda meydana gelen devrim ile birlikte düğün törenlerini adı bile değışime uğramış, düğün törenlerine “Kızıl Düğün” adı verilmişti. Bu düğün törenlerine zamanının ruh hali de yansımıştı, törenlerde sosyalist sloganların olduğu dövizler ile yöneticilerin resimleri salonları süsler, devrim şarkıları söylenir ve yoldaşların dilekleri seslenirdi.

Gençler arasında “Kamsamol Düğünleri” denilen düğünler çok tercih edilmekteydi. Bu düğünlerde düğün konvoyu olur, alkolsüz düğün eğlenceleri düzenlenir ve yeni evliler tarafında fidan dikilirdi.

1950 – 1960 yıllarında daha çok düzenlen “Kamsamol Düğünleri” denilen düğünler uygulanan yegâne düğün modeli olmamakla birlikte çok geniş misafir katılımı ile gerçekleştirilen düğünlerdi. Bu düğünler yeni evlenen gençlerde topluma ve evliliğere karşı bir sorumluluk hissi uyandırmakta ve sağlam aile temelleri oluşturmaktaydı.

XX. yüzyılın seksenli yıllarında ekmek ve tuz ikramı, gelin konvoyu düzenlenmesi, gelinin satın alınması, düğün eğlenceleri ve düğün şarkıları gibi adetler

geri dönmeye başlamıştır. Komünist partisinin ve sosyalist sistemin getirdiği ciddi düğün törenleri yerlerini yavaş yavaş eğlencelerin olduğu ve halk geleneklerini içinde barındıran düğün törenlerine bırakmaya başlamıştır.

XX. yüzyılın sonlarında bazı eski düğün gelenek ve şarkılarının korunması ve yeniden düğün törenleri ile canlanması sosyalist yönetim sisteminde aile değerlerini içeren düğün şarkılarının olmamasının bir kanıtıdır. Bunun yanında zamanının ahlaki gereklerini içeren modern düğün seremonileri ile yeni düğün gelenekleri oluşturulmaya çalışılmıştır. Oluşturulmaya çalışılan bu yeni geleneklerde insanların sosyoekonomik yaşam standartları da büyük rol oynamıştır.

XXI. yüzyıl gençlerinin ise eski gelenekleri süzgeçten geçirip kendi zamanlarının ruhuna uygun modern gelenekler bulması gerekmiştir. Bu gelenekler düğün törenlerinin akışına yenilikler eklemiş ve aile içi ilişkilerin güçlenmesini sağlamıştır. 22 Ekim 1997 yılında kabul edilen vatandaşlık işleri kanununda devletin kıydığı resmi nikâhın vatandaşlara tanıdığı haklar ve faydaları kaleme alınmıştır. Bu resmi kanunlarda elbette ki yapılacak düğün törenleri ve gelenekleri konusunda bir talimat veya yönerge bulunmamaktadır. Bu yüzden halk eski düğün adetlerinin yeni adetler ile harmanlandığı ve günümüzün değerlerini içeren düğün törenleri düzenlemektedir.

Günümüzde konusunun uzmanları ve aynı zamanda birçok kültür ve folklor araştırmacısının sayesinde Rus düğün törenlerine eski halk geleneklerinden uygulamaların geri döndüğünü görmekteyiz. Zamanımız her ne kadar yeni gelenekleri yaratsa da Rus düğün geleneklerindeki bu değişim eski geleneklerin temelinde ve eski geleneklerde kopmadan gerçekleşmektedir. Düğün törenlerindeki yeni adetleri eskileri ile harmanlayıp yeni ve güzel uygulamalar ortaya çıkarmak hiç şüphesiz ki modern Rus halkının sorumluluğunda bulunmaktadır.

Günümüz Rus halkının uygulamasında değişikliğe gittiği bazı eski geleneklere bakacak olursak gençlere yapılan ekme ve tuz ikramının artık düğün eğlencesinin yapılacağı düğün salonunun önünde gençleri karşılayan damadın ebeveynleri tarafından yapıldığını görmekteyiz.

Gençlerin birer yudum olarak içtiği şarap ikramını gelinin ebeveynleri yapmakta ve sonrasında gençler şarap kâsesini mutluluk getirmesi için kırmaktadırlar. Gökyüzüne

güvercin salınması, uçan balonlar bırakılması ve gençlerin tebrik edilmesi alkışlar eşliğinde yapılmaktadır. Gelin ve damat misafirlerin oturma düzenini kendileri ayarlayıp düğün esnasında misafirlere hatıra kalacak hediyeler vermekteler.

Damadın geline hediyeler vermesi eski dönemde düğün günü sabahı geline hediye sandığı gönderme geleneğini yansıtmaktadır. Günümüzde damat geline değerli takılar, pelüş oyuncaklar ve pastalar hediye etmektedir.

Yeni evli çifte arkadaşları tarafından sembolik olarak “Aile Mutluluğu Anahtarı” verilmesi de gelenek haline gelmiştir. Aile reisi olan damada kristal anahtar, aile ocağının koruyucusu olan geline ise şekerler ve altın anahtar verilmektedir.

Eskiden beri uygulanan gelin ve damadın içtikleri şarap kâsesini kırmaları sonucu etrafa saçılan parçalar ne kadar çok olur ise genç çiftin o kadar çok çocuğu ve kurdukları ailenin de bir o kadar çok misafiri olacağı anlamına gelmektedir. Damat ve gelinin önünde düğün esnasında yakılan dekoratif mumlar önünde gençler birbirlerine bağlılık yemini etmektedir. Gelin ve damadın ebeveynleri birbirlerinin önünde üç kez eğilip öpüştükten sonra çocuklarına karşı anlayışlı davranacakları konusunda birbirlerine söz verirler.

Genel olarak bakıldığında eski düğün adetlerinin tamamen kaybolmadığını görmekteyiz. Eski halk düğün geleneklerini inceleyerek günümüzde organize edilen düğün ve nikâh törenlerine uyarlayan düğün organizatörleri sayesinde günümüz düğün törenlerine renk katılmakta ve aynı zamanda gençlerin düğün adetlerini unutmayıp insanların geleneklerine sahip çıkmasını sağlamaktadır.

Tüm bu gelenekselliklere bağlı kalmakla beraber günümüz gençliği düğün törenlerine heyecan katmak için nikâhlarını nikâh salonları yerine paraşütlerle atlayıp havada, vapurda, eski bir malikânede, müzede veya benzeri yerlerde de kıydırmaktadırlar. Günümüz gençliği bazen nikâh salonlarında kıyılan resmi nikâhın kıyılmasını istememektedirler. Gençler resmi nikâhın kendi isteklerine göre organize edilmesini veya nikâh esnasında okunan resmi metnin değiştirilmesini isterlerse de kanunlar gereği buna müsaade edilmemektedir.

Günümüz düğün törenlerinde “Rus Düğünü” yapmak diye bir kavram yer etmiştir. Bu kavrama göre düğünü yöneten şahıs veya yeni evli çift eski Rus düğün

kıyafetleri giyerek eski zamanın geleneklerine göre düğünü organize etmektedirler. Bu tür uygulamaların da modern düğün törenlerine ayrı bir renk kattığı görülmektedir.

Gençlerin kendi öngörülerine göre düğün ve nikâh organizasyonu yapmaları da günümüz Rus gençlerinin kendi başlarına düşünüp karar verebilen bireyler haline geldiklerinin bir kanıtı olmuştur. Tüm bu değişimlerin yanında Sovyetler Birliği döneminde uygulanan düğün ve nikâh törenlerinin de yeni kurulan devlet sistemi ve aile kurumu hakkında çıkarılan yasalar sayesinde değişime uğradığı görülmektedir. Bu değişimler sayesinde Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Biriminde çalışan devlet görevlileri dahi düğün ve nikâh işlemlerinin daha eğlenceli geçmesi için yeni uygulamaları devreye sokmuşlardır.

Yeni düğün geleneklerinin eskileri ile uyum içerisinde uygulanabilmesi ve günümüz toplumu tarafından kabullenilmesinin hiç şüphesiz ki bu tip uygulamaların Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Biriminin yaptığı resmi uygulamalar temelinde daha kolay olarak toplum hayatına girdiği görülmektedir. Elbette ki resmi nikâhın kısıldığı yani Vatandaşlık Kayıt İşlemleri Biriminin salonları düğün merasiminde önemli yer tutmaktadır. Bu salonların ve salon binalarının eskiyi andıran saray binalarına ve salonlarına benzemesi eski ve yeni adetlerin uyum içerisinde yapılmasına imkân sağlamaktadır.

Düğün merasimlerinin “Düğün Parkı” denilen ve içerisinde düğün salonları ile birlikte gençlerin resmi nikâhtan sonra uğrayıp maneviyatlarını da tatmin edebilecekleri kilisenin de bulunduğu düğün alanlarında yapılması herkese daha cazip gelmektedir. Bu düğün alanlarında düğün konvoyları organize edilmekte, gençlerin gezip ziyaret edebileceği âşıklar çeşmesi veya âşıklar gölü, düğün anlaşması ve el sıkışmasının yapılacağı mekânlar, bekârlığa veda eğlencelerinin düzenleneceği salonlar bulunmakta ve üç at koşulmuş at arabaları ile geziler düzenlenmektedir.

Günümüz düğün merasimlerinde dini kilse nikâhına sosyokültürel alandan bakılması gerekmektedir. Gençler ve ebeveynleri dini nikâhları kendi manevi doyumlarını sağlamak ve aynı zamanda ailenin sağlam temeller üzerine kurulmasını sağlayabilmek için tercih etmektedirler. Yalnız günümüzde kısılan dini nikâhlar ve nikâh törenleri her zaman Ortodoks kilisesinin taleplerini karşılamamaktadır.

Geçmişten günümüze kadar düzenlenen Rus düğün törenlerinde gelin, damat, ebeveynler ve toplum için derin anlam içeren gelenekler yer almaktaydı. Nikâh kıyılan yere serilen halının üstüne eşlerden ilk kimin basacağı, ikram edilen ekmekten ilk parçayı kimin koparacağı, damadın gelini kucakta eve taşıyarak kapının eşliğinden geçmesi gibi uygulamaların hepsi derin almam içermekteydi. Toplum hayatındaki tüm değişim ve modernleşmeye rağmen Rus toplumu günümüzde de kurulan yeni ailenin ve yeni evlilerin mutluluklarını etkilediğini düşündükleri birçok batıl inanca inanmakta ve bu batıl inançlara dikkat etmektedirler.

Gegel'in oldukça doğru bir tespiti bulunmaktadır: "Farklı cinsiyetlere ait iki kişinin birlikteliğini sağlayan evlilik sadece gerçek bir birlikteliğin ve vatandaşların arasında sağlanan anlaşmanın kanıtı değildir aynı zamanda karşılıklı sevgi ve güvenin temelinde iki şahsı tek bir vücut olarak birleştiren bir olgudur."Demistir (Gegel, 1973, s.49).

КАУНАКÇA

- Adrianova-Peretts, V.P. (1950). *Povest vremennih let*, Moskova-Leningrad, T.1, ss.14,15,92,107 [Адрианова-Перетц, В.П. (1950). *Повесть временных лет*, М.-Л, Т.1., с.14,15,92,107]
- Akalın, H.A. (2011). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.2070
- Artsihovski, A.V. (1944). *Drevneruskaya miniatyura kak istaricheski istochnik*, Moskova, 103-134. [Арциховский, А.В. (1944). *Древнерусская миниатюра как исторический источник*. М., 103,134.]
- Bazelyevich, K.V. (1952). *Vneshnaya palitika russkava tsentralizirovannaya, gasudarstva ftaraya palavina XV. veka*, Moskova, s.342 [Базелевич, К.В. (1952). *Внешняя политика русского централизованного государства, вторая половина XV века*. М., s.342]
- Belkova, G. Y. (1985). *Shtobi pomnilas dolga i radasna*, Moskova, s.77. [Белкова, Г.Е. (1985) *Чтобы помнилось долго и радостно*, М, С.77]
- Brikner, A. (1991). *İstoriya Yekaterini Ftaroу, Savremennik*, с.1, s.9. [Брикнер, А. (1991) *История Екатерины Второй*, Современник, Т. 1. С.9.]
- Brudnaya, L.İ. & Guryevich Z.M. (1996). *Entsiklopediya abryadov i abıchayev*, Moskova, s.370. [Брудная Л.И. Гуревич З.М. (1996). *Энциклопедия обрядов и обычаев*, М. С.370.]
- Butarov, A.V. (2012). *Dastapamyatnaya svadba karlikov, neizvestniy aftor, apisaniye Sankt-Peterburga 1710-1711 gg.*, İstoričeskaya biblioteka, Russki bit v vaspaminaniyah savremennikov XVIII v., St.Petersburg, 707s. [Буторов, А.В. (2012). *Достопамятная свадьба карликов, неизвестный автор, Описание Санкт-Петербурга 1710-1711 гг.*, Историческая библиотека, Русский быт в воспоминаниях современников XVIII в., Санкт-Петербург, 707С.]
- Chistova K.İ., Bernshtam T.A (1978). *Ruskiy narodniy svadebniy abryad. İsledovaniya i materialı*, Leningrad, Nauka. 280s. [Чистова К.И., Бернштам Т.А. (1978) *Русский народный свадебный обряд. Исследования и материалы*. Ленинград. Наука, 280с]
- Chirkova N.V. (2017) *Sovremennaya svadba kak satsialnaya i kulturnaya praktika: traditsii inavatsii*, Samara, *Kantsept, Nauchno metadicheskiy elektroniy jurnal*. s1-6 [Чиркова Н.В. (2017), *Современная свадьба как социальная и культурная практика: традиции и инновации*, Самара, *Концепт ,Научно методический электронный журнал*, с1-6]
- Dal, V.İ. (2009). *Paslovitsı russkava naroda, Prosvesheniye*, Moskova, 816s. [Даль, В.И. (2009). *Пословицы русского народа*, Просвящение, Москва, 816с.]
- Dal, V.İ. (1882). *Talkoviy Slavar Jivova Velikaruskava Yazıka*, Moskova, с.4, s.152 [Даль, В.И. (1882). *Толковый словарь живого великорусского языка*, Москва, т.4, с.152]
- Filipov S.A., Nikonorova Y.V.(2015), *Braçniy dagavor. Mejdunarodno-pravavoy opıt, Vesnik saratavskaya gasudarstvenoy akademii №4*, 105s.[Филипов С.А., Никонорова Ю.В (2015), *Брачный договор: международно-правовой опыт*, *Вестник Саратовской государственной академии №4* 105С]

- Gagen-Torn, N.Ī. (1926). Svadba v Salgikovskoy volasti Marshanskava uyezda Tambovkaу guberni v sb. “*Materiali po svadbe smeуna-rodavomu stroуi*”, Moskova, ss.174-175 [Гаген-Торн, Н.И. (1926). Свадьба в Салгыковской волости Моршанского уезда Тамбовской губернии в сб. “*Материалы по свадьбе и семейно-родовому строю*”М., с. 174-175
- Gayleburov, F.P. (1891). Brachniye padarki, *Yuridicheski vestnik*, Moskova, s. 301 [Гайлебуров, Ф.П. (1891). Брачные подарки, *Юридический вестник*. М., с.301]
- Gegel, G.V.F. (1973). *Filasovskaya prapedevtika, Raboti raznih let*, Moskova, с.2, s.49 [Гегель, Г.В.Ф. (1973). *Философская пропедевтика, Работы разных лет*. М, Т.2. С.49.]
- Gerbershteуn, S. (1866). *Zapiski a Maskvii*, St.Petersburg, ss.19-21 [Герберштейн, С. *Записки о Московии*. Спб., с.19-21]
- Glebkin, B.B. (1998). *Ritual v savyetskoy kulture*, Moskova, Yanus, ss.69-74 [Глебкин В. (1998). *Ритуал в советской культуре*, М, Янус, ss.69-74
- Īvanov, Y.P. (1989). *Metkoуe maskovskoye slova*, Moskova, s. 171-172 [Иванов, Е.П.(1989). Меткое московское слово. М., С. 171-172.]
- Jirnova G.V. (1980). *Brak i svadba ruskih garajan v proqlam i nastayaqlam*, Maskva, 149s.[Жирнова Г.В. (1980) *Брак и свадьба русских горожан в прошлом и настоящем*, Москва, Наука. 149с.]
- Jirnova, G.V. (1969). *Russki garadskoy svadebniy abryad kantsa XIX – nach. XX. v., Savyetskaya etnografiya, № 1., ss.49,53* [Жирнова, Г.В. (1969). *Русский городской свадебный обряд конца XIX - нач. XX в., Советская этнография, № 1. С.49,53*]
- Kagarov E.G. (1928). Sastaf i praishajdeniye svadebnoy abryadnasti, Maskva, *Zbornik mūzeуa antropalogii i etnografii*. 44s.[Кагаров Е .Г.(1928) Состав и происхождение свадебной обрядности, Москва, *Сборник музея антропологии и этнографии*, т.VIII., 44с.]
- Karamzin, N.M. (1892). *Īstoriya gasudarstva Rassiyskava*, St.Petersburg, T.2., ss.59-60 [Карамзин, Н.М. (1892). *История государства Российского*, СПб., Т.2., С.59-60.]
- Karпов, G.F. (1866). *Brak Aleksandra Kazimiricha s Yelenoy Īvanovnaу*, Moskova, 14s. [Карпов Г.Ф. (1866). *Брак Александра Казимировича с Еленой Ивановной*, М. 14С.]
- Kaprov, G.F. (1882). *Pamyatniki diplomaticheskikh snasheniy Maskovskava gasudarstva s polskalitovskim gasudarstvom*, St.Petersburg, Ruskava istaricheskava obshestva, t.1, ss.1487-1533, t.35, ss.120,121,122,123,166,168,169 [Карпов, Г.Ф. (1882). *Памятники дипломатических сношений Московского государства с польсколитовским государством*. Сб. Русского исторического общества, Т.1, С.1487-1533, Т.35, С. 120,121,122,123,166,168,169]
- Kostamarov, N.Ī. (1993). *Damashnyaya jizn i nravi velikoruskava naroda*, Moskova, s.209 [Костомаров, Н.И. (1993). *Домашняя жизнь и нравы великорусского народа*. М., С.209.]

- Kotashikhin, G.K. (1859). *A Rassii v tsarstvavanii Alekseya Mihailovicha*, St.Petersburg, izd.2, s.144 [Григорий, Г.К. (1859). *О России в царствовании Алексея Михайловича*, СПб., Изд.2., с.144]
- Kruglov, Y.G. (1989). *Russkiye abryadoviye pensi*, Moskova, Vysshaya Shkola, 319s. [Круглов, Ю.Г. (1989). *Русские обрядовые песни*, М., Высшая школа, 319с.]
- Kukin, M. (1900). *Svadba u velikorussov, Etnograficheskoye abazreniye*, № 3. ss. 82-106 [Кукин М. (1900). *Свадьба у великоруссов, Этнографическое обозрение*, № 3. С. 82-106.]
- Leontyeva T.E. (2019) *Svadba.: savremeniye traditsii i retuali*, Arhangelsk, Imperia, Integratsiya nauk №2, 202s. [Леонтьева Т.Е. (2019), *Свадьба: современные традиции и ритуалы*, Архангельск, империя, Интеграциянаук №2, 202с]
- Lotman, Y.M. (1994). *Besedi o russkoy kulture: bit i traditsii russkava dvyaryanstva, (XVIII-nach. XIX v.)*, St.Petersburg, 399s. [Лотман, Ю.М. (1994). *Беседы о русской культуре: быт и традиции русскогословянства (XVIII - нач.XIX в.)*. СПб, 399С.]
- Lin, V.V. (2002). *Svadba, svadba*, Moskova, s.237 [Линь, В.В. (2002). *Свадьба, свадьба М.*, с237]
- Lorgus, A. & Dudko, M. (1997). *Kniga a tserkvi*, Moskova, s.184 [Лоргус, А. &Дудко М. (1997). *Книга о церкви*, М., с.184]
- Nazaryev, V.N. (1884). *Istoriya adnoy volasti. Ocherki iz jizni privoljkava zakhalustya. Selskaya svadba XIX. v. V Sibirskoy guberni, Vestnik Yevropy*, Sbornik statey, St.Petersburg, T.3., s.113 [Назарьев, В.Н. (1884). *История одной волости. Очерки из жизни приволжского захолустья. Сельская свадьба XIX в. в Симбирской губернии, Вестник Европы, Сборник статей*, Спб., 1884 г. Т.3. С. 113.]
- Maslova G.S. (1984). *Narodnaya adejda v vastochnaslavyanskih traditsionih abıçayah i abryadah XIX- načala XX veka*, Maskva, Nauka. 219s.[Маслова Г.С. (1984) *Народная одежда в восточнославянских традиционных обычаях и обрядах XIX - нач.XX века*, Москва., Наука. 219 с.]
- Minenko, G.N. (2019). *Reformi Petra I. i ih vliyaniye na braki i smeynuyu jizn v dvyaryanskoj i krestyanskoj srede*, Kenerova, Vestnik, ss.150-156 [Миненко, Г.Н. (2019). *Реформы Петра I. и их влияние на брак и семейную жизнь в дворянской и крестьянской среде*, Кемерово, Вестник, s.150-156]
- Novikov, N.İ. (1788). *Drevnyaya rassiyskaya vivliovka, Mnogatomnoye zdaniye drevnerusskih istoricheskikh istochnikov*, Moskova, s.8,11,12,21 [Новиков, Н.И. (1788). *Древняя российская вивлиока, Многотомное здание древнерусских исторических источников*, М., С.8,11,12,21]
- Ojegov, S.İ., Şvedova N.Y. (2005). *Talkoviy Slavar Russkava Yazıka, İTİ Tehnologii*, s.812 [Ожегов, С.И., Шведова, Н.Ю. (2005). *Толковый словарь русского языка*, ИТИ Технологии, С.812]
- Orlik, M.A. (1986). *Savyetskiye traditsii, parzdniki i abryadı, Sbornik statey*, Moskova, ss.320-322 [Орлик, М.А. (1986). *Советские традиции, праздники и обряды, Сборник статей*, М., С.320-322.]

- Ostroumov, N.Ī. (1905). *Svadebniye abichai i abryadi b drevney Rusi, Īstorika-etnograficheski ocherk*, Tula, 72s. [Остроумов, Н.И. (1905). *Свадебные обычаи и обряды в древней Руси. Историко-этнографический очерк*. Тула, 72С.]
- Pankeyev, Ī.A. (1997). *Ot krestinya do paminok*, Moskova, s.95 [Панкеев, И.А. (1997). *От крестин до поминок*, М., С. 95-110]
- Parova, A.N. (1881). *Chteniya v Obshestve istorii i drevnostey rassiyskih pri Maskovskam Universitete*, Moskova, kn.2, s.176 [Попова, А.Н. (1881). *Чтения в Обществе истории и древностей российских при Московском Университете*, М, кн.2., С.176]
- Pavlov, A.S. (1887). *50-ya glava Kormchey knigi, kak istaricheski i praktickeski istochnik russkava barachnava parava*, Moskova [Павлов, А.С. (1887). *50-я глава Кормчей книги, как исторический и практический источник русского брачного права*. М., С.254]
- Prokharov, A.M. (1975). *Balshaya Savyetskaya Entsiklopediya*, Moskova, T.22, s.57 [Прохоров, А. М. (1975). *Большая Советская Энциклопедия*. М, Т.22, с.57]
- Pushkaryova, N.L. (1989). *Jenshini drevney Rusi*, Moskova, 319s. [Пушкарева, Н.Л. *Женщины древней Руси*. М., 319С.]
- Pushkaryova, N.L. (1996). *Jenshini Rasii i Yevropi na paroge Novava vremeni*, Moskova, 301s. [Пушкарева, Н.Л. *Женщины России и Европы на пороге Нового времени*. М., 319С.]
- Romanov, B.A. (1966). *Lyudi i nravi Drevney Rusi*, Moskova, s.68 [Романов, Б. А. (1966). *Люди и нравы Древней Руси*, М., С.68.]
- Roshal, V.M. (2003). *Polnaya entsiklopediya simbolav*, Moskova, ss.44-51 [Рошаль, В.М. (2003). *Полная энциклопедия символов*, М., С.44-51]
- Rudnev V.A.(1974) *Savetskiye abičai i abryadi*: Leningrad: Lenizdat, 154s. [Руднев В.А. (1974) *Советские обычаи и обряды*. Ленинград, Лениздат, 154с.]
- Ryurikov, Y.B. (1987). *Savyet da lyubov*, Moskova, s.57 [Рюриков, Ю.Б.(1987). *Совет да любовь*, М., с.57]
- Sabraniye uzakaneniy Rasiyskaya Savyetskaya Federativnaya Satsialisticheskaya Respublika* (1927). SU RSFSR, № 25. s.165. [Собрание узаконений Российской Советская Федеративная Социалистическая Республика (1927). СУ РСФСР, № 25. с.165]
- Savelyev, A. (1881). *Yuridicheskiye atnasheniya mejdu suprugami ra zakonam i abichayam velikarusskava naroda*, Nijny Novgorad, ss.28-29 [Савельев, А. (1881). *Юридические отношения между супругами по законам и обычаям великорусского народа*, Нижний Новгород, стр.28-29.]
- Semejny kodeks RF.*, Gl.8, s.40 [S - Семейный кодекс РФ. Гл.8,ст.40]
- Semenov, Y.Ī. (1974). *Praishajdeniye braka i semi*, Moskova, Misl, 309s. [Семенов, Ю.И. (1974). *Происхождение брака и семьи*, М., Мысль, 309С.]
- Senin, V.T. (1982). *Damastroy*, Leningrad, Lenizdat, 144s. [Сенин, В.Т. (1992). *Домострой*, Л., Лениздат, 144С.]
- Shepping, D.O. (1997). *Mifi slavyanskava yazichestva*, Moskova, Terra, 240s. [Шеппинг, Д.О. (1997). *Мифы славянского язычества*, М., ТЕРРА, 240с.]

- Solavyev, S.M. (1962). *İstoriya Rassii s drevneyshikh vremyon*, Moskova, kn.7, s.449 [Соловьёв, С.М. (1962). *История России с древнейших времен*, М, Кн.7., С.449.]
- Sorokin V.B. (1979), *Falklor Maskovskoy oblasti*, Maskva, 104s. [Сорокин В.Б (1979), *Фольклор Московской области*, Москва, 104с.]
- Stolin, V.N. (1997). *Universitetski Vestnik Belaruskava Derjajnavna Universiteta, Seriya 3, İstoriya, Filasofiya, Palitalogiya, Satsialogiya, Ekanomika, Prava*. Minsk, 80s. [Сатолин, В. Н. (1997). *Універсітэцкае Вестнік Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Серыя 3, Гісторыя. Філасофія. Паліталогія. Сацыялогія. Эканоміка. Права. Мінск, 80 С.*]
- Sumtsov, N.F. (1886). *K voprosu o vliyaniı grecheskava i rimskava svadebnava rituala na malaruskiyu svadbu*, Kiev, 40s. [Сумцов, Н.Ф. (1886). *К вопросу о влиянии греческого и римского свадебного ритуала на малорусскую свадьбу*, Киев, 40С.]
- Tolstoy, L.N. *Anna Karenina*, (2001). [Türkçesi: (2001), Nesrin Altınova, İstanbul, Engin Yayıncılık, syf. 140-152,]
- Tyumenev, D.G. (1913). *Pamyatnaya kniga Varonejskoı gubernii*, Varonej, ss.20-39 [Тюменев, Д.Г. (1913). *Памятная книга Воронежской губернии*, Воронеж, С.20-39]
- Vishnevskiy A.G.(1992) *Evalyutsiya semyi i semeynaya palitika SSSR*. Maskva, Nauka: 140s. [Вишневский А.Г. (1992) *Эволюция семьи и семейная политика СССР*. Москва, Наука, 140с.]
- Yablakov, İ.N. (2002). *Religiovedeniye: uchebnoye rasobiye i uchebny slavarminimum ra religiovedeniyu*, Moskova, s.468 [Яблоков, И.Н. (2002). *Религиоведение: учебное пособие и учебный словарь-минимум по религиоведению*, М., стр.468]
- Yakıcı, A. (1991). Dügün Kelimesi ve Kültürümüzdeki Yeri, *Milli Folklor Dergisi*, sayı:11, s.33-36
- Yefremova, T.F. (2000). *Talkoviy slavar Yefremovay*, Astel, s.553 [Ефремова, Т. Ф. (2000). *Толковый словарь Ефремовой*, Астель, С.553]
- Yudina N.A. (2001) *Entseklapediya ruskih abıçayev*, Maskva, Veçe. 512s. [Юдина Н.А. (2001). *Энциклопедия русских обычаев*, Вече. 512с.]
- Zabılin, M. (1880). *Ruski narod i yivo abıchai, abryadı, predaniya, suyeveriya i paeziya*, Moskova, 625s. [Забьлин, М. (1880). *Русский народ его обычаи, обряды, предания, суеверия и поэзия* М. 625С.]
- Zapiski imperatritsi Yekaterini* (1990). 1859, Rassiya XVIII. stoletiya, Moskova, ss.85-86 [Записки императрицы Екатерины (1990). 1859, Россия XVIII столетия, М., С.85-86]
- Zorin, N.V. (2004). *Ruski svadebny ritual*, Moskova, Nauka, 248s. [Зорин, Н.В. (2004). *Русский свадебный ритуал*, Москва., Наука, 248 с.]

EKLER

Karavaj –*Каравай*(<https://master-banquetov.ru/banquet/svadebnye-tradiczii-i-primety-svadebnyj-karavaj.html>)

Perepech –*Перепеч*(<https://ru.wikipedia.org/wiki/Перепеч>)

Pryanik –*Пряник*(<https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/honey-cakes-gm123688748-17400873>)

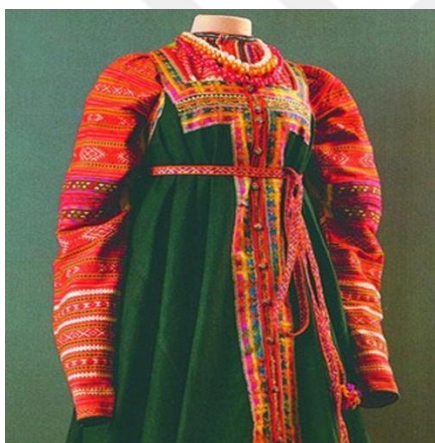

Kika (gelin başlığı) – *Кика* (https://ru.wikipedia.org/wiki/Кика_головной_убор)

Kitaynik (askılı elbise) –

Китайник (<http://amnesia.pavelbers.com/Straniza%20istorii%20Rossii%20%2090.html>)

Kokoshnik (gelin başlığı) – *Кокешник* (<https://dombusin.livejournal.com/125334.html>)

Shamshura(gelin başlığı) - Шамшурa(<http://iamruss.ru/shamshura-headress-peasant-russian-north/>)

Kotı (gelin ayakkabısı) –Коты (<https://museumslov.jimdofree.com/алфавитный-каталог/и-к-л/коты/>)

Günümüz düğün geleneklerinin görsel sıralaması - Сценарий на свадьбу

1. Gelinin temsili olarak satın alınması geleneği- Vyikup –
Выкуп(https://svadba.net.ru/library/365_chem_zamenit_vyikup_nevestyi)

2. Vatandaşlık Kayıt İşleri Biriminde resmi nikâh kıyılması - Rospis - Роспись (https://www.svadebniybanket.ru/10_2_ceremonija_v_zagse.php)

3. Resmi nikah sonrası düzenlenen şehir gezisi geleneği - Svadebnaya pragulka - Свадебная прогулка (<https://svadbavo.ru/journal/den-svadby/fotosessiya/mesta-dlya-svadebnoi-fotosessii-v-moskve/>)

4. Şehir gezisinden sonra yeni evli çiftin ebeveynleri tarafından düğün salonu önünde ekmek ve tuz ikramı ile karşılanma geleneği - Vstrecha maladikh u restorana s khlebom-solyu - Встреча молодых у ресторана с “хлебом-солью” (<https://svadebka.ws/article/vstrecha-molodyh-posle-zagsa/>)

5. Ebeveynlerin yeni evli çift onuruna kadeh kaldırıp tüm davetliler önünde iyi niyet dileklerini dile getirmeleri geleneği - Pervıye tастı at raditeley - Первые тасты от родителей(<https://svadbagolik.ru/article/tost-roditelyam-na-svadbe/>)

6. Yeni evli çift hediye vermesi geleneği - Darenıye padarkov - Даренıе подарков (<https://shkolapodarka.ru/podarok-ot-druzej-na-svadbu.html>)

7. Akrabaların ve davetlilerin yeni evli çift onuruna kadeh kaldırıp tüm davetliler önünde iyi niyet dileklerini dile getirmeleri geleneği - Tasty at rodstvenikov - Тосты от родственников (<https://svadbagolik.ru/article/tosty-na-svadbu-v-proze/>)

8. Gelin ve damadın ilk dansı - Svadebnyy tanets - Свадебный танец. Танцевальный перерыв (<http://svadbami.ru/kak-postavit-svadebnyj-tanec-samostoyatelno-sovety-dlya-nachinayushhix/>)

9. Düğünde düzenlenen eğlenceli yarışmalar - Konkursı -
Конкурсы(<https://svadebka.ws/article/igry-na-svadbu/>)

10. Gelinin elindeki buketi atma geleneği - Brosaniye buketa - Бросание букета и
бутоньерки (<https://wedly.ru/svadba/tradicii/brosaniye-buketa>)

11. Gelinin duvağının açılması geleneği - Snyatiya faty - Снятие фаты(<https://womanadvice.ru/obryad-snyatiya-faty-s-nevesty>)

12. Misafirlere pasta ikramı - Svadebnyy tort - Свадебный торт (<https://sunmag.me/svadby/kak-rezat-tort-na-svadbe.html>)

